

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**İNGİLİZ SANAT DERGİLERİNDE TÜRK SANATI (1903-2010 MAYIS) :
KİTAP TANITIM YAZILARI VE MAKALELER ÜZERİNE
GENEL BİR DEĞERLENDİRME**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Neslihan DOĞAN**

Anabilim Dalı : Sanat Tarihi

Programı : Sanat Tarihi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Aygül AĞIR

HAZİRAN 2010

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**İNGİLİZ SANAT DERGİLERİNDE TÜRK SANATI (1903-2010 MAYIS):
KİTAP TANITIM YAZILARI VE MAKALELER ÜZERİNE
GENEL BİR DEĞERLENDİRME**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Neslihan DOĞAN
(402941020)**

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 26 Nisan 2010

Tezin Savunulduğu Tarih : 11 Haziran 2010

**Tez Danışmanı : Doç. Dr. Aygöl AĞIR (İTÜ)
Diğer Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Zeynep KUBAN (İTÜ)
Yrd. Doç. Dr. Tarkan OKÇUOĞLU(İÜ)**

HAZİRAN 2010

ÖNSÖZ

Bu yüksek lisans tez çalışmasında İngilizlerin gözünden Türk sanatını incelemek amaçlanmaktadır. Bu döneme kadar akademik çalışmalarda Türk Sanatı farklı şekillerde ortaya konmuş ve değerli çalışmalar yapılmıştır. Batılı yabancı uzmanlar ve araştırmacılar tarafından yapılan birçok değerli araştırmalar günümüze kadar gelmiştir. Osmanlı İmparatorluğu döneminden bu yana dünyadaki en büyük imparatorluklardan biri olan Britanya Krallığı ile geçmişten günümüze politik ilişkiler devam etmektedir. Bu tez sadece Britanya Krallığı olarak adlandırılan İngiltere'deki yayınevlerine ait İngiliz Sanat Dergileri ve bu dergilerde yayınlanan kitap tanıtım yazıları ve makalelerin incelenmesi ve değerlendirilmesi yolu ile bu dergilerdeki Türk Sanatı çalışmalarına odaklanmaktadır.

Bu çalışmada geçmişten günümüze politik, ekonomik ve haliyle toplumsal ilişkileri tarihin gelişiminde önemli rol oynamış olan Britanya Krallığı ve Osmanlı İmparatorluğu'nun kültürel ve sanatsal algı ve etkileşimleri konusunda bundan sonraki bir veri ve bakış açısı sağlamak ve İngiltere kökenli yayınlarda Türk Sanatı'nın nasıl konumlandırıldığı ile ilgili bir kavramsal çerçeve sunmak ümit edilmektedir. Bu tür çalışmaların tarihte ve günümüzde, ilişki içinde bulunan diğer etkili ülkeler için de yapılması, Türk Sanatı'nın etkileri ve dünyadaki yansımalarını anlamak açısından yarar sağlayabilir.

Bu araştırmada bana yönlendirmesi ve bilgisi ile destek olan tez danışmanım Sayın Doç Dr. Aygül Ağır'a, Londra'da bulunan sürede *The School Of Oriental And African Studies* ve *Victoria& Albert Müzesi*, National Art Library literatür araştırması imkânı sunan kütüphane yönetimine, beni destekleyen Sayın Dr. Nihan Yıldırım'a, A.Mark Joyeux'ye, Aslı Özkaya'ya, sevgili aileme ve bu çalışmada kaynakçada adı geçen tüm araştırmacılara teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xv
ÖZET.....	xvii
SUMMARY	xix
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı.....	1
1.2 Araştırmanın Bilgi Toplama Yöntemleri ve Kapsam	1
2. İNGİLTERE TÜRKİYE İLİŞKİLERİNİN BAŞLANGICI VE GELİŞMESİ	
ÜZERİNE NOTLAR	7
3. KİTAP TANITIM YAZILARI VE MAKALELER	15
3.1 <i>Journal of the Royal Asiatic Society</i> (Kraliyet Asya Toplumu Dergisi) (1834-) , Cambridge University Press.....	24
3.1.1 Kitap tanıtım yazıları.....	26
3.1.1.1 <i>Turkish Islamic Architecture in Seljuk and Ottoman Times</i> (Selçuk ve Osmanlı Döneminde Türk İslam Mimarlığı).....	26
3.1.1.2 <i>A History of Ottoman Architecture</i> (Osmanlı Mimarlık Tarihi)..	26
3.1.1.3 <i>Fifth International Congress of Turkish Art</i> (Beşinci Uluslararası Türk Sanatları Kongresi)	27
3.1.1.4 <i>Miniatures from Turkish Manuscripts: A Catalogue and Subject Index of Paintings in The British Library and British Museum</i> (Türk El Yazmalarında Minyatürler: Britanya Kütüphanesi ve Britanya Müzesi İçindeki Resimlerin Katalog ve Konu İndeksi)	28
3.1.1.5 <i>Construction work in Ottoman Cairo</i> (1517-1798) (Osmanlı Kahiresi'n de İnşa Faaliyeti).....	29
3.1.1.6 <i>Imperial Ottoman Fermans, Catalouge of an Exhibition at Ibrahim Pasa Saray, Istanbul, 19th September 1986-18th January 1987</i> (Osmanlı Padişah Fermanları Sergi Kataloğu, İbrahim Paşa Sarayı)..	30
3.1.1.7 <i>Süleyman the Magnificent</i> (Muhteşem Süleyman).....	30
3.1.1.8 <i>Eastern Turkey: An Architectural and archaeological survey</i> (Doğu Türkiye: Mimari ve Arkeolojik bir İnceleme).....	31
3.1.1.9 <i>İznik, The Pottery of Ottoman Turkey</i> (İznik, Osmanlı Türkiyesi'nin seramikleri)	32
3.1.1.10 <i>Sadberk Hanim Museum : Turkish Tiles and Ceramics</i> (Sadberk Hanım Müzesi: Türk Tekstil ve Seramikleri)	32
3.1.1.11 <i>Sinan: Ottoman architecture and its values today</i> (Sinan: Osmanlı Mimarlığı ve Bugünkü Değeri).....	33
3.1.1.12 <i>The art of the Saljuqs in Iran and Anatolia. Proceedings of a symposium held in Edinburgh in 1982</i> (İran ve Anadolu'daki Selçuklu	

sanatı. Edinburgh’da 1982 yılında gerçekleştirilen sempozyumun bildirileri).....	34
3.1.1.13 <i>Architecture, ceremonial and power: the Topkapi Palace in the fifteenth and sixteenth centuries.</i> (Mimari, Tören ve Güç: 15. ve 16. yy’larda Topkapı Sarayı)	35
3.2 <i>The Burlington Magazine For Connoisseurs</i> (Uzmanlar için Burlington Dergisi) (1903-1947) daha sonra <i>The Burlington Magazine</i> (1947-), <i>The Burlington Magazine Publications Ltd, London.</i> (Londra, Burlington Dergisi Yayınları)	36
3.2.1 Kitap tanıtım yazıları.	40
3.2.1.1 <i>Turkish Architecture in S. W. Anatolia</i> (Güney Batı Anadolu’da Türk Mimarlığı)	40
3.2.1.2 <i>Turkish Textiles and Velvets. XIV to XVI Centuries</i> (14. yy’dan 16.yy’a Türk Dokumaları ve Kadifeleri)	41
3.2.1.3 <i>Turkish Art and Architecture</i> (Türk Sanatı ve Mimarlığı).....	42
3.2.1.4 <i>Miniatures from Turkish Manuscripts: A Catalogue and Subject Index of Paintings in the British Library and British Museum</i> (Türk El Yazmalarında Minyatürler: Britanya Kütüphanesi ve Britanya Müzesi İçindeki Resimlerin Katalog ve Konu İndeksi).....	43
3.2.1.5 <i>The History of Ottoman Turkish Textiles and Costume in Eastern Europe with Particular Reference to Hungary</i> (Doğu Avrupa’da Özellikle Macaristan’da Osmanlı Türk Dokumaları ve Kıyafetlerinin Geçmişi)	44
3.2.1.6 <i>Süleymanname. The Illustrated History of Süleyman the Magnificent</i> (Süleymanname. Kanuni Sultan Süleyman’ın Resimlerle Anlatılan Tarihi).....	45
3.2.1.7 <i>The Topkapi Saray Museum: Costumes, Embroideries And Other Textiles; The Topkapi Saray Museum: The Albums and Illustrated Manuscripts</i> (Topkapı Sarayı Müzesi: Kıyafetler, Nakış İşleri ve Diğer Dokumaları; Topkapı Sarayı Müzesi: Albümler ve Resimli El yazmaları)	46
3.2.1.8 <i>Architecture, Ceremonial, and Power: The Topkapi Palace in the Fifteenth and Sixteenth Centuries</i> (Mimari, Tören ve Güç: 15. yy ve 16.yy’da Topkapı Sarayı).....	48
3.2.1.9 <i>Sinan. Ottoman Architecture and Its Value Today</i> (Sinan. Osmanlı Mimarlığı ve Bugünkü Değeri)	49
3.2.1.10 <i>Letters in Gold. Calligraphy from the Sakip Sapançi [Sakıp Sabancı] Collection, İstanbul</i> (Altın Harfler. Sakıp Sabancı Hat Sanatı Koleksiyonu).....	50
3.2.2 Makaleler.	50
3.2.2.1 <i>On Oriental Carpets</i> (Doğu Kaynaklı Halılar Hakkında)	50
3.2.2.2 <i>A Portrait by Gentile Bellini Found in Constantinople</i> (Gentile Bellini’ye ait İstanbul’da bulunan bir portre)	51
3.2.2.3 <i>The True Origin of So-Called Damascus Ware</i> (Şam İşi Çinilerin Gerçek Kökeni)	52
3.2.2.4 <i>Two Portraits of Mehmed II</i> (II. Mehmet’in İki Portresi)	54
3.2.2.5 <i>The Portraits of Mehmet II</i> (II. Mehmet Portreleri)	55
3.2.2.6 <i>A Seljuk Silver Salver</i> (Selçuklu Gümüş Tepsisi).....	56
3.2.2.7 <i>The Dating of Turkish Velvets</i> (Türk Kadifelerinin tarihlendirilmesi).....	57

3.2.2.8	<i>Turkish Miniature</i> (Türk Minyatürleri)	58
3.2.2.9	<i>Turkish Art in Paris</i> (Paris'te Türk Sanatı)	60
3.2.2.10	<i>London Imperial Ottoman Textiles at Colnaghi's</i> (Londra Colnaghi Müzesi Osmanlı İmparatorluğu Dokumaları Sergisi).....	61
3.2.2.11	<i>London. 'Tulips, Arabesques and Turbans' at Leighton House</i> (Londra.Leighton Evi Müzesi'nde Laleler, "Arabesk" ve Sarıklar)...	62
3.2.2.12	<i>The Anatolian Civilisations. İstanbul</i> (Anadolu Medeniyetleri, İstanbul.....	63
3.2.2.13	<i>A Group of Ottoman Pottery in the Godman Bequest</i> (Godman Bağışı ile Gelen Bir Grup Osmanlı Çömleği).....	64
3.2.2.14	<i>Iznik. İstanbul</i>	65
3.2.2.15	<i>Acquisitions in the Victoria and Albert Museum's Department of Ceramics and Glass 1987-89: Supplement, III. Table. Turkish</i> (Victoria ve Albert Müzesi Seramik ve Cam Bölümü'ne 1987-1989 yılları arasında gelen yeni eşyalar)	67
3.3	<i>The British Museum Quarterly</i> (Britanya Müzesi Quarterly), Britanya Müzesi Press	67
3.3.1	Makaleler.....	69
3.3.1.1	<i>An Inscribed Turkish Sword</i> (Kitabeli Bir Türk Kılıcı).....	69
3.3.1.2	<i>Turkish Jug (Leverton Harris Bequest)</i> (Türk Testisi, Leverton Harris Bağışı).....	70
3.3.1.3	<i>Tughras of Suleyman the Magnificent</i> (Muhteşem Süleyman Tuğraları)	71
3.3.1.4	<i>Turkish Miniatures in the "Selīm-Nāme"</i> (Selim-Name içindeki Türk Minyatürleri)	71
3.4	<i>The Bulletin of The School of Oriental And African Studies, Cambridge University Press</i> (Doğu ve Afrika Çalışmaları Okulu Bülteni, Cambridge Üniversitesi Yayınları).....	73
3.4.1	Kitap tanıtım yazıları.....	74
3.4.1.1	<i>The Mosque in Early Ottoman Architecture</i> (Erken Osmanlı Mimarlığı'nda Cami)	74
3.4.1.2	<i>A History of Ottoman Architecture</i> (Osmanlı Mimarlık Tarihi). 75	
3.4.1.3	<i>Turkish Art and Architecture</i> (Türk Sanatı ve Mimarlığı)	76
3.4.1.4	Mardin'de Türk Devri Mimarisi	77
3.4.1.5	<i>The World of Ottoman Art</i> (Osmanlı Sanat Dünyası)	78
3.4.1.6	<i>Miniatures from Turkish Manuscripts: A Catalogue and Subject Index of Paintings in the British Library and the British Museum</i> (Türk El Yazmalarından Minyatürler: Britanya Kütüphanesi ve Britanya Müzesi İçindeki Resimlerin Katalog ve Konu İndeksi)	79
3.4.1.7	<i>Persian Miniature Painting and Its Influence on the Art of Turkey and India: The British Library Collection</i> (İran Minyatür Resmi ve Türk ve Hint Sanatı Üzerindeki Yansımaları: Britanya Müzesi Kütüphanesi Koleksiyonu)	80
3.4.1.8	<i>Islamic Bookbindings in the Victoria and Albert Museum</i> (Victoria ve Albert Müzesinde İslam Kitap Ciltlemeleri)	81
3.4.1.9	<i>Construction Work in Ottoman Cairo (1517-1798)</i> (Osmanlı Kahiresi'nde İnşa Faaliyeti)	82
3.4.1.10	<i>The Remaking of İstanbul: Portrait of an Ottoman city in the Nineteenth Century</i> (Değişen İstanbul: 19.yy'da bir Osmanlı Kenti portresi).....	82

3.4.1.11	<i>Oriental Carpets in the Museum of Islamic Art, Berlin</i> (Berlin İslam Sanat Müzesi'ndeki Doğu Tarzı Halılar)	83
3.4.1.12	<i>Ottoman Art in the Service of the Empire</i> (İmparatorluk Hizmetindeki Osmanlı Sanatı)	84
3.4.1.13	<i>Süleyman the Magnificent</i> (Muhteşem Süleyman)	85
3.4.1.14	<i>Studies on the Ottoman Architecture of the Balkans</i> (Balkanlar'da Osmanlı Mimarlığı Üzerine Bir Araştırma).....	85
3.4.1.15	<i>Iznik: Pottery for the Ottoman Empire</i> (Iznik: Osmanlı İmparatorluğu'nda Seramik)	86
3.4.2	Makaleler.	87
3.4.2.1	<i>A Major Study on Ottoman Architecture in Hungary</i> (Macaristan'daki Osmanlı Mimarlığı Üzerine Kapsamlı Bir Araştırma)	87
3.5	<i>British Journal of Aesthetics</i> (Britanya Estetik Dergisi) (1960-) <i>Oxford University Press</i>	90
3.5.1	Kitap tanıtım yazıları.	91
3.5.1.1	<i>Turkish Art and Architecture</i> (Türk Sanatı ve Mimarlığı).....	91
3.6	<i>Oxford Art Journal, Oxford University Press</i> (Oxford Sanat Dergisi, Oxford Üniversitesi Yayınları)	92
3.6.1	Makaleler.	94
3.6.1.1	<i>A Sultan of Paradox. Mehmet the Congueror as a patron of the arts</i> (Bir Sanat Himayecisi Olarak Fatih Sultan Mehmet)	95
3.6.1.2	<i>A Turk and his pictures in Nineteenth century Paris</i> (19.yy Paris'inde Bir Türk ve Resimleri).....	97
3.7	<i>RA, The Royal Academy of Arts Magazine, London, Friends of The Royal Academy</i> (Kraliyet Sanat Akademisi Dergisi, Londra, Kraliyet Akademisi Dostları)	98
3.7.1	Kitap tanıtım yazıları.	99
3.7.1.1	<i>Poet of Propotion</i> (Oran Şairi).....	100
3.7.1.2	<i>Iznik:The Artistry of Ottoman Ceramics</i> (İznik, Osmanlı Seramik Sanatı)	101
3.7.2	Makaleler.	101
3.7.2.1	<i>Turkish Delights</i> (Türk Zevkleri).....	101
3.7.2.2	<i>Ottomans</i> (Osmanlılar)	102
3.8	<i>British Museum Magazine: Journal Of The British Museum Society</i> (Britanya Müzesi Dergisi : Britanya Müzesi Topluluğu Dergisi).....	103
3.8.1	Makaleler.	104
3.8.1.1	<i>Turkish felt textiles</i> (Türk Keçeleri).....	104
3.8.1.2	<i>Anatolian Studies</i> (Anadolu Araştırmaları)	106
3.9	<i>The Art Book</i> (Sanat Kitabı) (1994-), <i>Wiley- Blackwell Publishing</i>	106
3.9.1	Kitap tanıtım yazıları.	107
3.9.1.1	<i>The Age of Sinan: Architectural Culture in The Ottoman Empire</i> (Mimar Sinan'ın Dönemi: Osmanlı İmparatorluğu'nda Mimarlık Kültürü).....	107
3.9.1.2	<i>Letters in Gold:Ottoman Calligraphy from Sakıp Sabancı/Sakıp Sabancı] Collection, Istanbul</i> (Altın Harfler. Sakıp Sabancı Osmanlı Hat Sanatı Koleksiyonu)	108
3.9.2	Makaleler.	109
3.9.2.1	<i>Bringing Ottoman Architecture into the Mainstream</i> (Osmanlı Mimarlığını Ön Plana Çıkarmak)	109

4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	111
KAYNAKLAR	129
EKLER.....	137
ÖZGEÇMİŞ.....	145

KISALTMALAR

SOAS	: <i>School of Oriental and African Studies</i>
OUP	: <i>Oxford University Press</i>
V&A	: <i>Victoria and Albert Museum</i>
BIAA	: <i>The British Institute at Ankara</i>
BSOAS	: <i>The Bulletin of School of Oriental and African Studies</i>
BM	: <i>The Burlington Magazine - Burlington Magazine for Connoisseurs</i>
OAJ	: <i>Oxford Art Journal</i>
RA	: <i>RA, The Royal Academy of Arts Magazine</i>
BMM	: <i>British Museum Magazine</i>
BMQ	: <i>The British Museum Quarterly</i>
JRAS	: <i>Journal of Royal Asiatic Society</i>
Bkz	: <i>Bakımız</i>
yy	: <i>yüzyıl</i>

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1 : Journal of the Royal Asiatic Society	25
Şekil 3.2: The Burlington Magazine for Connoisseurs	37
Şekil 3.3: The Burlington Magazine.....	39
Şekil 3.4: The British Museum Quarterly.....	69
Şekil 3.5: The Bulletin Of The School Of Oriental And African Studies	74
Şekil 3.6: British Journal of Aesthetics	91
Şekil 3.7: Oxford Art Journal	94
Şekil 3.8: RA, The Royal Academy of Arts Magazine	99
Şekil 3.9: Britanya Müzesi Magazine.....	104
Şekil 4.1: İngiltere Sanat Dergilerinde Yayınlanan Türk Sanatı ile ilgili Makalelerin Dergilere Göre Sayısal Dağılımı.....	117
Şekil 4.2: İngiltere Sanat Dergilerinde Yayınlanan Türk Sanatı ile ilgili Makalelerin Yıllara Göre Sayısal Dağılımı.....	119
Şekil A.1: Türk Testisi - Hobson,R.L.,1927. “Turkish Jug”, The Britanya Müzesi Quarterly, Vol.2, No.2, s.52 – (Tezdeki yeri: 3.1.2)	137
Şekil A.2: Türk Kılıcı - Braunholtz,H.J., ve Fulton,A.S.,1927,”An Inscribed Turkish Sword”,The Britanya Müzesi Quarterly,Vol.1,No.4,s.106-107.....	138
Şekil A.3: Selim-Name içindeki Türk Minyatürleri- Owens,G.M.,1962. “Turkish Miniatures in the Selimname”, The Britanya Müzesi Quarterly, Vol.26, No.1/2, s.33-35 (a) II. Selim’in Devlet Erkanı Kabulü (b)Büyük Vezir Sokollu Mehmet Paşa ArzuhalçilerleGörüşmesi	138
Şekil A.4 : Haskell. F., 1982. “A Turk and his pictures in Nineteenth century Paris”, Oxford Art Journal, Vol. 5, No. 1, s. 40-47 –(a) Halil Bey’in fotoğraftan tekrar yapılmış portresi, Gustave Courbet (b) Halil Bey koleksiyonu Gustave Courbet imzalı yağlıboya, 1866, Petit Palais, Paris	139

- Şekil A.5:** Wace. A.J.B., 1934. “The Dating of Turkish Velvets”, The Burlington Magazine for Connoisseurs, Vol.64 ,No.373 ,s.164-171 (a) Türk kadifesi minder kılıfı, 18.yy, (b) Türk Kadifeleri (c)Türk Kadifesi Minder Kılıfı,17.yy ikinci yarısı, 140
- Şekil A.6:** Raby J.,1982. “A Sultan of Paradox: Mehmed the Conqueror as a Patron of the Arts”, Oxford Art Journal, Vol. 5, No. 1, s. 3- (a) Mehmed II'nin Günlüklerinden Çizimler (b) Costanza da Ferrara:Fatih Sultan Mehmet Bronz Madalyon, 12.3 cm. National Gallery of Art, Washington 140
- Şekil A.7:** Costanzo da Ferrara tarafından yapılmış olarak tanımlanan II. Mehmet portresi - Gray.B.,1932. “Two Portraits of Mehmet II”, The Burlington Magazine for Connoisseurs, Vol.61, No.352, s.2-4 141
- Şekil A.8:** Sakisian A., 1945.” Turkish Miniatures”, The Burlington Magazine for Connoisseurs, Vol. 87, No. 510, s. 224-232 (a) Fatih Sultan Mehmet Portesi (b) Mehmed III minyatür (c)Bağdat Derrvişi (d) II.Selim 142
- Şekil A.9:** Rogers. J.M., 1989. “Iznik. Istanbul”, The Burlington Magazine, Vol.131, No.1041, s. 881-883, (a) Altıgen Şam Tipi Çini, Britanya Müzesi (b) Çini örneği, Britanya Müzesi..... 143
- Şekil A.10:** Kanuni Sultan Süleyman Tuğrası - Wilson, R.P.,1960. “Tughras of Suleyman the Magnificent”, The Britanya Müzesi Quarterly, Vol.23, No.1, s.23-25 143
- Şekil A.11:** Gray.B.,1953. “Turkish Art in Paris”, The Burlington Magazine, Vol.95, No.601, s.137-138 (a) Gesso Teknikli Suluboya (b) Kuran Rahlesi (Konya Müzesinden)1279-80 (c) Mehmed II'nin Kaftanı (d) Levni imzalı Bir Minyatür..... 144

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 4.1 : İngiliz Dergilerinde Türk Sanatı ile İlgili Yayınlanan Kitap Tanıtım Yazıları ve Makalelerin Yıllara ve Yayınlandıkları Dergilere Göre Dağılımı	116
Çizelge 4.2 : İngiliz Dergilerinde Türk Sanatı ile İlgili Yayınlanan Kitap Tanıtım Yazıları ve Makalelerin Konularına Göre Dağılımı	123

İNGİLİZ SANAT DERGİLERİNDE TÜRK SANATI (1903-2010 MAYIS) : KİTAP TANITIM YAZILARI VE MAKALELER ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

ÖZET

İngiltere ve Türkiye arasında yüzyıllardır politik, ekonomik, kültürel ve sosyal ilişkiler devam etmektedir. Bu sebeple, tarihsel ve toplumsal ilişkileri olan iki ülke arasındaki sanat ve kültür alanındaki iletişim ve etkileşimin detaylı ve açık olarak ortaya konulması kritik önem taşımaktadır. Bu doğrultuda bu çalışmada İngiliz Akademik Sanat Dergilerinde Türk Sanatı üzerine yayınlanmış makale ve kitap tanıtım yazılarının örneklerle incelenmesi, irdelenmesi sonucunda Türk Sanatı'na İngiltere akademik yayın dünyasının ilgisi ve bakış açısının yansıtılması amaçlanmaktadır. Türk Sanatı'nın başlıca sanat dalları ile ilgili, başlıca ve erişilebilir nitelikteki yayınların dönemsel ve dergi temelinde nitelik ve nicelik olarak incelenmesi yoluyla, Türk Sanatı'na bakış açısının yanı sıra, araştırmacıların ve yazarların algıları ve yaklaşımları incelenmiştir. İngiltere kökenli sanat dergilerinde yayınlanan Türk Sanatıyla ilgili yayınların içerik ve nitelik olarak güçlü, ancak nicelik olarak sınırlı olduğu ortaya çıkmıştır. Türk Sanatı'na yönelik İngiltere kökenli yayınlarda Türk Sanatı eserlerini irdeleyen, bunlarla ilgili önemli bilgileri belgelendiren ve değerlerinin tartışılmasına katkı sağlayan önemli yayınların yapılmış olduğu ve bunların katkısının yadsınmaması gerektiği görülmektedir. Ayrıca, incelenen makalelerde, İngiltere kaynaklı dergilerde yayınları çıkan yazarların ve araştırmacılarının çoğunun Türk kültürünü ve tarihini yakından tanıdıkları ve Türk Sanatı'nın, Türk tarihine ve toplumuna etkisine ilişkin çıkarımlar ortaya koydukları görülmektedir. Ayrıca, Türk Sanatı'nın birçok dalında diğer İslam ve Doğu medeniyetlerinin önemli etkileri olduğu konusunda da genel bir fikir birliği bulunmakta, ancak tekstil, hat sanatı ve mimari gibi sanat dallarında özgün örnekleri bulunduğu kabul edilmektedir. Türk Sanatı'na ilginin artması ile son 20 yılda bu konuda olumlu gelişmeler gözlenmekte, Türk Sanatı'nın farklı boyutları ile

incelenmesine yönelik önemli araştırma ve yayınlar ortaya konmaktadır. İngiltere'nin yanı sıra, diğer Batı ülkelerinin de Türk Sanatı'na ilgilerinin ve bakış açılarının araştırıldığı benzer çalışmaların, bu konudaki bilincin ve ilginin geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

TURKISH ART IN BRITISH ART JOURNALS (1903-2010 MAY) : A GENERAL ASSESSMENT ON BOOK REVIEWS AND ARTICLES

SUMMARY

For centuries, political, economic, cultural and social relations between Britain and Turkey continuously existed. Therefore, it is critically important to determine the communication and interaction between the two countries that have such intense historical and societal relationships with each other, in terms of art and culture. In this context, this study aims to reflect and explore British publishers' interest and point of view on Turkish Art, by analysing the articles and critics that are published in British Art Journals and Periodicals by sample. For exploring the authors' general point of view and perceptions on Turkish Art, we analysed the major publications on main fields of art that are accessible. It is observed that the articles that are published in British Art Magazines, are quantitatively limited though they seem to be sufficient and strong in content and quality. It is concluded that strong and significantly important articles and critics that had examined, documented the critically important issues and contributed to raising the Value of the Turkish Art pieces had been published in British Art Journals and Periodicals, and contributions of these articles and critics on Turkish Art should not be undervalued. In the reviewed articles, it is observed that most of the authors have significant knowledge on Turkish Culture and history and that they had acquired significant implications about the impact of Turkish art on Turkish history and Society. On the other hand, it is agreed that in most of the fields of art, Turkish art were strongly influenced and inspired by Islamic, West and Far Eastern arts. However they emphasized that Turkish art has unique masterpieces in Architecture, textiles and calligraphy.

As a result of the increasing interest on Turkish Art in last 20 years, promising developments take place in terms of related publications; besides significant research and articles that review and analyse Turkish Art in multiple dimensions are produced. Similar studies that explore the interest and point of view of Western

Countries together with Britain, will contribute to improving and increasing the consciousness and interest in Turkish Art.

1. GİRİŞ

1.1 Tezin Amacı

Bu çalışmada, İngiltere'deki periyodik diye adlandırılan sanat ve sanat tarihi ve bunların alt disiplinleri altında konumlandırılan süreli sanat yayınları incelenmiş ve bu yayınların, Türk Sanatı'na bakış açılarının ortaya konması amaçlanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminden bu yana Dünyadaki en büyük imparatorluklardan biri olan Britanya Krallığı ile geçmişten günümüze politik ilişkiler devam ettiği gibi, Batılı yabancı uzmanlar ve araştırmacılar tarafından Türk Sanatına ilişkin değerli araştırmalar, Osmanlı Dönemi'nde olduğu kadar, Cumhuriyet Dönemi'nde de yürütülmüş ve yayınlanmıştır.

Bu çalışmada, Britanya Krallığı ve Osmanlı İmparatorluğu'nun ve günümüzde ise İngiltere ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kültürel ve sanatsal algı ve etkileşimleri açısından bir veri ve bakış açısı sağlamak ve İngilizlerin gözünden Türk Sanatının nasıl konumlandırıldığı ile ilgili bir kavramsal çerçeve sunmak amaçlanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, süreli yayınlar olarak adlandırılan ve İngiltere'de yayınlanan, merkez olarak İngiltere'deki bir akademi, müze, kuruluş, üniversite, dernek ya da vakıf tarafından yayınlanan, neredeyse yazar kadrosunun büyük bir çoğunluğu İngiliz akademisyenlerden oluşan İngiliz Sanat Dergilerinde, Türk Sanatı üzerine yayınlanmış makale ve eleştiri yazılarının örneklerle incelenmesi, irdelenmesi yolu ile, Türk Sanatı'na İngiltere süreli yayın dünyasının bakış açısının yansıtılması ve literatüre katkıda bulunmaktır.

1.2 Araştırmanın Bilgi Toplama Yöntemleri ve Kapsam

- Araştırma Yapılan Yerler:

Bu tezin hazırlanmasında İngiltere'nin Londra şehrinde özellikle *The School of Oriental and African Studies* (Doğu ve Afrika Sanatları Çalışmaları Okulu) kütüphanesi başta olmak üzere, araştırma ve incelemeler *Victoria & Albert Museum*

(Victoria ve Albert Müzesi) içindeki *National Art Library* (Ulusal Sanat Kütüphanesi) yapılmıştır.

Victoria & Albert Museum içindeki *National Art Library* kayıt yaptırılmıştır. *National Art Library* daha küçük ölçekte olmasına rağmen, sanat içerikli kaynak yönünden çok güçlüdür, ayrıca çok eski döneme ait el yazmaları ve değerli kitapları barındırmaktadır. Her türlü sanat disiplini altındaki akademik süreli yayınlara ulaşmak mümkündür. Fotokopi ve fotoğraf hizmetleri ise normal şartlara göre daha yüksek bir ücret karşılığı yapılmaktadır.

The School of Oriental and African Studies kütüphanesinin de İslam sanatları koleksiyonu ve elektronik kaynaklar konusunda çok zengin olduğu tespit edilmiştir. İngiltere’de öğrenim görmekte olan üniversite öğrencilerinin ücretsiz yararlanabildiği kütüphane, diğer araştırmacılar tarafından üç günlük ücretsiz, takip eden günler için ücrete tabi kullanılabilir. Kütüphanenin kendi arama motorları içinde arama yapılmasına rağmen bazı kayıtlara özel şifre olmadığı için ulaşmak mümkün olmamıştır.

Her iki kütüphanede de süreli yayınlar olan dergilerin dışarıya çıkartılmasına izin verilmemektedir. Yöntem aşamasında, kütüphanedeki elektronik ortamda ulaşılabilen dosyalar “Portable Document File” dosyası olarak taşınabilir diske kaydedilmiş, elektronik ortamda olmayan sanat ve sanat tarihi disiplini altında incelenen dergiler, tüm yayın senelerini kapsayacak şekilde tek tek incelenmiş, araştırmanın kapsamı ile alakalı sayfaların dijital fotoğrafı çekilmiş, bazı durumlarda fotokopi çekilmiştir. Bazı bölümler not olarak el yazısı ile tutulmuş, not edilen dergiler raf numara sırası yardımı ile bulunmuştur. İncelenen birçok dergiye elektronik ortamda ulaşma imkânı olmayıp dergide içerik incelemesi yapılmıştır. Birçok dergi elektronik ortama geçirilmemiş olduğu, elektronik ortama geçirilen dergilerin ise en fazla 2004 senesine kadar elektronik ortama aktarıldığı, bundan sonraki yayınlar için ise derginin basılı kopyasına ulaşma zorunluluğu tespit edilmiştir.

- Araştırma Yöntemi ve Kapsam:

Bu çalışmada İngiltere’de sanat ve sanat tarihi kapsamında İngiltere’de yayınlanan akademik ve hakemli dergilerin, yayına başlama tarihlerinden itibaren, yayınlanmış makaleler dönem aralığı gözetilmeden incelenmiştir. Sanat ve sanat tarihi kapsamına

giren süreli yayınlar üzerinde durulmuş ve ayrıca *Royal Academy* (Kraliyet Akademisi) ve *British Museum* (Britanya Müzesi) yayınları da akademik önemlerinden dolayı inceleme kapsamına alınmıştır. Bunun haricinde özel sergilerin katalogları veya broşür tarzı dergiler inceleme kapsamına alınmamıştır. Londra Üniversitesi fakültelerinden *The School of Oriental and African Studies* (Doğu ve Afrika Sanatları Çalışmaları Okulu) yayınladığı hakemli dergi *The Bulletin of School of Oriental and African Arts* (Doğu ve Afrika Sanatları Çalışmaları Okulu Bülteni) dergisi çalışma kapsamında birçok kitap tanıtım yazısı ve makalesi ile yer alırken, yine Londra Üniversitesine bağlı *The Courtauld Institute of Art* (Courtauld Sanat Enstitüsü) gibi önemli bir enstitü'nün öğrencilerine ve mezunlarına yönelik olarak şimdiye kadar sadece altı sayı çıkardığı *Immediations* dergisine kütüphanede ulaşamamıştır. Bunun için *The Courtauld Institute of Art* ile görüşülmüş ve dergi yerinde incelenmiştir. Sadece altı sayı yayınlanan dergide Türk Sanatı üzerine makaleye rastlanmamıştır.

Araştırma konusu olan “İngiltere Sanat Dergilerinde Türk Sanatı” ile ilgili yapılan ön araştırmada, hiçbir kitap tanıtım yazısı ve makalede belirli bir döneme özelleştirilmiş araştırma ve incelemeleri içeren yayına rastlanmamış; bulunan kaynak materyallerde, tarih ayrımı verilmediği; tespit ve araştırmaların genel Osmanlı, Türk ve İslam Sanatına yönelik yapıldığı gözlenmiştir. Bunun yanı sıra, birçok makalede Türk sanatının, çok küçük bölümler halinde İslam Sanatının bir alt başlığı olarak incelendiği görülmüştür. Yapılan kaynak taramalarında, “Osmanlı/Selçuklu/ Türk Sanatı” anahtar kavramlar kullanılmasına rağmen, makale ve araştırmalar genellikle “İslam Sanatı” başlığı altında çok küçük bölümler halinde çıkmıştır. Bu yüzden, sadece, içeriğinde “Osmanlı Türk ve/veya Osmanlı Türk Sanatı” olan kitap tanıtım yazısı, makale ve araştırmalardan ziyade, başlığında / isminde “Osmanlı / Selçuklu /Türk Sanatı” ifadesi bulunan kitap tanıtım yazısı, makale ve araştırmalar aranmış ve bunlara odaklanılmıştır. Osmanlı'nın etkilediği kültür alanı Selçuklu'dan daha geniş olduğu için Selçuklu Dönemi ile ilgili bilgilerin, genellikle İslam Sanatı içinde bir cümle veya bir kelime olarak geçtiği görülmüştür. İstisna olarak tezin kapsamında İslam Sanatı başlığı altındaki bir kaç makale, içeriklerinde Osmanlı ve/veya Türk Sanatı ile bölümler ayrı bir şekilde, geniş olarak bulunduğu için araştırmaya eklenmiştir.

Türk araştırmacı ve yazarlarının da nicelik olarak az da olsa, İngiliz Sanat dergilerinde Türk Sanatı üzerine çıkmış olan makalelerine rastlanmış, ancak bu çalışmanın amacı, Batılıların özellikle İngiliz yazarların Türk Sanatı'na bakış açısını incelemek olduğu için, bu tür makaleler kaynak olarak kullanılmamıştır.

İngiltere'deki yayınevlerinin yine İngiltere içinde yayınladığı dergilere odaklanılmış, aynı yayınevlerinin diğer ülkelerdeki üniversite, kuruluş veya vakıflar için bastıkları yayınlar, ya da diğer Batı ülkelerinin yayınevlerine ait dergilerde yayınlanmış konuyla ilgili makale ve araştırmalar, çalışmanın kapsamından hariç tutulmuştur.

Özet olarak çalışmadaki sınırlılıklar:

1. Çalışma, İngiltere merkezli süreli akademik sanat yayınları ile sınırlıdır.
2. Çalışma, elektronik veri tabanlarında ulaşılma imkânı olsa bile aslı "*hard copy*" denilen basılı kopya seklinde yayınlanan süreli sanat dergileri ile sınırlıdır.
2. Çalışma, sanat ve sanat tarihi ve bunlara bağlı olan alt disiplinlere yönelik yayın yapan İngiliz süreli sanat yayınları ile sınırlıdır.
3. Çalışma, yukarıdaki Şartlara uyan süreli sanat dergilerindeki İngiliz ve Batılı uzmanların görüşleri ile sınırlıdır.
4. Çalışma, makale başlığında/isminde doğrudan Türk /Osmanlı / Selçuklu Sanatı ifadesi bulunan makaleler veya içeriği doğrudan Türk/ Osmanlı/ Selçuklu Sanatı ile ilgili olan makaleler ile sınırlıdır.

İngiliz kaynaklarında, Türk Sanatı ile ilgili kitap tanıtım yazıları ve makaleler çalışmanın odak konusuna, yazara, yayınevine ve ismine göre genel bir taramadan geçirilmiş, yukarıda açıklanan kriterlere uyan yayınlar araştırmanın kaynak listesini oluşturmuştur. Bu kaynak listesinden, tam metne ulaşılabilenler tespit edilmiş ve bunlar inceleme kapsamına alınmıştır.

Çalışmanın 3. bölümünde dergilerdeki kitap tanıtım yazıları ve makaleler sınıflandırılmıştır. Dergilerde Türk /Osmanlı/Selçuklu sanatı üzerine Türk ve yabancı akademisyenlerin yayınlanan kitaplarının tanıtım bölümlerine çok önem verildiği ve bu kitap tanıtım yazılarında kitap üzerine tanıtım dışında konu ile ilgili tanıtım yazarının kendine ait bilgisini, fikirlerini ve kitaba yönelik eleştirilerini'de yazısına eklediği tespit edilmiştir.

Bu başlıklarda bulunan ve tam metnine erişilebilen yayınlar Türkçe'ye tercüme edilmiş, bu yayınlarda gönderme yapılan ana kaynaklar da göz önünde bulundurulmuştur.

Istisna olarak "*Journal of The Royal Asiatic Society*" (Kraliyet Asya Toplumu Dergisi) süreli yayın aslında ağırlıklı olarak tarih, yabancı diller, kültür ve dinler üzerine yayın yapan bir dergi olmasına rağmen, sanat disiplini altında her sayıda yer verilen kitap tanıtımları bölümünde çalışmanın kapsamı dahilinde kitap tanıtım yazıları tespit edildiğinden araştırmaya dahil edilmiştir.

İçerikleri ile ilgili bilgi sunulan yayınlarda, öne çıkan fikirler belirlenmiş, yazarın bakış açısından hareketle, incelenen sanat alanına ilişkin saptamalar özetlenerek aktarılmıştır. Yazarların özgün fikirlerini bir bütünlük içinde aktaran bazı önemli ifadeleri, aktarılan anlamı korumak amacıyla olduğu gibi alıntılanmış, özetleme yoluna gidilmemiştir.

2. İNGİLTERE TÜRKİYE İLİŞKİLERİNİN BAŞLANGICI VE GELİŞMESİ ÜZERİNE NOTLAR

Osmanlı Devleti ile Batı Avrupa Devletleri arasındaki sosyal, ekonomik ve siyasi ilişkilerin en geç İngiltere devleti ile kurulduğu görülmektedir (Kurat, 1953). Türkler ve İngilizlerin ilk temasları Haçlı seferleri döneminde olmakla birlikte, gerçek anlamda İngiltere'nin Osmanlı ile ilk münasebetleri 14. yy sonları ile 15. yy başlarında ticari ve ekonomik alanda oluşmaya başlamıştır (Kütükoğlu, 1974).

Türkler ile İngilizler eski çağlarda coğrafi uzaklığın etkisi ile siyasi ve ekonomik ilişkilere girmemişler ve daha çok ikincil kaynaklar ile birbirlerini tanımışlardır. Osmanlı Devleti'nin, İslam dünyasının en güçlü ve en büyük devleti haline gelmesi ile İngilizler, Yakın Doğu ve Osmanlı ile yakından ilgilenmeye başlamışlardır. (Laçiner, 2005). İngilizlerin Osmanlılarla ilişki kurmaya başlamaları ilk önceleri ticari ve siyasi nedenlerle başlamıştır. Aslında o dönem İngilizler Akdeniz'de uzun süredir ticaret yapıyorlar ve hac için Filistin'e gidiyorlardı. Ancak Osmanlı'nın Akdeniz'in yanı sıra, 16. yy'ın en büyük kuvveti olarak, Avrupa'nın neredeyse yarısına egemen olması, İngilizler için önemli bir tehdit oluşturabilirdi. İngilizler, Osmanlı'nın desteğini sağlayabilirlerse, bunu düşmanları olan devletlere, örneğin İspanya'ya karşı kullanabileceklerini fark etmişlerdi. O dönemlerde İspanya, Akdeniz'de büyük bir güce sahipti ve Osmanlı devletinin Akdeniz ve Kuzey Afrika politikasına da engel olmaktaydı. İngilizler, padişaha gönderdikleri ilk elçilerle, İspanya'ya karşı Türk sempatisinin kazanmaya çalışmaktaydılar (Fedden, 1958). Bunun yanında diğer birçok ülke Osmanlılarla daha önceden beri ticaret yapmakta oldukları için, İngilizlerden daha çok ticari haklara ve imtiyazlara sahiplerdi. Mesela, Fransızlar Osmanlı'dan aldıkları imtiyazlar sayesinde Akdeniz'de serbestçe ticaret yapabiliyorlardı. İngilizler ise Fransızların bayrağı altında ticaret yapabiliyorlardı. İngiltere, bu durumu değiştirmek için, Osmanlıyla dostluk ilişkileri çerçevesinde ticari imtiyazlar elde etmek için uğraşıya girmeye başlamışlardır (Ortaylı,1984).

İngiltere ve Osmanlı devleti arasındaki ilişkiler 1580'lerde artık daha şekillenmiş ve devamlı hale gelmişti. İngiliz tüccarlar, konsoloslar ve diplomatlar Osmanlı

İmparatorluğunu ziyaret etmeye başlamışlar ve görüp yaşadıklarını kaleme almaya başlamışlardır (Darling, 1994). İngiltere, gerek kendi ekonomik çıkarları, gerekse İspanya'ya karşı siyasi destek sağlamak amacıyla 1575 yılından sonra Osmanlı Devleti'nin dostluğunu ve güvenini kazanmaya çalışmıştır. Osmanlı ile İngilizler arasındaki ilk önemli ilişkilere örnek, ilk İngiliz girişimcilerinden olan Anthony Jenkinson'ın, 1553 yılında Halep'te iken Kanuni Sultan Süleyman'dan bir "ticaret müsaadenamesi" almayı başarmasıdır. Bu izne göre kendisine, vergisini ödemek şartı ile Osmanlı sularında serbestçe dolaşma hakkı tanınmıştır. O dönemde bu imtiyaz sadece Jenkinson ve adamlarına verilmişti. Daha sonraki dönemlerde yine bazı İngiliz tüccarlar Osmanlı Devletinden bir takım ticari imtiyazlar elde etmişlerdir. İngiltere'nin Osmanlı topraklarında serbestçe ticaret yapmalarına olanak veren ilk anlaşma, padişah ve Kraliçe I. Elizabeth arasındaki yazışmalar sonucu 1580 imzalanmıştır. Levant Company'nin temsilcisi olarak İstanbul'a gelen William Harborne, anlaşmadan sonra Kraliçe I.Elizabeth tarafından Osmanlı İmparatorluğu'ndaki ilk İngiliz elçisi olarak atanmıştır. İngiliz tüccarlarına serbestçe ticaret yapma hakkı ve imtiyazının verilmesiyle, İngilizler için Türk pazarları açılmıştır. Bunun üzerine Londralı tüccarlar, "*Levant Company*" adıyla bir şirket kurmuşlardır. Şirketin statüsü Kraliçe I. Elizabeth tarafından 11 Eylül 1581 tarihinde tasdik edilmiştir. Bu şekilde "*Levant Company*", kuruluşundan 1825 yılında tasfiyesine kadar 244 yıl içinde Türk-İngiliz ekonomik ilişkilerinin esasını teşkil etmiştir. Bu kuruluş İngiltere'nin Osmanlı ile diplomatik ve konsüler temsilciliğini üstlenmiş ve bu süreç içinde Osmanlı tarafından sağlanan hak ve imtiyazları genişletmek için çaba sarf etmiştir. Bu özverili gayretinin ürünü olarak da, Osmanlı İmparatorluğundan bazı imtiyazlar elde etmiştir Her yeni padişahın tahta çıkmasıyla İngilizlere ve konsoloslarına verilen bu haklarla ilgili anlaşmalar yenilenmiş hatta genişletilmiş ve 17. yyda, İngiltere en fazla imtiyaza sahip Avrupa devleti haline gelmiştir. (Kütükoğlu, 1974; Kurat, 1952; Kocabaşoğlu, 2004; Meram, 1969). Osmanlı İngiliz ilişkilerinin ticari alandan siyasi alana kayması ise bahsedilen İngiliz elçi William Harborne'den sonrasına dayanır. Harborne'un en önemli görevi, İngiltere ile Osmanlı arasındaki ticareti geliştirmek ve İngiliz mallarını yeni pazarlara açarken, İngiltere için gerekli hammaddeleri daha ucuza alabilmek olmuştur (Kurat, 1952).

Osmanlı Devleti ile İngiltere'nin siyasi ilişkileri II. Viyana kuşatması sonrası yoğunluk kazanmıştır. İngiltere'nin bu dönemde Osmanlı ile ilişkilerinin temeli, Doğu'yla ulaşım bağlantısı yönünden stratejik önemi olan ve doğal kaynakları bakımından son derece zengin olan Hindistan'ı güvenlik içinde tutmak olmuştur. İngiltere, Hindistan'ı ele geçirdiği sırada, Osmanlı Devleti zayıflamaya başlamış ve Hindistan Osmanlı Devleti'nin genişleme kapsamı dışında kalmıştır (Mughul, 1974). Bu nedenle, İngiltere, bölgenin güçlü İmparatorluğu olan Osmanlılarla çatışma durumuna girmemiştir. İngiltere bu dönemde Osmanlı devleti ile çatışmaktan ve karşı karşıya gelmekten kaçınsa da, İngiltere'nin Hindistan'a yerleşmeye başlaması ile bu ilişkiler biraz daha gerginleşerek devamını sürdürmüştür (Rivlin-Mughul, Szyliowich, 1965).

18. yy'dan sonrasına bakıldığında, İngiltere hükümetinin, 1700'lü yılların sonundan, 1800'lerin sonuna kadar Rusya'nın, Avrupa'nın en büyük devleti haline gelmesini engellemek için Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü koruma politikasını izlediği görülmektedir (Temel, 1998). Osmanlı Devleti'nin 1800'lerin sonunda gücünü daha da kaybetmesi sonucunda İngiltere bu politikasını değiştirmiştir. Buradaki amacı , Osmanlı Devleti'ni yıkıp İmparatorluğun toprakları üzerinde İngiltere'ye kendisine yakın ve kendisinin çıkarlarını gözetebilecek küçük devletler kurulmasını sağlamaktır. İngiltere bazı sebeplerden dolayı 1921 yılı başından itibaren bu politikasını değiştirmiştir. Bunun başlıca sebeplerinden biri, İngiltere'nin bu politikasının Türkiye'yi Bolşeviklere yakınlatacağı endişesi olmuştur. İngiltere, özellikle Milli Mücadele'nin başarıyla sonuçlanacağını fark ettikten sonra Mustafa Kemal ile ilişkileri geliştirmek için çalışmış, kurulmakta olan yeni devletle Ortadoğu'da iyi ilişkiler içinde bulunmaya çalışmıştır.

19. yy'ın başından itibaren ise güç dengeleri çok değişmiş, Osmanlı İngilizlerin gözündeki korkutucu etkisini kaybetmişti. 19.yy'dan itibaren Osmanlı devleti dağılmaya başlayan bir imparatorluk halini alırken, İngiltere ise sanayi devriminin getirdiği ekonomik avantajlar sonucu rakip ülkeler arasından sıyrılmaya başlamıştır. Bu durum iki ülkeyi karşı karşıya getirmiştir. Bu dönemde Osmanlı batılı anlamda reform yapılması gerektiğini fark etmiş ve artık Osmanlı Avrupa için kural koyucu değil, aksine onların kurallarına göre oynaması gereken taraf haline gelmiştir. Burada en önemli güç dengelerinden biri de İngiltere idi. (Deringil, 2007; Kocabaşoğlu, 2004).

II. Dünya Savaşı dönemine bakılacak olunursa, bilindiği gibi Türkiye, II. Dünya Savaşı'nın son yılına kadar yapılan baskılara rağmen direnmiş ve savaş dışı kalmayı başarmıştır. Ancak savaşa girmemesine rağmen yine de savaş süresince tarafsız kalmamış, İngiltere ve Fransa ile ittifak antlaşması imzalamıştır. Dünya Savaşı sonrasında Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde Kurtuluş Savaşı kazanılıp Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra, Lozan Konferansı ülkemizle İngiltere ilişkilerini etkileyen önemli bir konu olmuştur. Türkiye ve İngiltere arasındaki en önemli gerilim konusu ise Musul sorunu olmuştur. Musul, Misak-ı Milli sınırları içinde yer almış fakat Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasından sonra İngilizlerce işgal edilmiştir. Musul'un hangi ülkeye ait olacağı Lozan Konferansı'nda belirlenememiş ve konunun ileri bir tarihte görüşülmesi kararlaştırılmıştı. İngilizlerin talebi ile Lozan'dan sonra İstanbul'da Haliç Konferansı adı altında bir kez daha heyet toplanmış ve konu görüşülmüştür. Bu toplantıda da Musul'un geleceği üzerinde iki ülke bir karara varamamış, İngiltere konuyu Milletler Cemiyeti'ne götürmeyi talep etmiştir. Konu Milletler Cemiyeti'nde görüşülmüş ve cemiyetin başkanının İngiltere olması sebebiyle Musul Irak'ta kalmıştır. Musul sorunun çözülmesiyle, Türkiye ile İngiltere arasında yaşanan büyükelçilik sorunu da çözümlenmiştir. Ancak İngiltere Türkiye'nin ulusal bir mücadele sonucunda yeni bir devlet kurmuş olmasını kabullenmek istemediği için İstanbul'daki büyükelçiliği kapatarak Ankara'ya taşınmayı uzun süre kabullenememiştir.

Musul sorunun çözülmesinden sonra Türkiye, İngiltere ve diğer Batı devletleri ile ilişkilerini düzeltmeye başlamış, uluslararası işbirliği ve barış çabalarının bir parçası olarak, Dünya barışının sağlanmasında etkin rol oynamaya başlamıştır. İngiltere'nin büyük etkisi ile de 1932 yılında Türkiye, Milletler Cemiyeti'ne davet edilmiştir. Aynı sene Balkan devletleri arasında yakınlaşma ve işbirliği başlamış, 1933 yılında İngiltere ve Fransa'nın da desteği ile Balkan Paktı, Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya'nın katılımıyla imzalanmıştır. Bu anlaşmayla Türkiye batı sınırlarını güvence altına almıştır (Darling, 1994).

Montreux antlaşması ise Türkiye ve İngiltere ilişkilerinde bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir. İtalya, Doğu Akdeniz'de, İngiltere'nin sömürge yolları üzerinde bir tehdit unsuru idi ve İngiltere bölgede güvenebileceği ve kendi tarafına çekebileceği bir ülke olarak Türkiye'yi görmüştür. Dolayısıyla Türkiye'nin Boğazların rejiminde istediği değişikliği yapmasına destek olmuş ve onaylamıştır.

Aynı yıllarda Türkiye İngiltere ilişkilerinin gelişmesi siyasal alanın yanında ekonomik alana da yansımıştır. İngiltere'nin Akdeniz filosu 1929'da İstanbul'u ziyaret etmiş ve Amiral Field Ankara'ya giderek Atatürk'ü ziyaret etmiş, 1936 yılında ise İngiliz Kralı VIII. Edward'ın İstanbul'u ziyareti ile ilişkiler iyice yoğunlaşmıştır.

Osmanlı Devleti ile İngiltere arasındaki siyasi ve ticari ilişkiler sonucu sosyal ve kültürel anlamda da etkileşimler olmuş, Türk topraklarına gelen İngiliz elçileri devlet yapısının yanı sıra, ülkemizdeki yaşam tarzı, sosyal yapı, sanat ve düşünce yapısından da oldukça etkilenmişlerdir. Osmanlı devleti ve yaşayış tarzı Batılıları yakından ilgilendirmekte, Doğu'nun onlara göre egzotik yapısı zenginlikleri onlara cazip gelmekteydi. Batılılar gizli bir şekilde hem hayranı oldukları hem de çekindikleri Osmanlı'nın yaşam tarzı ve devlet yönetimiyle ilgili birçok şey yazmışlardır. İlginç bir şekilde, bunları yazanların bir kısmı ülkemizi hiç ziyaret etmemiş kişilerden oluşmaktaydı. Batılılar ve İngilizlerin dilinden Türk yaşayış tarzı, devlet yapısı gibi faktörler dinlendiğinde birçok abartı ve yanılsama taşıdığı görülmektedir. Osmanlı ile ilgili yazılanlar, ticari ve askeri unsurlar ve yabancı bir kültürün farklılıklarından bahsedilmekteydi.

17. yy'da Türkiye'yi anlatan kişilerden biri de Levant kuruluşunun İstanbul sekreterliğini yürüten Paul Rycaut olmuştur. (Darling, 1994). O yıllarda İngilizlerin Türklerle ilgili birçok önyargıları bulunmaktaydı. Güçlü bir düşman olarak gördükleri Osmanlı devletinden korkuyorlar ve İslam'a karşı bir önyargı taşıyorlardı. Doğu'nun ticarete gelişmiş olması ve zenginliği onları ürkütmekte ve bunun üzerine kendilerinin cehaleti eklenince ortaya Türklerle ilgili bir takım yanılsamalar ortaya çıkmaktaydı. 17. yy'ın ikinci yarısından itibaren Rycaut gibi bazı İngilizler, Osmanlı'nın devlet yapısı ve saray entrikalarından haberdar olacak kadar bazı önemli memurlara yakın olmuşlardır. Rycaut, Osmanlı'nın politik, askeri ve dini yapısı hakkında birçok bilgi nakletmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu, sınır tanımayan mutlak bir monarşi olması nedeniyle, İngilizler için korkutucu bir unsurdur. Rycaut padişahların ve yönetimin tutumlarını çokça abartıp saptırmış, padişahları mantıksız, dürtüsel, düşüncesizce hareket eden "despotlar" olarak tanıtmıştır. Padişahları, kanunlara göre hareket eden kendi sözde erdemli, faziletli Hıristiyan hükümdarlarıyla kıyaslamıştır. Tabii bunlar aslında kendi hükümdar ve yöneticilerine bir övgü amacı taşımaktadır. Aslında bu ifadeler dolaylı olarak İngiliz halkının zalim ve "despot" bir kralı kabul etmeyeceği mesajını

iletmekte ve bu örtülü mesaj İngiliz monarşisine gönderilmeye çalışılmıştır (Darling, 1994).

Rycaut, Osmanlı İmparatorluğu'nda tüm mülkün hatta halkın, padişahın malı olduğunu belirterek, İmparatorluğun tüm zenginliğinin tek bir kişiyi tatmin etmek yönünde kullanıldığını ifade etmiştir. Aslında kendisi de bunun doğru olmadığını bilmekte, hatta ilerleyen satırlarında, İmparatorluğun askeri güçlere toprak üzerinde intifa hakkı verdiğini söyleyerek kendi kendine ters düşmüştür. Toprak üzerinde intifa hakkı İngiltere'de şövalyelik sisteminde de kullanılıyordu. Ancak bu sistemin uygulanması konusunda iki ülke arasında farklar vardır. Padişah bu intifa hakkını vermesine rağmen mülk hala kendisinin ve verdiği bu hakkı istediği zaman geri alabilirdi. Böylece Türk soylularının İngiliz soyluları gibi "hür" olmadıkları, mülklerini diledikleri gibi kullanamadıkları, kendilerine verilen görevleri reddetme haklarının olmadığı söylenmektedir. Tabii unutulmamalıdır ki Türk topraklarında İngilizlerin anladığı anlamda bir soyluluk hiçbir zaman kabul edilmemiştir. Türkler, İngilizler gibi sahip oldukları toprakların onlara verdiği imtiyazlar sayesinde padişahı yönlendirememişlerdir. Böylelikle İngilizlere göre kendilerinin aksine, Osmanlı'nın ileri gelenlerinin, yüksek kademe memurlarının, sosyal statüleri, varlıkları, hatta hayatları bile tamamen padişahın keyfine bağlı olmuştur. Rycaut ayrıca Osmanlı'da padişahın kanun üstünde olduğu üzerinde durarak bu durumu kendi ülkesiyle kıyaslamıştır. Bu tamamen doğru olmamakla beraber padişah dilerse ekonomi ve savaş konularında tek yönlü kararlar alabilmiştir (Darling, 1994).

Rycaut bunların yanı sıra, Osmanlı'da yönetici kesimin köle olduğu yönünde ifadelerde bulunmuştur. Rycaut burada İngilizlerin anladığı anlamdaki kölelik tipi üzerinde durarak, mutlakiyet ile ilgili yaratmak istediği olumsuz kanıyı güçlendirmeye çalışmıştır. İlerleyen satırlarında yine kendi kendine ters düşerek Osmanlı'daki kölelik anlayışının tamamen farklı olduğunu, köle dediğinin aslında kul olduğunu, eğitimden geçtiğini ve padişaha sadakat ve hizmetle görevli olduğunu detaylı olarak anlatmıştır. Padişahın ücret alan herkesin kul olduğunu ve aslında bunun kölelik değil de, bir çeşit hizmet ve ücretli çalma olduğunu da ifade etmiştir. İngiltere'de de Osmanlıya benzer şekilde kralı himayesindeki kişiler eğitiliyor, belli hizmetlerde kullanılıyordu (Darling, 1994).

Belirtildiği gibi İngilizler, bir yandan aslında korktukları ve bir yandan merak edip hayran oldukları Osmanlıyı kendi önyargılı perdeleri ardında değerlendirmişlerdir.

Osmanlı sistemi, İngilizler tarafından tümden yanlış ve nefret uyandırıcı olarak tanımlanırken, fark edilen olumlu özellikler ise İngilizlerde olmamaları bakımından bir serzeniş olarak ortaya konmuştur. 16. yy'ın sonlarından itibaren İngiltere ve Osmanlı arasındaki diplomatik ve ticari anlaşmalar, İslam'ın Hıristiyanlığın tam zıddı ve düşmanı olduğu fikriyle çelişmekteydi (Darling, 1994).

Sosyal ve kültürel alanlara bakıldığında, Avrupalılara göre Osmanlı İmparatorluğu Avrupa kültürünü şekillendirmede önemli rol oynamış ve onların sahip olmayı arzuladıkları özellikler için bir örnek teşkil etmiştir (Quataert, 2000). Machiavelli, Bodin ve Montesquieu gibi bazı Batılı yazarlar, Avrupalıları yerden yere vurmak adına Osmanlı ordusu ve yöneticilerinin ahlak, disiplin ve sadakatlerinden övgüyle söz etmişlerdir. Politikacılar ve düşünürler, kralları eleştirmenin mümkün olmadığı dönemlerde, Osmanlı Devletinin idari uygulamalarını övgüyle anlatarak kendi hükümdarlarına, yönetimlerine ve askerlerine örnek vermeye çalışmışlardır. Bir ulus kendisini tanımlarken, ne olmadığını da tanımlar ve ortaya koyar. Bu olumlu özelliklerin yanı sıra Avrupalılar Osmanlıları "sahip olmadıkları" olumsuz özellikler ile de tanımlamışlardır. Osmanlıları kötülüğün kaynağı olarak tanımlayarak, aslında olmak istediklerinin tersini Osmanlılara atfetmişlerdir. Onlara göre Osmanlılar medeni ulusların sahip oldukları özelliklere sahip olmayan "barbar vahşilerdi". Avrupalılar, kahve, lale ve çiçek aşısı gibi birçok yeniliğı Osmanlı'dan öğrenerek aslında bu kültürü günlük hayatlarının bir parçası haline getirmişlerdir. Bu gibi metinlerde Osmanlı, fantezilerin ve rüyaların gerçekte olduğu bir hayal diyarı olarak düşünlmş ve kaleme alınmıştır.

Osmanlı Devleti Avrupa din savaşlarında da eğitici bir rol oynamıştır. Martin Luther'e göre Osmanlılar bozulmuş papalık için Tanrı'nın öfkesinin bir aracı ve dolayısıyla bir cezaydı. Katolıklara göre ise Osmanlı tam tersine Martin Luther yandaşlarının güçlenmelerine olanak veren bir cezaydı (Quataert, 2000). Görüldüğü gibi her iki durumda da Osmanlı Avrupalılar için bir efsaneydi. Avrupalılar Osmanlı'nın vurmaları çalgılarından öyle etkilenmişlerdi ki Osmanlı 1782'de İngiltere de dahil olmak üzere birçok Avrupa ülkesine orkestralar göndermiştir. 18. yy'da ise Arap atları kullanmak ve Osmanlı tarzı kahvelerde ipek yastıklarda oturup kahve ve nargile içme modası başlamıştı. 19. yy'da Türk etkisi kendini yitirmeye başlarken, vahşilik, zalimlik ile ilgili inanışlar ise devam etmiştir.

Rönesans dönemiyle ilgili çalışmaların bir kısmı Osmanlı İmparatorluğu'nu da bu akımın içine katmış, İmparatorluğun Rönesans düşüncelerine açık olduğu belirtilmiştir (Deringil, 2007). Osmanlıların Truvalıların soyundan geldikleri ve İstanbul'u ele geçirdikleri için Yunanlılardan intikam almak üzere orta Asya'dan geldiklerine dair bir inanış vardı. Stephanos Yerasimos'a göre 1462'de Fatih Sultan Mehmet bunu doğrularcasına Midilli adasına giderken Truva'ya uğramış ve oradayken Truvalıların öcünü alacağını söylemiştir. Avrupalıların Türk korkusuna karşı geliştirdikleri bir başka yumuşatma arayışı ise Osmanlıların Roma İmparatorluğu'nun varisleri olduğuna inanmaktı (Deringil, 2007).

Görüldüğü gibi, İngilizler ile Türklerin ilişkileri tarih boyunca devam etmiş, 16. yy'da ise resmi bir yapı kazanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu, tarihteki en uzun süreli imparatorluk olmasının yanı sıra, ortaya koyduğu devlet yönetimi, dünya tarihini şekillendirmesi, yönetiminde bulunan toplumları sosyal, kültürel ve daha birçok alanda etkilemesi, İslam sanatı ve dini eğitimi konusundaki uygulamaları ve içinde barındırdığı daha birçok özellik bakımından eşsiz bir yer tutmaktadır. İngiltere ise tarih boyunca Avrupa'da sıyrılma çabaları göstermiş, sanayi devrimindeki ivmesiyle ise öne çıkmıştır. Her iki devletin tarih boyunca etkileşimleri kaçınılmazdı ve tarihi süreçler iki devleti çok kereler karşı karşıya getirmiş, doğal olarak politik, ekonomik, sanat ve sosyo-kültürel alanlarda etkileşimler kaçınılmaz olmuştur. İki devlet hem ayrı ayrı hem de birbirleriyle ilişkileri bakımından diğer birçok devleti de yakından etkilemiştir. Bu gibi sebeplerden ötürü bu ikili ilişki tarihin şekillenmesi bakımından önemli bir yer tutmaktadır.

3. KİTAP TANITIM YAZILARI VE MAKALELER

Sürelî yayımlar olarak adlandırılan, merkezi İngiltere olan, derginin dağıtımını uluslararası bile olsa merkez olarak İngiltere'deki bir akademi, müze, kuruluş, üniversite, dernek yada vakıf yayımlarından olan, yazar kadrosunun büyük bir çoğunluğu İngiliz akademisyenlerden oluşan, sanat ve sanat tarihi ve bunların alt disiplinleri ile ilgilenen İngiliz Sanat Dergileri incelenmiştir.

Bu çalışmada İngiltere'de sanat ve sanat tarihi kapsamında yayınlanan akademik ve hakemli dergilerin yayına başlama tarihlerinden itibaren, bu dergilerde yayınlanan makaleler dönem aralığı gözetilmeden incelenmiştir. Sanat ve sanat tarihi kapsamına giren süreli yayımlar üzerinde durulmuş ve ayrıca Royal Academy (Kraliyet Akademisi ve British Museu (Britanya Müzesi) yayımları da akademik önemlerinden dolayı inceleme kapsamına alınmıştır. Bunun haricinde özel sergilerin katalogları veya broşür tarzı dergiler inceleme kapsamına alınmamıştır. Sanat dergilerinde Türk Mimarlık tarihi ile ilgili konular ele alınmış, ancak mimarlık temel alanı ile ilgili tasarım dergileri kapsam dışı tutulmuştur. Londra Üniversitesine bağlı *The School of Oriental and African Studies* yayınladığı hakemli dergi *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* dergisi çalışma kapsamında birçok kitap tanıtım yazısı ve makalesi ile yer alırken, yine Londra Üniversitesi'ne bağlı *The Courtauld Institute of Art* gibi önemli bir enstitü'nün öğrencilerine ve mezunlarına yönelik olarak şimdiye kadar sadece 6 sayı çıkardığı *Immediations* dergisinde araştırma kapsamında makale bulunmadığı görülmüştür.

İngiltere kökenli yayınevlerinin yayınladığı sanat dergilerinin temel olarak alındığı bu çalışmada bazı dergilerin adında "art/sanat" ifadesi geçmemesine rağmen özellikle sanat üzerine yayımlar yaptıkları gözlemlenmiştir. Bu dergilerden özellikle sanat, sanat tarihi, arkeoloji, mimarlık gibi disiplinlere ilişkin içeriklere daha çok ağırlık veren dergiler ve çalışmanın konusu olan "Türk Sanatı" üzerine kaynak teşkil edebilecek olanlar incelemeye alınmıştır. Tarih, Toplum Bilimleri, Asya Bilimleri, Siyasal Bilimler disiplinleri altındaki İngiliz kökenli dergiler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Araştırmanın kapsamında olupda içinde tezin konusu ile ilgili kitap eleştiri yazısı ve makale tespit edilmeyen dergiler ilk yayın tarihleri sırasına göre;

- *Institute of Archaeology, University of Oxford* (Oxford Üniversitesi, Arkeoloji Enstitüsü) yayınlarından *Oxford Journal of Archaeology* (1982-) (Oxford Arkeoloji Dergisi)

- *The Courtauld Institute of Art, University of London* (Londra Üniversitesi, Courtauld Sanat Enstitüsü) süreli yayını *Immediations*.

- *The British Art Journal* (1999-)

- *Journal of Design History*,

Tez konusu ile ilgili makale yayınlamış olduğu tespit edilen dergiler ilk yayın tarihleri sırasına göre;

- *Journal of the Royal Asiatic Society* (1834-)

- *The Burlington Magazine for Connoisseurs* (1903-1947) daha sonra *The Burlington Magazine* 1948-)

- *The British Museum Quarterly* (1926-1973)

- *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London* (1940-)

-*British Journal of Aesthetics* (1960-)

- *Oxford Art Journal* (1978-)

-*RA, The Royal Academy Magazine* (1983-)

-*The British Museum Magazine*(1990-)

-*The Art Book* (1994-)

Yayınevleri sırasına göre;

• *British Museum Press*

- *The British Museum Quarterly* (1926-1973)

-*The British Museum Magazine*(1990-)

• *London, The Burlington Magazine Publications Ltd.*

- *The Burlington Magazine for Connoisseurs* (1903-1947)

- *The Burlington Magazine* (1948-)
- *Oxford University Press*
 - *Oxford Art Journal* (1978-)
 - *Journal of Design History* (1998-)
 - British Journal of Aesthetics* (1960-)
- *Cambridge University Press*
 - *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London* (1940-)
 - Journal of the Royal Asiatic Society* (1834-)
- *Wiley- Blackwell Publishing*
 - The Art Book* (1994-)
- *London : Friends of the Royal Academy*
 - RA, The Royal Academy Magazine* (1983-)

Tez kapsamı dahilinde incelenen kitap tanıtım yazıları ve makalelerin İngiliz akademisyen yazar kadrosu ise soyadı alfabetik sırasına göre aşağıda sunulmaktadır:

Prof. James Allan: Oxford Üniversitesi,*The Khalili Research Center* (Khalili Araştırma Merkezi) Doğu Sanatı öğretim üyesi (Url-1).

H.J. Braunholtz : 1938 yılında *Department of Oriental Antiquities and Ethnography* (Britanya Müzesi, Oryantal Eski Uygarlıklar ve Etnografya Departmanı) koleksiyon sorumlusu olan Braunholtz, II. Dünya Savaşı süresince etnografik koleksiyondan sorumlu kişi olmuştur (Url-14).

Prof. John Carswell:*The Royal College of Art* (Kraliyet Sanat Koleji) mezunu olan Carswell, neredeyse hayatının çeyrek yüzyılını profesörlük yaptığı *Fine Arts at the American University of Beirut* (Beyrut Amerikan Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü) için Orta Doğuda geçirmiştir. Birçok araştırması olan Carswell' in yakın zamandaki çalışması Benaki Müzesi'nin Osmanlı Seramiklerine ait katalog çalışmasıdır. Halen Londra Üniversitesi, *School of Oriental and African Studies* Department of Art and Archaeology (Sanat ve Arkeoloji Departmanında) öğretim üyesidir (Url-3).

Sır Gerard Clauson (1891-1974) : İngiliz akademisyen Oxford, Corpus Christi Koleje devam etmiştir. Birinci Dünya Savaşı boyunca Gelibolu muharebesinde Alman ve Osmanlı istihbarat askeri kodlarını çözme ile görevlendirilmiştir. Türkçeyi çok iyi bilen Clauson'un birçok makalesi yayınlanmıştır (Url-4).

Simon Digby (1932-2010): İngiliz Doğu araştırmacısı, yazar ve koleksiyoner. Cambridge üniversitesinde okuyan Digby iyi derecede Urdu, Hint dilleri ve en son Farsça dillerini çok iyi öğrenmiştir. Daha sonra *School of Oriental and African Studies, University of London* eğitime devam etmiştir (Url-5).

Prof. Geza Fehérvári: Macaristan doğumlu Fehérvári, Budapeşte Ekonomi Üniversitesine başladıktan sonra Güzel Sanatlar Fakültesine gecip yapar ve Arapça ve Doğu Sanatları üzerine aldığı eğitimi 1952 yılında tamamlar. Viyana Üniversitesi'nde doktora başlayan Fehérvári, daha sonra İngiltere'den kazandığı burs ile İngiltere'ye gelir. 1961 yılında doktora derecesini alan Fehérvári halen Londra Üniversitesi, *School of Oriental and African Studies*, İslam Sanatı ve Arkeoloji departmanında öğretim üyesi olarak akademik hayatına devam etmektedir. Yayınlanmış birçok kitabı ve makalesi bulunmaktadır (Url-6).

Charlotte Gere: Victoria & Albert Müzesi küratörü olarak çalışan Gere, 19. yy dönemi dekoratif sanatlar konusunda uzmandır. Yazarın "*The Art of the Interior*", "*Nineteenth-Century Design from Pugin to Mackintosh*", "*Great Women Collectors*", "*The House Beautiful: Oscar Wilde and the Aesthetic Interior*" başta olmak üzere birçok yayınlanmış kitabı bulunmaktadır (Url-7).

Prof. Godfrey Goodwin ((1921-2005): Osmanlı sanat ve mimarlık tarihçisi olan Goodwin, 1952'den 1971'e kadar İstanbul'da yaşamış ve 1958'e kadar İngiliz Erkek Lisesi'nde, daha sonra Robert Kolej'de İngilizce, İngiliz Edebiyatı ve Sanat Tarihi hocalığı yapmıştır. İngiltere'ye döndükten sonra öğretmenliğe devam etmiş, yayıncılık yapmış, aynı zamanda *Royal Asiatic Society* (Kraliyet Asya Araştırmaları Derneği) direktörlüğünü üstlenmiş ve Oxford Üniversitesi çayırında her yıl düzenlenen "Osmanlı şöleni" geleneğini başlatanlardan biri olmuştur. Ayrıca 1992'den itibaren her yıl Boğaziçi Üniversitesi yaz okulunda ders vermeyi de ihmal etmemiştir. Geride bıraktığı eserlerinin başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz: Başyapıtı olan "*A History of Ottoman Architecture*", "*The Janissaries*", "*Islamic Spain*",

"*Sinan: Ottoman Architecture and Its Values Today*", "*The Private World of Ottoman Women*", "*Topkapi Palace: An Illustrated Guide to Its Life and Personalities*". Kitapların konularından da anlaşılacağı üzere, bir Türkiye ve Osmanlı hayranı olan Goodwin, son olarak "Life's Episodes" başlıklı otobiyografisini yayınlamıştır (Url-8).

Basil Gray (1904– 1989) : 1945 -1969 yılları arası Britanya Müzesi Doğu Departmanı sorumlusu olan Gray, Oxford Üniversitesinden 1927 yılında mezun olduktan sonra Britanya Akademisinin İstanbul Bizans kazılarında çalışmıştır. Klasik dönemden ziyade Orta Doğu sanatları ile daha çok ilgilenmiştir. Bir süre Viyana üniversitesinde bulunan Gray, İngiltere'ye döndükten sonra Britanya Müzesi Basili Kitaplar departmanında çalışmıştır. Daha sonra 1945-1969 yılları arasında Britanya Müzesi Doğu Departmanı direktörlüğünü yürütmüştür ve II. Dünya Savaşı boyunca baslica görevi çalıştığı departmana ait koleksiyonların tahliyesi ve korunması olmuştur. Gray İngilizce konuşan dünyadaki önde gelen İslam araştırmacılarından biri olarak 1961 yılında yazdığı "Persian Painting" ile alanında çok önemli bir yere sahip olmuştur. Özellikle Çin ve İran arasındaki ilişkilere odaklanan Gray' in birçok yayınlanmış makalesi bulunmaktadır (Url-4).

Dr Alan Greaves (1969-): Halen *University of Liverpool* (Liverpool Üniversitesi) , *School of Archaeology, Classics and Egyptology* (Arkeoloji, Eski Yunan ve Eski Mısır Uygarlığı Fakültesinde) arkeolog öğretim görevlisi olarak çalışan Greaves, özellikle güney batı Türkiye'de birçok kazılarda bulunmuştur. Yazarın, "*Miletos: A History*" (Miletus Tarihi) gibi yayınlanmış bir kaç kitabı ve birçok makalesi bulunmaktadır (Url-9).

Robert Lockhart Hobson (1872-1941):Cambridge Üniversitesi, Trinity kolejde eğitimini tamamlayan Hobson 1897 yılında Britanya Müzesinde koleksiyon sorumlusu olarak Department of Oriental Antiquities and Ethnography (Eski Doğu Uygarlıklar ve Etnografya Departmanında) çalışmaya başlamıştır. 1906 yılında ilk basımı yapılan "*Porcelain, Oriental, Continental and British, a Book of Handy Reference for Collectors*" isimli kitabın yazarıdır (Url-10).

Robert Graham Irwin (1946-) İngiliz tarihçi, roman yazarı ve Arap edebiyatı yazarıdır. Oxford üniversitesinde modern tarih eğitimi alan Irwin, mezuniyet araştırmasını Londra Üniversitesine bağlı *School of Oriental and African Studies* ,de

tamamlamış, 1972 yılına kadar St. Andrews üniversitesinde öğretim görevlisi olarak bulunmuş, daha sonra akademik hayatına 1977 yılında kitap yazmak için son vermiştir. Halen Londra Üniversitesi, *School of Oriental and African Studies* için araştırmacı öğretim üyesi olarak eğitim vermektedir. Ayrıca halen İngiliz *The Times* gazetesi için Orta Doğu ile ilgili editör olarak yazılarını yazmaya devam etmektedir. Irwin'in *The Arabian Nights, Islamic Art* ve son zamanlarda yayınlanan *The Alhamra* gibi İslam sanatı üzerine birçok roman ve akademik yayını bulunmaktadır (Url-5).

Francis Haskell (1928-2000): İngiliz sanat tarihçisi. Cambridge üniversitesi Kings Kolejinde okuyan Haskell 1967'den 1995'e kadar Oxford üniversitesi sanat tarihi bölümünde profesör olarak ders vermiştir (Url-4).

Sir Michael Levey (1927 -2008): Prof. Michael Vincent Levey Sanat Tarihçisi ve yazardır. *The National Gallery* (Ulusal Galeri) için 1951-1956 yılları arası koleksiyon sorumlusu asistanı olarak başladığı görevinde 1973-86 yılları arasında müze müdürlüğüne kadar gelmiştir. Profesyonel hayatı boyunca müzede yeni galeriler inşa ettirmiş ve en önemlisi müze koleksiyonuna birçok yeni başyapıtı ilave etmiştir. İngiltere'nin en eski akademik sanat dergisi *The Burlington Magazine* için uzun bir süre editörlük yapan Levey, "*The World of Ottoman Art*" kitabının yazarıdır (Url-11).

Seton Howard Frederick Lloyd (1902 -1996): 1926 yılında Architectural Association School of Arcitecture , London (Londra , Mimarlık Fakültesi) mezunu olan Llyod, ilk arkeoloji çalışmalarına Mısır'da, *Tel el Amarna* kazısı ile başlamıştır. Birçok farklı kazılarda bulunan Llyod, 1937-1939 yılları arasında John Garstang ile birlikte Liverpool Üniversitesi için Mersin'de kazılara devam etmiştir. 1939 yılında arkeolojik danışman olarak Irak Eski Uygarlıklar Kuruluşu için çalışmıştır ve Irak Müzesi'nin kuruluşuna yardımcı olmuştur. Birçok Iraklı arkeologu eğitmiştir ve Iraklı arkeologlar ile birçok kazılara iştirak etmiştir. 1948 yılında Ankara'daki British Institute of Archaeology (Britanya Arkeoloji Enstitüsü) direktörü olarak çalışmıştır. 12 sene Türkiye'de yaşayan Llyod'un, Türkiye hayranlığı birçok yayınlarında hissedilmektedir (Url-4).

Dr. Fredrik Robert Martin (1868-1933): 1890 yılında Stockholm Arkeoloji müzesinde çalışmaya başlayan Martin, arkeoloji araştırmaları için Sibiryaya, Mısır ve Türkiye gibi birçok ülkede bulunmuştur. Dönem dönem, İran, Hint ve Türk

minyatürleri üzerine kataloglar hazırlamıştır. 1901 yılında ise “A History of Oriental Carpets” isimli kitabının yanı sıra birçok makalesi de yayınlanmıştır (Url-4).

Nicholas Martinovich (1883-1954): Osmanlı ve Türk sanatı üzerine uzman. Rusya kökenli, Amerika’da eğitimini tamamlayan yazarın yayınlanmış kitap ve makaleleri bulunmaktadır.

Allgrove Mcdowell: İngiliz araştırmacı. Özellikle Yakındoğu ve Ortadoğu’ya ait tekstillerde uzmanlaşmıştır.

Prof. Glyn Munro Meredith-Owens (1895-1966): Türkolog ve İran toplum bilimci olan Owens, bibliyografya uzmanı olarak Britanya Müzesi, Department of Oriental Printed Books and Manuscripts (Doğu kaynaklı Basılı Kitaplar ve Elyazmaları Departmanı) için çalışmıştır. Owens, Doğu ve özellikle İran el yazmaları üzerine uzmanlaşmıştır. Britanya müzesi’ne ait resimli el yazmalarından derlediği “*Turkish Miniatures*” isimli kitabın yazarıdır (Url-10).

Prof. Harry Thirwall Norris: Halen Londra Üniversitesi, *School of Oriental and African Studies*, Arabic and Islamic Studies (Arap ve İslam Araştırmaları) kürsüsünde profesör olan Norris, lisans öğrencilerine yönelik Arapça dersi vermektedir ve Kahire, Dublin ve Tunus’ta konferanslara katılmıştır.

Arthur Upham Pope (1881-1969): Amerikalı arkeolog ve İran üzerine uzman sanat tarihçisi.

Yanni Petsopoulos:Araştırmacı *100 Kilims : Masterpieces from Anatolia* (100 Kilim: Anadolu’dan En iyi parçalar) kitabının yazarıdır.

Dr. Julian Raby (1950-): 1967 yılında Oxford Üniversitesine başlayan Raby daha sonra burada İslam Sanatı öğretim görevlisi olarak 2002 yılına kadar çalışmalarına devam etmiştir. Halen Amerika, Washington’da yaşayan yazar, Nurhan Atasoy ile birlikte “*İznik: The Pottery of Ottoman Turkey*” kitabının yazarıdır (Url-5).

Dr. David Talbot Rice (1903– 1972): Oxford Üniversitesinde arkeoloji ve antropoloji eğitimi alan Rice, 1925 yılında mezun olduktan sonra Britanya Akademisinin Bizans araştırmaları kapsamında İstanbul Büyük Saray ve Hipodrom kazılarında çalışmıştır. *Byzantine Painting at Trebizond* (Trabzon’daki Bizans Resim Sanatı), (basım Londra,1936) isimli monografisini hazırlamak için Trabzonda

bulunmuştur. Samuel Courtauld bir Sanat Tarihi enstitüsü kurulumu için para bağısladığında Samuel Courthald ile aynı ismi taşıyan Londra Üniversitesi, *The Courtauld Institute of Art* ilk öğretim görevlilerinden biri olan Rice, 1932 -1938 arası *The Courtauld Institute of Art* bulunmuş ve birçok kazılara katılmıştır. 2. Dünya savaşı boyunca Yakın Doğu askeri istihbarat albayı olarak görev yapan Rice, 1967-1971 yılları arasında Edinburgh üniversitesi rektörlüğü görevinde bulunmuştur. *Islamic Art* ve *Byzantine Art* yayınlanmış kitaplarından bazılarıdır ve bunların yanı sıra birçok yayınlanmış makalesi bulunmaktadır (Url-12).

Tamara Talbot Rice (1904-1993): Oxford Üniversitesi , St. Hugh's Collage'den mezunu olduktan sonra, sanat tarihçisi Dr. Talbot Rice ile evliliği ile birlikte esinin kazı çalışmaları için Yunanistan, Bulgaristan, Mısır, İran ve Türkiye'de bulunmuştur. Kendisi de birçok kazıyı yönetmiştir, ayrıca 1961 tarihinde yayınlanan *The Seljuks in Asia Minor* ve 1967 de yayınlanan *Everyday Life in Byzantium* isimli kitapları bulunmaktadır. (Url-12).

Dr. B. W. Robinson (1912 -2005): Küçük yaşlarda İran ve İran Sanatına ilgisi başlayan Robinson, Corpus Christi College, Oxford Üniversitesinden mezunu olduktan sonra, tez çalışmasını İran minyatürleri üzerine hazırlamıştır. Daha sonra *Victoria &Albert Müzesi*'nde çalışmaya ilk olarak kütüphanede başlayan Robinson, daha sonra ilk işi olan İran El Yazmaları'nın küçük bir koleksiyonunu katalog haline getirmiştir. II. Dünya Savaşı sırasında Hindistan'a gönderilen Robinson, İngiltere'ye döndükten sonra 1966 yılında metal isleri departmanına atanmıştır ve emeklilik tarihi olan 1972 yılına kadar *Victoria &Albert Müzesi Islamic and Far Eastern Collections* (İslam ve Uzakdoğu koleksiyonlarına) bağlı Metal İşleri Departmanı sorumlusu olarak çalışmıştır (Url-7).

Dr. Lyn Rodley: Queen's University Belfast Bizans Sanatı öğretim görevlisi. Kapadokya kaya kiliseleri üzerine bilinen bir araştırması olan Rodley İngiltere'de verilen Runciman ödülünü 1994 yılında *Byzantine Art and Architecture* (Bizans Sanatı ve Mimarlığı) isimli kitabı ile almıştır.

Prof. J. Michael Rogers : Britanya Müzesinde on dört sene İslam departmanı sorumlusu olarak görev yapan Rogers, daha sonra 1991 -2002 yılları arasında Londra Üniversitesi, *School of Oriental and African Studies*, İslam Sanatları ve Arkeoloji bölümünde Nasser D. Khalili vakfı başkanlığını yürütmüştür.

2002 yılından bu yana çalışmalarına İslam Sanatı Khalili Koleksiyonun onursal küratörü olarak devam etmektedir. İslam sanatlarına ait birçok makalesi ve yayını bulunmaktadır. En son kitabı “Sinan” (2006) mimarlık üzerine bir çalışmasıdır (Url-3).

Nabil F. Safwat :İslami Kaligrafi ve Kitap Sanatları uzmanı olan Safwat, İslam Sanat Tarihi araştırmacısı, yazar, yayıncı ve öğretim görevlisi kimliklerine sahiptir. Doktorasını İslam Sanat Tarihi üzerine Londra Üniversitesi, *School of Oriental and African Studies* tamamlayan Safwat’ın, “*The Art of the Pen*” ve “*The Harmoni of Letters*” and “Golden Pages” isimli yayınlanmış kitapları bulunmaktadır (Url-3).

Armenag Sakisian: 1929 yılında Paris ve Brüksel baskısı ile yayınlanan *La miniature persane du XIIe au XVIIe siècle* isimli kitabın yazarıdır. İran ve Türk minyatürleri üzerine uzmanlaşan Sakisian’in 1930’li yıllarda bu konular üzerinde yayınlanan makaleleri bulunmaktadır (Url-4).

Tim Stanley : İslam sanatına olan ilgisi 1970 yıllarında başlayan Stanley, Manchester Üniversitesi’nde Türkçe ve Farsça üzerine eğitimini tamamladıktan sonra Oxford Üniversitesi’nde Arapça eğitimi almış ve Doğuya ait tarih araştırmaları yapmıştır. Ayrıca Arapçası’nı geliştirmek için İstanbul, Sofya ve Paris’te bulunmuştur. Daha sonra 1991 yılında İngiltere’de İslam Sanatı Nasser D. Khalili Koleksiyonu için çalışmaya başlayan Stanley, 1995 yılında yardımcı küratör olmuştur. 2002 yılında başladığı *Middle East in the Asian Department of the Victoria and Albert Museum* (Victoria & Albert Müzesi Orta Doğu Departmanı) kıdemli küratörlük görevine halen devam etmektedir. Ayrıca Victoria & Albert Müzesi yeni İslam Sanatı Jamell Galerisinin geliştirilmesi için de öncülük etmiştir. Tim Stanley 20 seneden daha fazla süredir İslam Sanatı sergileri küratörlük tecrübesine sahiptir ve ilk sergisi Londra Leighton House’ ta 1981’ de sunulan “*Tulips, Arabesques and Turban’s at Leighton House*” adını taşıyan Osmanlı dekoratif sanatları üzerine olan sergisidir. Özellikle Osmanlı hat sanatı ile ilgilenen Tim Stanley Victoria & Albert Müzesi yayınlarından “*Palace and Mosque: Islamic Art from the Middle East*” (2004) isimli kitabın baş yazarıdır (Url-7).

Prof. Alan John Bayard Wace (1879-1957): Cambridge, Pembroke College’de arkeoloji eğitimi alan Wace, I. Dünya Savaşı döneminde İngiliz hükümeti

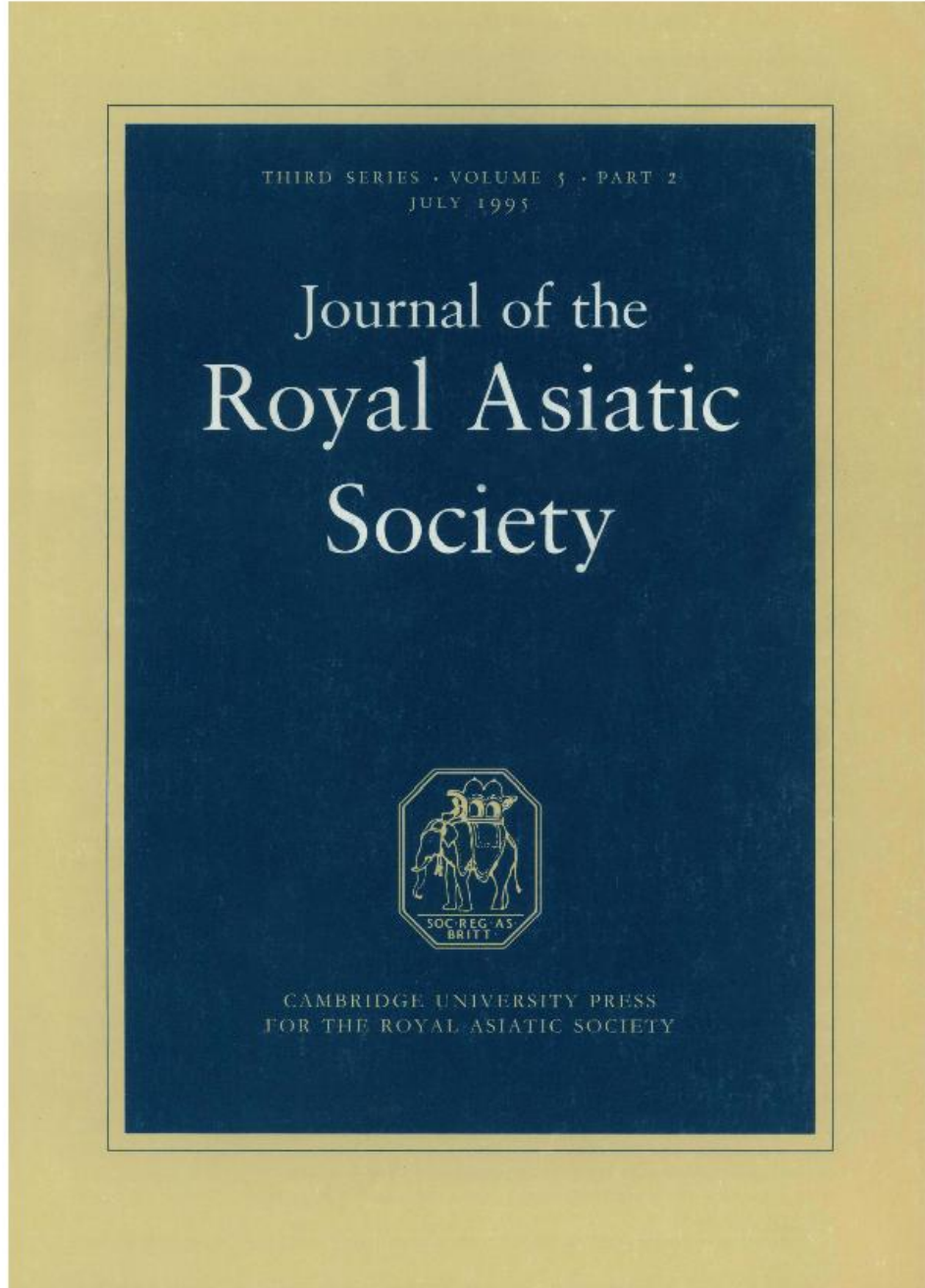
tarafından Atina'ya Britanya büyükelçisi olarak gönderilmiş, burada aynı zamanda Yakın Doğu ile ilgili birçok kazı ile ilgilenmiştir. Bir süre görev için Kahire'de bulunan Wace' in Yakın Doğu ile ilgili yazdığı *Prehistoric Thessaly, Excavations at Mycenae* gibi birçok yayını bulunmaktadır. 1924 yılında *Victoria and Albert Museum, Department of Textiles* (V&A müzesi, Tekstil Departmanı) koleksiyon sorumlusu olarak çalışan Wace, 1934 yılına kadar bu görevini sürdürmüştür. Birçok özel koleksiyona yardım eden Wace, ayrıca 1929 yılında Lansdowne House Müzesinde düzenlenen *English Decorative Art* sergisinin küratörlüğünü yapmıştır (Url-7).

Jennifer Wearden: Osmanlı Dokuma ve Halı Sanatını da kapsayan birçok kitabın yazarı olan Wearden'ın, bunlardan "*Ottoman Embroidery*" (*Victoria&Albert Museum Studies*) başlıklı kitabı 2001 yılında, "*Press in Detail from Around the World*" isimli kitabı ise 2002 yılında yayınlanmıştır. Sadece bir kaç kitabı tek başına yazmış, diğerlerinde ise çeşitli yazarlarla birlikte çalışmıştır. Kendisi halen *Victoria&Albert Museum, Department of Furniture, Textiles and Dress* (Mobilya, Dokuma ve Giysi Departmanı) için küratör olarak çalışmaktadır (Url-7).

Ralph Pinder-Wilson, (1919 -2008): Wilson, II. Dünya Savaşı sırasında ordu tarafından Hindistan'a görevli olarak gönderilmiş ve burada bulunduğu sürede Urdu dilini öğrenmiştir. Daha sonra Oxford üniversitesi'nde Arapça ve Farsça üzerine eğitim almıştır. Daha sonra 1949 yılında Britanya Müzesi, Doğuya ait Eski Uygarlıklar Departmanında önce asistan olarak sonra da müze küratorü olarak çalışmıştır. Wilson, Türkiye Harran bölgesi de dahil olmak üzere birçok İslam arkeolojisi kazılarına katılmıştır. Yayınlanan birçok makalesi bulunmaktadır (Url-10).

3.1 *Journal of the Royal Asiatic Society, Cambridge University Press (1834-)* (Kraliyet Asya Toplum Dergisi)

Cambridge University Press (Cambridge Üniversitesi Yayınevi) tarafından basılan dergi *The Royal Asiatic Society* (Kraliyet Asya Toplum) derneği yayınlarından biridir. Özellikle Kuzey Afrika ile birlikte Orta Doğu üzerine akademik araştırmalara yer verir. Makaleler, tarih, arkeoloji, edebiyat, lisan, din ve sanat üzerinedir. Dergi, 2007 yılına kadar senede üç sayı, bu tarihten sonra senede dört sayı yayınlanmıştır. (Url-13)

Şekil 3.1: Journal of the Royal Asiatic Society , Kapak Örneği

3.1.1 Kitap Tanıtım Yazıları

Journal of the Royal Asiatic Society'de (Şekil 3.1) yayınlanmış olup, incelenen kitap kitap tanıtım yazıları içerikleri ile birlikte aşağıda listelenmiştir.

3.1.1.1 *Turkish Islamic Architecture in Seljuk and Ottoman Times* (Selçuk ve Osmanlı Dönemi'nde Türk İslam Sanatı).

Yazar(lar) : Gerard Clauson

Tarih : Ekim,1959

Cilt No : No. 2/4

Sayfa : 168

Tanıtilan Kitap: *Turkish Islamic Architecture in Seljuk and Ottoman Times*

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Behçet Ünsal

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Makale yazarı Clauson'un (1959), tanıttığı kitapta, 1071-1923 yılları arasındaki dönemin kapsamına giren anıtlardan bahsedilmekte ve tüm bu anıtların Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde olduğuna değinilmektedir. Prof. Unsal'in kitabında tanıttığı tüm anıtları çok iyi tanıdığı belirtilmiş ve aynı şekilde önemli diğer bir noktanın Prof. Unsal'in mükemmel yorumları olduğu üzerinde durulmuştur. Planlar, çizimler ve fotoğrafların yüksek kalitede olduğu belirtilmiştir. Bu kitabın bu konu hakkında bilgi edinmeyi gerçekten isteyen öğrenciler için ve aynı şekilde bu anıtları şu andaki mevcut yerlerinde görme sansına sahip ziyaretçiler için de çok faydalı olacağını da altı çizilmiştir. Buna rağmen birçok yabancı ziyaretçinin bu yapıları yerlerinde ziyaret etmelerinin çok zor olduğu ve bu yüzden kitapta kullanılan fotoğraf ve tasvirlerin çok daha büyük bir önem kazandığı eklenmiştir.

3.1.1.2 *A History of Ottoman Architecture* (Osmanlı Mimarlık Tarihi)

Yazar : D. Talbot Rice

Tarih : 1973

Cilt No : No. 1

Sayfa : 66-67

Tanıtilan Kitap: Sinan: *A History of Ottoman Architecture*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): Godfrey Goodwin

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Kitapta kullanılan resimlerden dört adet levhanın bu kapsamdaki bir kitap için çok zayıf olduğunu belirten Rice özellikle sonuncu kısımda birçok bölümün çini işçiliğine ve dekorasyon analizine ayrılmışken hiçbir fotoğrafın renkli basılmamış olmasını ve da birçok muhteşem fotoğrafın sadece yarı tonlarda basılmış olmasını eleştirmiştir. Kitabın ilk bölümünde Beylikler Dönemi ve Erken Osmanlı Camileri'nin bir dizi çok faydalı planlarından bahsedilen makalede, Osmanlı İmparatorluğu temellerinin üzerine inşa edildiği Selçuklulara ait oldukça iyi referans olabilecek eserlere de yer verildiği eklenmiştir. İstanbul'un 1453'deki fethi ve akabindeki Osmanlı gelişiminin ana hatlarını oturtan II. Mehmet devri yapıtlarına yer verdikten sonra II. Beyazıt'ın eserleri ele alınmış, Mimar Sinan zamanındaki mantıksal olarak ön planda olan geleneklerin bir araya getirilip harmanlanmasına çalışıldığı iletilmiştir. Yazara göre kitabın daha sonraki bölümlerinde, Mimar Sinan'ın eserleri Goodwin tarafından içten bir şekilde ele alınmıştır.

3.1.1.3 *Fifth International Congress of Turkish Art* (Beşinci Uluslararası Türk Sanatları Kongresi)

Yazar(lar) : Godfrey Goodwin

Tarih : 1980

Cilt No : No. 1

Sayfa : 85-87

Tanıtılan Kitap: *Fifth International Congress of Turkish Art*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): Geza Fehérvári

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Makale yazarı Goodwin , 1975 yılında Budapeşte'de düzenlenen Besinci Türk Sanatı üzerine yayınlanan katalogun tanıtımında, katalogun editörünü tebrik etmiş, bir kaç yazım hatası ve birkaç resmin başaşağı basılması dışında kataloğun çok iyi olduğunu belirterek editör Fehérvári'yi övmüştür. Goodwin'e göre bir kongrenin basılı metinleri o kongrenin değerini belirlemektedir. Yararlı bile olsa bu alandaki araştırmacıların kendi aralarında olupda kayda geçmemiş yazışmalar/ çalışmalar yer aldığını belirtmiştir. Bu metinlerin hem konu hem kalite açısından değişen nitelikleri olduğunu iletmiştir. Kongrede incelen

araştırmalardan ve bunları yapan araştırmacılardan bahseden yazar, ilk kategorideki çalışmanın 16. yy'da ki dayanıksız ve kısa ömürlü sanat nesnelерinin giderek Osmanlı biçimsel temsilini gösteren araştırması ile Metin And'a ait olduğunu iletmiştir. Daha sonra Cezir'in eğer yayınlanmış olsaydı Osmanlı Dönemi'ndeki inşaat ve restorasyon mevzuat ve yönetmelikleri ile ilgili çalışmasının önemli olabileceğine dikkat çekmiştir. Nejat Göyünç'ün 17. yy çalışmasında Osmanlı kervansaraylarının listesinin olmamasını eleştirmiştir. Doğan Kuban'ın Edirne'deki II. Beyazid tesisi üzerine yaptığı çalışmadaki yeni keşiflerine değindiğinden bahsetmiştir. Bu şekilde yaklaşık 20 kadar bildiri olduğunu ileten yazar, kaçınılmaz şekilde çok uzun olmasına rağmen bazı bildirilerin aslında yeni ve ilginç hiçbirsey anlatmadığını düşündüğünü ifade etmiştir.

3.1.1.4 *Miniatures from Turkish Manuscripts: A Catalogue and Subject Index of Paintings in The British Library and British Museum* (Türk El Yazmalarında Minyatürler: Britanya Kütüphanesi ve Britanya Müzesi İçindeki Resimlerin Katalog ve Konu İndeksi)

Yazar(lar) : Godfrey Goodwin

Tarih : 1983

Cilt No : No. 1

Sayfa : 111

Tanıtılan Kitap: *Miniatures from Turkish Manuscripts: Catalogue and Subject Index of Paintings in The British Library and British Museum*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): Norah T. Titley

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Makale yazarı Goodwin hazırlanan bu cildin 1977 yılında yayınlanan İran El Yazmaları'ndan Minyatürler kitabına eşlik eden bir çalışma olduğunu belirtmiştir. Bu eserin, *British Museum Library, Department of Oriental Printed Books and Manuscripts* ve Britanya Müzesi, *Department of Oriental Antiquities* bölümlerinde bulunan albüm ve el yazmalarındaki tüm Türk minyatürlerinin katalogu olduğunu belirtmiştir. Bu yüzden çalışmanın bu alana büyük katkıda bulunduğuna dikkat çekmiş, çalışmanın kendine özgü Türk Osmanlı tarzına bir kanıt teşkil ettiğinin üstünde durmuştur. Harita ve kesilip çıkartılmış değerli kağıtların da kataloga eklendiği belirtilmiştir. Minyatürlerdeki detaylı

tanımlar Albümler başlığı altında, yazar adına göre alfabetik sırada verilmiş, yazarı bilinmeyenler ise Anonim başlığı altında incelenmiştir. Her minyatürün açık bir tanımının, bazılarının ise açıklamalı detaylarının verildiği iletilmiştir. Yazara göre İran'da değil ama Türkiye'de zaman zaman devlet işleri gizli bir mizahla aktarılmış ve bu mizah büyük ihtimalle bu katalogdaki minyatürlerde de yer almaktadır. Kataloğun detaylı bir konu indeksi ve bölümlere ayrılmış özlü bir kaynakçası olduğu da eklenmiştir.

3.1.1.5 Construction work in Ottoman Cairo (1517-1798) (Osmanlı

Kahiresi'indeki İnşa Faaliyeti)

Yazar(lar) : Godfrey Goodwin

Tarih : 1986

Cilt No : No. 1

Sayfa : 112

Tanıtilan Kitap: *Construction work in Ottoman Cairo (1517-1798)*.

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Nelly Hannah

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: İncelenen Osmanlı Dönemi Kahiresi'ndeki İnşaa Faaliyeti kitabının inceleme makalesinde bu araştırmanın Osmanlı Dönemi yönetimindeki kamusal binalar, vakıf ve hususi binaların yapım mevzuatı hakkında ayrıntılı bir bilgi verdiği ve bu yapılarda çalışan işçilerin maaşları, kullanılan malzemeler gibi açıklamalarda bulunduğu eklenmiştir. Osmanlı ve Memluk mimari uygulamaları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ile birlikte açıklanmaya çalışılmıştır. Eski yapılardaki tahribatlar ile moloz taşlarının tekrar kullanılmak üzere atık bölümüne taşınmasının masraflarına değinilmiştir. Araştırmada mimarinin buradaki konumu ve hukuki önemi açıklık kazanmıştır. Goodwin o dönemdeki mülkiyet hakkı ile ilgili hilekâr davranışların günümüzle karşılaştırıldığında çokda kötü olmadığını belirtilmiştir. 16. yy'da işçilerin gelirlerinin kötü olduğundan bahsetmiştir.

3.1.1.6 *Imperial Ottoman Fermans, Catalogue of an Exhibition at İbrahim Pasa Saray, İstanbul, 19th September 1986-18th January 1987* (Osmanlı Padişah Fermanları Sergi Kataloğu, İbrahim Paşa Sarayı)

Yazar(lar) : Godfrey Goodwin

Tarih : 1987

Cilt No : No. 2

Sayfa : 341-342

Tanıtilan Kitap: *Imperial Ottoman Fermans, Catalogue of an Exhibition at İbrahim Pasa Saray, İstanbul, 19th September 1986-18th January 1987*

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Ayşegül Nadir

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Osmanlı fermanları ile ilgili ilk sergi olmasından dolayı, bu kataloğun önemli ve tarihi olduğunu belirten yazar Goodwin (, kataloğun Şule Aksoy Kutlukan tarafından bir araya getirildiğini, Prof. V.L. Menage tarafından fikir verildiğini iletmiştir. İngilizce metin Tim Stanley tarafından yazılmıştır. Katalogda P.J. Gates'in fotoğraflarının oldukça çarpıcı olduğu, tüm basım ve üretim işlerinin Britanya'da yapıldığı iletilmiştir. Goodwin, fermanların içeriklerinin ilginç olduğunu ama aslında tuğraların, yani imparatorluk imzalarının sanat eserleri olarak sunulduğunu belirtmiştir. En eski olanı, 1324 tarihli Orhan Gazi'ye ait bir vakfiyededir ve desen / tasarımın henüz olgunluğa erişmemiş olduğu belirtilmiştir. Süslü tuğra stiline ise II. Beyazıd'ın hükümdarlığı sırasında ortaya çıktığı, 1498 yıllarında asma yapraklı motiflerin şüphesiz Haliç seramik türüne ait olduğu belirtilmiştir. Yazar I. Selim'e ait tuğradan da kısaca bahsetmiş ve 1546 yılında tuğra motiflerinin Haliç stiline birer kopyası haline gelmiş olsalar da, 1538 tarihli bir tuğrada gözleri bile olan bir tavus kuşu olduğundan bahsetmiştir. Goodwin (1987), bu fermanların renkler ve yıldızlarla göz kamaştırıcı olmasının yani sıra, tasarımları ve metinleri ile de araştırmacılara büyük katkıda bulunduğunu iletmiştir.

3.1.1.7 *Süleyman the Magnificent (Muhteşem Süleyman)*

Yazar : Godfrey Goodwin

Tarih : 1988

Cilt No : No. 2

Sayfa : 404-405

Tanıtilan Kitap : Süleyman the Magnificent

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): J. Michael Rogers, Rachel . M. Ward

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: İstanbul, Topkapı Sarayı hazinelerinden oluşan serginin kataloğundan bahseden yazar kapak başlığında bu serginin işlevine dair bir referans olmamasını eleştirmiştir. Bunun çok önemli olduğunu çünkü bu kataloğun ayrıca bahsi geçen Osmanlı Sultanı Muhteşem Süleyman'ın hükümdarlığı döneminin tüm bakış açılarından ele alındığı yetkili bir özgeçmiş gibi olduğunu belirtmiştir. Bu kataloğun toprak imtiyazlarından, ticaretten ve sosyal tarihten bahsetmediğini eklemiştir. Kanuni Sultan Süleyman'ın sergideki kaftanlarından bahseden yazar, desenler ve renklerle ilgili bulduğu bazı küçük yanlışları düzeltmiştir.

3.1.1.8 *Eastern Turkey: An Architectural and archaeological survey* (Doğu Türkiye: Mimari ve Arkeolojik bir İnceleme)

Yazar(lar) : Godfrey Goodwin

Tarih : 1988

Cilt No : No:2

Sayfa : 407

Tanıtilan Kitap: *Eastern Turkey: An Architectural and archaeological survey*

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): T.A. Sinclair

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Makale yazarı Goodwin , makalede tanıtılan kitabın üç ciltten ilki olduğunu ve Türkiye'nin doğusundaki eserler ile ilgili ciddi bir araştırma olduğunu belirtilmiştir. Yazara göre kitabın yazarı Sinclair, hem tüm güvenilir kaynakları okuyup taramış, hem de Türkiye'yi dolaşmış, hiçbir tarihinin görmediği ücra köşelere kadar gitmiştir. Goodwin, kitabın okunmasının zor olduğunu belirterek, kitabın rehber niteliğinden ziyade ciddi bir kaynak olduğunu söylemiş, bölgedeki tüm medeniyetlerin, Suriye ve Osmanlı eserlerinin yanı sıra, Urartu ve diğer medeniyetlerin de incelendiğini belirtmiştir. Goodwin , ayrıca kitabın özellikle Anadolu ile ilgili olan bölümünden dolayı her kütüphanenin bu kitaba sahip olması gerektiğinin üstünde durmuştur.

3.1.1.9 *Iznik, The Pottery of Ottoman Turkey* (İznik, Osmanlı Türkiye'sinin seramikleri)

Yazar : Godfrey Goodwin

Tarih : 1990

Cilt No : No. 1

Sayfa : 162-164

Tanıtılan Kitap: *Iznik, The Pottery of Ottoman Turkey*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): Nurhan Atasoy ve Julian Raby

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Goodwin, tanıtılan kitabın, 27 bölümlük metnin yanı sıra sözlük, geniş notlar, kaynakça ve indekse sahip olduğunu belirtmiş ve eserdeki her tasvir edilen nesnenin ölçülerinin verildiğini eklemiştir. Üç ana başlık altında İznik çinilerinin tarihçesi ve menşenin ortaya konduğundan, tasarımların kronolojisinin verildiğinden ve kaliteli kuşe kağıda basılan ciltte siyah beyaz ve renkli görseller kullanıldığından bahseden yazar, eserin 1989'da İbrahim Paşa Sarayında gerçekleşen İznik sergisine de değinmiştir. Yazara göre bu çalışma konu ile ilgili olarak senelerdir yapılan en iyi çalışmadır ve çözülmemiş birçok problemi açıklığa kavuşturmuştur. Goodwin, *The Times* gazetesinde bir dönem çıkan habere göre İznik çinilerinin kopya olma ihtimalinin tuhaf bir eleştiri olduğunu düşündüğünü iletmiştir. Goodwin , ayrıca kitabın İznik stiline benzer şekilde çalışan Kütahya ve Diyarbakır seramiklerini inceler ve ayrıca Selanik'in az da olsa üretime katılma olasılığı üzerinde durmuştur

3.1.1.10 *Sadberk Hanım [Hanım] Museum : Turkish Tiles and Ceramics* (Sadberk Hanım Müzesi: Türk Tekstil ve Seramikleri)

Yazar(lar) : Godfrey Goodwin

Tarih : Kasım, 1992

Cilt No : Cilt. 2, No. 3

Sayfa : 452

Tanıtılan Kitap: *Sadberk Hanım Museum : Turkish Tiles and Ceramics*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): Ara Altun, John Carswell and Gönül Öney

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: İstanbul Boğazındaki Sadberk Hanım Müzesi seramik koleksiyonlarına ait katalogu tanıtan Goodwin bu araştırmada Prof. Ara Altun'un İznik çinileri tarihine yönelik güncel ve özlü bir beyanı olduğunu ve bu beyanın İznik çini fırınlarında yapılan kazılarda niçin bu kadar az defolu ürün bulabildikleri problemi üzerine olduğunu belirtmiştir. Koleksiyonun genellikle Çin orijinallerinden türetilmiş olan 15. yy.a ait parçalarla başladığını belirten yazar erken 16. yy'a ait hem stil hem de renk olarak olağanüstü çeşitlere sahip sarmaşık motifli üç örnekten bahsetmiştir. 16. yy sonlarına ait parlak kırmızı renkteki örnekleri mükemmel olarak nitelemiştir. Prof. Carswell'in 16. yy boyunca İznik çini fırınları çalışırken aynı anda paralel olarak Kütahya'da üretimin sürdüğüne dair kanıtlarıyla birlikte yeni bilgiler verdiğini belirtmiştir. Eğer bu şekilde olmasaydı erken 16. yy üretimleri ile 17. yy'ın yeni stilleri arasında büyük bir zaman aralığı olması gerektiğine işaret etmiştir. Kütahya'nın I. Dünya Savaşı'ndan sonra çok yetenekli birçok ustanın Kudüs'e göç etmelerinden sonra bile İznik'in aksine hiçbir zaman seramik merkezi olarak gözden düşmediğine dikkat çekmiştir. Prof. Öney'in ise ancak son yirmi yıldır bilinen Çanakkale seramik islerini araştırmada öncülük ettiğini belirtmiştir. Katalog, yazara göre çok iyi fotoğraflarla desteklenmiş kayda değer bir çalışmadır.

3.1.1.11 *Sinan: Ottoman Architecture and Its Values Today* (Sinan: Osmanlı Mimarlığı ve Bugünkü Değeri)

Yazar(lar) : John Carswell

Tarih : Nisan,1994

Cilt No : Cilt.4, No.1

Sayfa : 102-104

Tanıtilan Kitap : *Sinan: Ottoman Architecture and Its Values Today*.

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Godfrey Goodwin

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Makale yazarı Carswell, Godfrey Goodwin'in Mimar Sinan'la ilgili bu çalışmasının çok aydınlatıcı ve yaklaşımıyla fark yarattığı üzerinde durmuştur. Yazara göre birçok kişi dehaları tartışmaktansa olduğu gibi kabul etmekte, kimi tarihçiler ise konuya kenarından yaklaşmaktadır. Goodwin'in ise kitabında bu konuyu tam anlamıyla ele alacak kadar cesur olduğu

belirtmiştir. Yazara göre kendisi de dahil olmak üzere tüm akademisyenlerin, Mimar Sinan'ın tüm zamanların en büyük mimarlarından biri olduğunu bilmelerine rağmen, çok azı sebebini sormuştur. Makale, bu çalışmanın Sinan'ı neyin bu kadar büyük yaptığını ve başarılarının bugüne münasebetle etkilerini tartıştığını belirtmiştir. Goodwin, Bizans Ayasofya mirasını ve Osmanlı'nın Amasya, Bursa ve İstanbul'daki ilk dönem eserleri ve Edirne'de Üç Şerefeli Camisi'nden ve Sinan'ın daha birçok eserinden bahsettiğini iletmiştir. Sinan'ın düzensiz zeminde birçok yapı inşa etmesi, düzgün olmayan zemini mükemmel bir şekilde değerlendirebildiğinin üstünde durmuştur. Her şeyi yerli yerine oturtmadaki başarısı ve farklı binalar için farklı çözümler üretmesine değinmiştir. Carswell, Goodwin'in kitabında kubbe ve minarelerin işlevlerini, matematik ve mimarlık konularını yenilikçi ve farklı üslubuyla tartıştığına değinmiştir. Benzerlikler ve karşılaştırmalar ve ilgi çekici cümlelerin kitapta geçtiğini belirten yazar, "iyi bir yemek kitabında olduğu gibi insanın mutfağa gidip deneyesi geliyor" diye bunlar hakkındaki düşüncesini belirtmiştir. Yazara göre sonuç bölümünün bağlanması gerçekten muhteşemdir. Sinan'ın eserlerini ele almanın, sadece bir mimarı değerlendirmekten ziyade derin ve engin bir insanı değerlendirmek olduğunun üstünde durmuştur. Sinan'ın şimdiye kadar sanki bir silüet veya tek bir kültürün sahne seti gibi hep dar bir perspektiften görüldüğünü belirtmiştir ve Sinan'ın yaşadığı sürece bu araştırmanın bir aydınlanma getirdiğini iletmiştir.

3.1.1.12 *The art of the Saljuqs in Iran and Anatolia. Proceedings of a symposium held in Edinburgh in 1982* (İran ve Anadolu'daki Selçuklu sanatı. Edinburgh'da 1982 yılında gerçekleştirilen sempozyum bildirileri).

Yazar(lar) : J. Michael Rogers

Tarih : Nisan,1996

Cilt No : Cilt. 6, No. 1

Sayfa : 111-113

Tanıtilan Kitap : *The art of the Saljuqs in Iran and Anatolia. Proceedings of a symposium held in Edinburgh in 1982.*

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Robert Hillenbrand

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Makale geçen beş yirmi yıl içinde, Müslüman kültürlerin derinlemesine incelendiği sempozyumlar ve yayınlar sayesinde Batı'nın İslam sanatı konusunda bilgilerinin ilerlediğinden bahsetmiştir. Yazara göre Büyük Selçukluların, kendilerinden sonra gelen Horasan Bölgesi, batı İran ve Mezopotamya'daki halefleri ve Rum Selçukluları'ndan farklı olarak kabul edilmelerini ve bu şekilde ele alınmaları gerektiğini iletmiştir. Örnek olarak Anadolu'da, 1210-1250 seneleri arasında Büyük Selçukluların yüz senede ortaya koydukları kadar eser bu on senede yapılmıştır. Bunun hem kronolojiyi anlamayı kolaylaştırdığını, hem de bölgesel yapı ve dekorasyon okullarını belirlemeyi sağladığından bahsetmiştir. Rogers, Anadolu'daki eserlere ulaşmanın daha kolay olduğunu, ancak Orta Asya'da serbestçe çalışma imkânı bulunduğu takdirde çok daha fazla sayıda esere rastlanacağını üstünde durmuştur. Ayrıca Suriye, Bizans, Kafkas ve İran unsurlarının karışması nedeniyle, bu eserlerin ayrıştırılmama sorunun olduğunu belirtmiştir. Rogers, kitapta Goodwin'in Selçuklu köprüleri ile ilgili katkılarının tarihi perspektif açısından nadir rastlanır nitelikte olduğunu belirtmiştir. Yazara göre kitaptaki katkıların çoğu geçerliliklerini yitirmiş bilgilerdir. Daha da önemlisi Rogers, 1960 ve 1970'li yılları arasında çalışmalarını sürdüren İslam mimarlık tarihi içerisinde Anadolu Selçukluları'nı öne çıkarmayı hedefleyen, Türk ve Alman mimarlık tarihçileri ve tarihçilerden hiç bahsedilmediğine dikkat çekmiştir. Yazara göre Budapeşte'de 1975 yılında gerçekleştirilen 5. Türk Sanatları Kongresinin bildirilerinde, Osmanlı'nın hep ön plana çıkarıldığı ve Anadolu Selçuklularına yeterince önem verilmediğini belirtmiştir.

3.1.1.13 *Architecture, ceremonial and power: the Topkapi [Topkapı] Palace in the fifteenth and sixteenth centuries. (Mimari, Tören ve Güç: 15. ve 16. yy'larda Topkapı Sarayı)*

Yazar(lar) : John Carswell

Tarih : Nisan,1996

Cilt No : Cilt. 6, No. 1

Sayfa : 109

Tanıtılan Kitap: *Architecture, ceremonial and power: the Topkapi Palace in the fifteenth and sixteenth centuries.*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): Gülru Necipoğlu

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Makaleye göre kuşaklar boyu Türk ve yabancı araştırmacılar İstanbul'daki Topkapı Sarayının sanat, mimari ve dekorasyonu ile ilgilenmişlerdir. İstanbul, Fatih Sultan Mehmet tarafından 15. Yy ikinci yarısında yaptırıldıktan sonra saray Osmanlı'nın ve sanat hamiliğinin güç merkezi haline gelmiştir. Carswell , kitap öncesinde sarayın gelişimi ve sembolik analizi ile ilgili bu tarz bir çalışma olmadığını belirtmiştir. Yazara göre Gülru Necipoğlu'nun bu çalışması bu açıdan bir donum noktasıdır. Carswell kitabın ana hatlarının sarayın kurulması, farklı bölümlerin tasvir edilip işlevlerinin tartışılması ve son bölümde ise Topkapı Sarayı'nın diğer muhteşem İslam sarayları ile karşılaştırması üzerine olduğunu belirtmiştir. Yayınlanmamış kaynaklardan elde edilen malzemelerin ve Osmanlı arşivlerinin bu araştırmaya katkıda bulunduğu belirtilmiş ve özellikle görsel malzemeler ile zengin bir şekilde tasvir edildiği üstünde durulmuştur. Kitabın ilk bölümünde sarayın inşası ve süregelen genişlemesinden, törensel işlevlerinden ve II. Mehmet'in ve mimarlarının rollerinden bahsedildiğine değinen yazar, avlu ve bağlı yapılardan, harem ve bunların hepsini çevreleyen bahçelerden söz etmiştir. Burada kitabın amacının Topkapı Sarayı'nı İslam Kültürü çerçevesinde daha önemli bir konuma getirmek olduğunu iletmiştir. Carswell yazısının sonunda, günümüzde sarayı kitleler halinde gezen milyonlarca turist içinden hiç abartmadan sadece yüzde biri dışında hiçbirisinin neye baktıkları hakkında gerçek bir fikirleri olmadığını düşündüğünü eklemiştir .

3.2 *The Burlington Magazine For Connoisseurs* (Uzmanlar için Burlington Dergisi) (1903-1947) daha sonra *The Burlington Magazine* (1947-), *The Burlington Magazine Publications Ltd, London.* (Londra, Burlington Dergisi Yayınları)

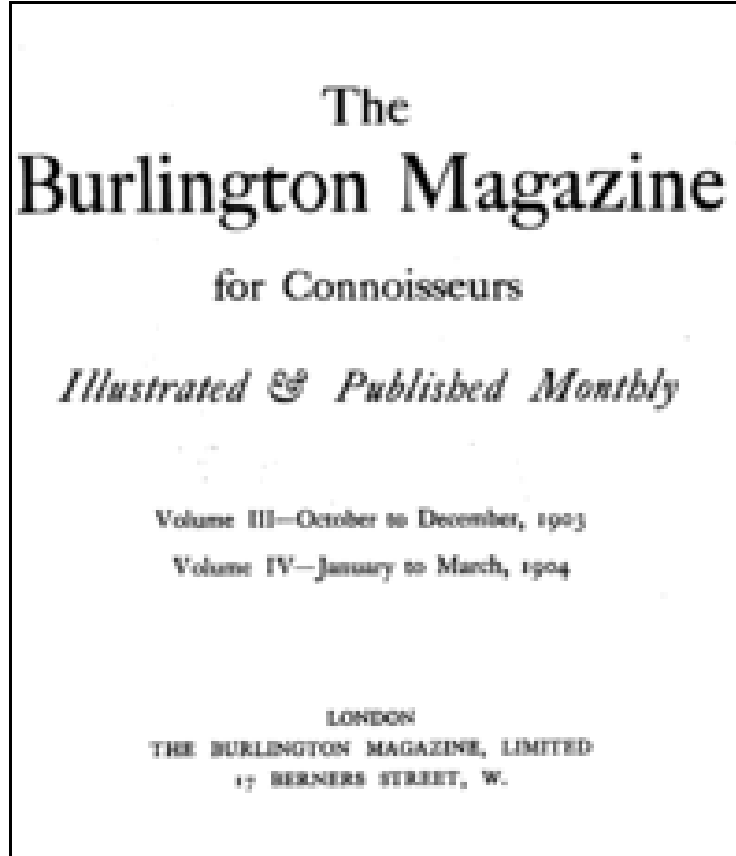
The Burlington Magazine Ltd' nin amacı *The Burlington Magazine* dergilerini yayınlarak halkı görsel sanatların tarihi konusunda güncel gelişmeleri takip ederek ve eleştirilere yer vererek eğitmektir.

1903 yılında bir grup sanat tarihçisi akademisyen ve uzmanlar tarafından kurulan dergi o tarihten bugüne isim değişikliği dışında hiçbir kesinti olmadan her ay yayınlanmıştır. *The Burlington Magazine For Connoisseurs* Dergisi plastik sanatlar ve süsleme sanatlarına yer veren dünyanın önde gelen aylık sanat dergilerinden

biridir. Özgün araştırmaya, yeni eserler sunmaya, sanat tarihi keşifleri ve taze yorumlara dayanan özlü ve iyi yazılmış makaleleri yayınlayan dergi 1947 yılına kadar *The Burlington Magazine For Connoisseurs* ismi ile yayınlanmış ve bu yıldan itibaren yayın hayatına *The Burlington Magazine* olarak devam etmiştir. Dergi bugünün sanat dünyasında devamlılığı olan yorumları ve kalıcı referans yayınları ile büyük bir öneme sahiptir. Bunun yanı sıra güncel konularda editörlerin makalelerine de yer verir. Tüm önemli kitapların ve başlıca önemli sergilerin tanıtımlarına da yer veren *The Burlington Magazine* aylık takvimi ile tüm dünyadaki sanat etkinlikleri için hali hazırda en iyi rehber konumundadır. Derginin başlıca editörleri Roger Fry ve Herbert Read 20 yy. en önemli iki sanat eleştirmenidir. (Url-14).

Yayın Sıklığı: Aylık Sanat Dergisi

-The Burlington Magazine For Connoisseurs (Uzmanlar için Burlington Dergisi) (1903-1947)

Şekil 3.2: The Burlington Magazine for Connoisseurs Kapak Örneği

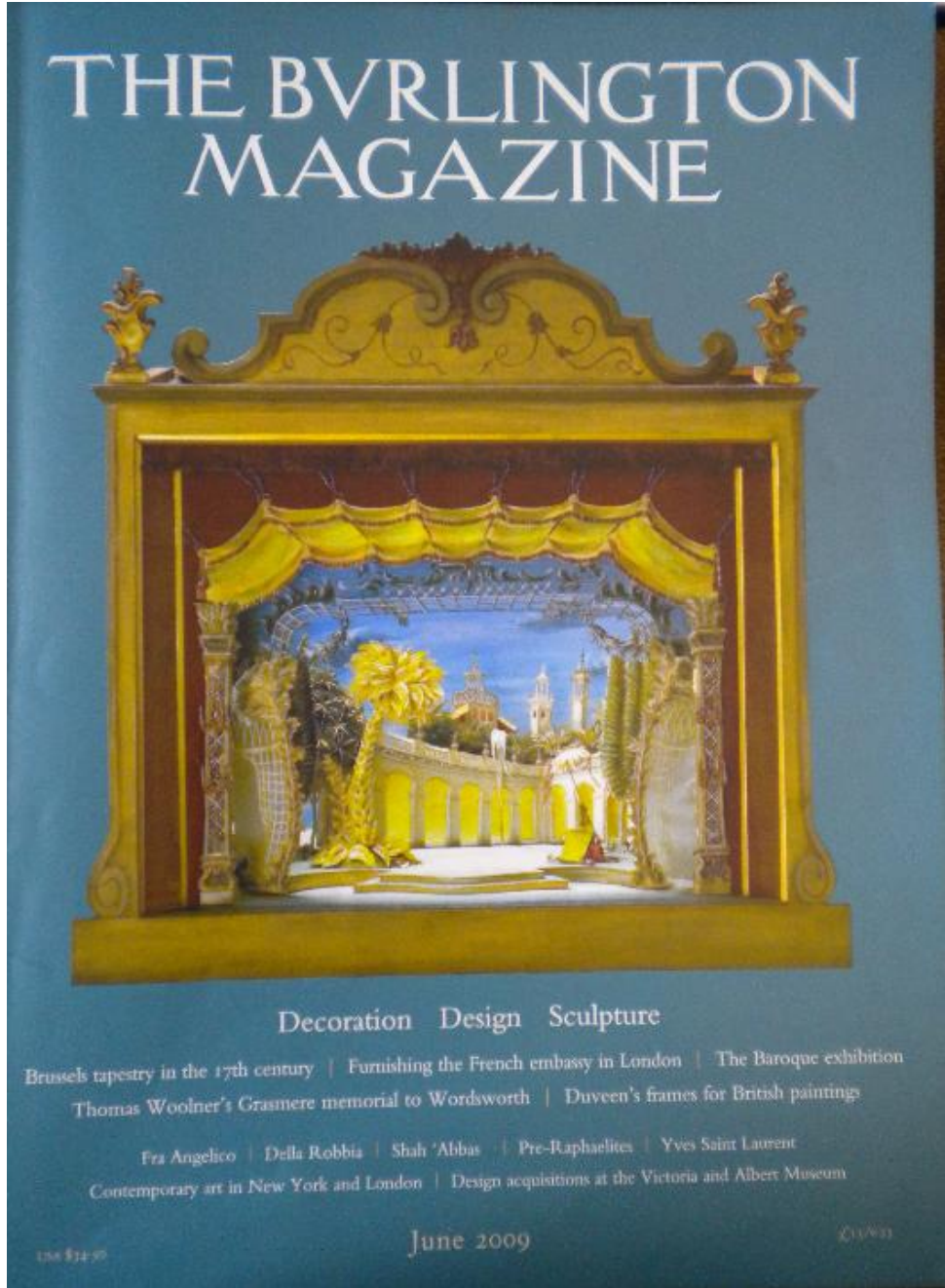
- *The Burlington Magazine* (Burlington Dergisi)(1947-)

The Burlington Magazine For Connoisseurs (Uzmanlar için Burlington Dergisi) ismi ile 1903 yılında bir grup sanat tarihçisi ve uzman tarafından kurulan dergi, daha sonra *The Burlington Magazine* (Burlington Dergisi) ismini alarak o tarihten bugüne hiçbir kesinti olmadan her ay yayınlanmıştır. Derginin amacı her zaman güzel sanatların ve dekoratif sanatların tüm yönlerini kapsamak ve sanata günümüzde de geçmişte olduğu gibi ciddi bir sorumlulukla yaklaşmak olmuştur.

The Burlington Magazine, plastik sanatlar ve süsleme sanatlarına yer veren dünyanın önde gelen aylık sanat dergilerinden biridir. Özgün araştırmaya, yeni eserler sunmaya, sanat tarihi keşifleri ve taze yorumlara dayanan özlü ve nitelikli yazılmış makaleleri yayınlayan bir dergidir.

Dergi bugünün sanat dünyasında devamlılığı olan yorumları ve kalıcı referans yayınları ile büyük bir öneme sahiptir. Bunun yanı sıra güncel konularda editör katkılı makalelere de yer vermektedir. Tüm önemli kitapların ve başlıca önemli sergilerin tanıtımlarına da yer veren *The Burlington Magazine*, aylık takvimi ile tüm dünyadaki sanat etkinlikleri için hali hazırdaki en iyi rehber konumundadır.

Derginin başlıca editörleri 20 yyın en önemli iki sanat eleştirmeni olan Roger Fry ve Herbert Read'dir. (Url-14).

Şekil 3.3: *The Burlington Magazine* Kapak Örneği

3.2.1 Kitap Tanıtım Yazıları

The Burlington Magazine for Connoisseurs (Sekil 3.2) ve isim değişikliği yapılarak *The Burlington Magazine* ismini 1947 yılında aldıktan sonra (Şekil 3.3) bu dergilerde incelenen kitap tanıtım yazıları içerikleri ile birlikte aşağıda listelenmiştir:

3.2.1.1 *Turkish Architecture in S. W. Anatolia* (Güney Batı Anadolu'da Türk Mimarlığı)

Yazar : R.Byron
Tarih : Nisan,1932
Cilt No : Cilt. 60, No. 349
Sayfa : 220

Tanıtılan Kitap: *Turkish Architecture in S. W. Anatolia*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): Rudolf M. Riefstahl

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Makalede incelenen kitapta, Güney Batı Anadolu bölgesindeki bazı mimari anıtlar ve ayrıca Antalya ve Alanya gibi komşu bölgelere yayılmış birkaç kervansarayın anlatıldığı belirtilmiştir. Dr. Wittel isimli yazarın İstanbul'daki birçok yapıda bulunan tarihsel yazıtlara ait yorumlarının ayrı bir bölüm olarak kitaba eklendiği iletilmiştir. Riestahl'ın bu monografisinin özellikle daha önce başkaları tarafından incelenmiş olduğu için, Efes ve Milet bölgesindeki İslam Mimarlığı örneklerini hariç tuttuğu eklenmiştir. Byron'un anlatımıyla monografide bu altı kasaba tasvir edilerek daha sonra kasabalardaki anıtlar detaylıca açıklanmış, kitabın metni birçok fotoğraf ve planla zenginleştirmiştir. Erken 13. yy Selçuklu döneminden Güney Batı Anadolu'daki eserlerden Antalya Yivli Minare , Alanya'daki silah deposu ve savunma yapıları , Ulu Cami , Manisa Ulu Cami, Mimar Sinan tarafından inşa edilen Osmanlı'nın baş eserlerinden Muradiye Cami ve Manisa'daki Valide Cami, Aydın'daki Süleyman Bey Cami gibi Türk Dönemi yapılarının kitapta resimler ve planlarıyla verildiği, bu yüzden çok açıklayıcı olduğu iletilmiştir.

3.2.1.2 Turkish Textiles and Velvets. XIV to XVI Centuries (14. yy'dan 16.yy'a

Türk Dokumaları ve Kadifeleri)

Yazar : D. Talbot Rice

Tarih : Mart, 1952

Cilt No : Cilt. 94, No. 588

Sayfa : 90

Tanıtilan Kitap: *Turkish Textiles and Velvets. XIV to XVI Centuries*

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Tahsin Öz

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Bu kitap tanıtım yazısı Türk dokumaları hakkında ciddi bilgi eksikliklerine işaret ederek, neredeyse 16 yy'da o dönem revaçta olan günlük tasarımlara ait bütün örneklerin tamamen tarih hatalı olduğunu iletmiştir. Birkaç tarihi belirlenmiş parçanın yardımı ile 16 yy'dan 19 yy'a tipolojik bir çalışma yapılabildiğini fakat 16. yy öncesine dayanan bir eşyanın olasılığından bahsedilmediğini iletmiştir. Yazar hiçbir araştırmacının, ipek veya kadife olsun, bilinen Türk mallarının 15. yy veya 16. yy başlarına mı ait olduğunu belirlenmesini tam olarak yapmaya cesaret edemediklerine dikkat çekmiştir. Ayrıca o devirde hiçbir dokuma eşyanın Türkler tarafından üretilmediğini beyan etmiştir. Dokuma sanatı yalnızca İran seramik yapımının bazı özel teknikleri yanında sunulmuştur.

Rice'a göre kitapta en önemli örnekler yer verilmiştir. Türklerde Sultanların elbiselerini korumanın bir gelenek olduğu belirtilmiş ve hepsinin dikkatlice kayda geçirildiği ve etiketlendiği ifade edilmiştir. Rice, bir araştırmacı için tümü belgelendirilmiş olsa bile henüz keşfedilmemiş, hakkında bilgi olmayan uçsuz bucaksız genişlikteki malzemeyi keşfetmenin çok nadir görülen bir olay olduğunu, fakat böyle bir şey olduğu zaman da bunun bir ihtilal gibi algılanabildiğini ve Tahsin Öz'ün kitabını bu yüzden çok başarılı bulduğunu iletmiştir. Bu kitabın, birçok parçanın Sakız Adası ve daha tanıdık olan Bursa merkezi ve Üsküdar'da yapıldığını kanıtlayacağını belirtmiştir. Tahsin Öz tarafından yayınlanmış bu kanıt eser olmasaydı birçok dokumanın 16 yy ortaları hatta belki de daha geç tarihli varsayılacağına dikkat çeken Rice, makalesinde İtalya ve Türkiye dokumaları arasındaki karşılıklı ilişkiye işaret ederek, Türk Sultanlarının kendi hüküm sürdükleri topraklardaki geniş kapsamlı gerçek dokumalarını satın alarak desteklemelerinin

daha iyi olabileceği üzerinde durmuştur. Bol harcama yapan alıcılar olarak nitelendirilen Sultanların, kendi toprakları yerine en önemli ürün tedarik ettikleri kaynaklardan birinin de İtalya olduğu belirtilmiş ve Ceneviz kadifelerinden bahsedilmiştir. Bundan sonraki ciltlerin en kısa zamanda basımının beklendiği ve ilk seride olduğu gibi bol renkli resimler ümit edildiği eklenmiştir.

3.2.1.3 *Turkish Art and Architecture* (Türk Sanatı ve Mimarlığı)

Yazar : Seton Lloyd

Tarih : Mart, 1973

Cilt No : Cilt. 115, No. 840

Sayfa : 670-671

Tanıtilan Kitap: *Turkish Art and Architecture*

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Oktay Aslanapa

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Lloyd , Oktay Aslanapa'nın “ *Turkish Art and Architecture*” kitabının önemli ve dolayısıyla kayda değer, “mükemmel” bir çalışma olarak gördüğünü belirtmiştir. Kitabın son bölümlerinin Osmanlı Dönemi Türk Sanatı ve mimarlığına ait mükemmel, ayrıntılı ve derinlemesine bir çalışmaya ayrıldığı iletilmiştir. Lloyd , kitabın başarısını Oktay Aslanapa'nın işinin ehli bir uzman olarak yetkiyi ele almasına bağlamıştır. Yazara göre Oktay Aslanapa'nın asıl amacının açık bir şekilde İslam kültürünün erken gelişiminde Türkçe konuşan halkın baskın etkisini kanıtlamak ve bunu araştırmak olduğu için kitabın bir önceki bölümü çok daha önemlidir. Kitapta, Sasaniler, Abbasiler, İran, Memluk ve ayrıca bunların kültürleri ve sanatları, İspanya ve Kuzey Afrika'daki İslam etkileri, Fatimiler'in Kahire'yi tekrar inşa etmeleri gibi konulara değinilmiştir. Ortaçağ gelişmeleri ve sonrası, Aslanapa tarafından tekrar gözden geçirilmiş ve açıklanmıştır. Lloyd, Aslanapa'nın tarihsel alandaki derin bilgisi ve özenli bir şekilde kendi kişisel birikimini kitabın ana içeriğine verdiğini belirtmiş, buna rağmen belki de politik afroz dolayısıyla Ermeni mimarisi örneklerine kısıtlı yer verdiğini düşünmüştür. Sonuç olarak kitabı çok başarılı ve Türk araştırmacılarının potansiyellerini kanıtlar nitelikte olduğunu eklemiştir. Ayrıca Selçuklu Dönemi'ne ait renkli resimler, Erken Osmanlı Dönemi halı resimleri, çok iyi ve bolca kullanılmış, yapı planlarının

araştırmayı daha da değerli kıldığını iletmiş ve çeviriyi yapanın kesinlikle teşekkürü hak ettiğini belirtmiştir.

3.2.1.4 *Miniatures from Turkish Manuscripts: A Catalogue and Subject Index of Paintings in the British Library and British Museum* (Türk El Yazmalarında Minyatürler: Britanya Kütüphanesi ve Britanya Müzesi İçindeki Resimlerin Katalog ve Konu İndeksi)

Yazar : B. W. Robinson

Tarih : Eylül,1983

Cilt No : Cilt 125, No. 966

Sayfa : 564-565

Tanımlan Kitap: *Miniatures from Turkish Manuscripts: A Catalogue and Subject Index of Paintings in the British Library and British Museum*

Tanımlan Kitabın Yazarı (ları): Norah M. Titley

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Katalog yazarlarının sanat ve edebiyatın sözlük yazarları oluşunu belirten Robinson , makalesine katalog yazarlarını överek başlamıştır. Çok zor ve uzun saatleri alan usandırıcı bir iş yapmalarına rağmen gelecek kuşaklardaki araştırmacılar tarafından katalog yazarlarının değerinin her zaman saygıyla bilineceğini ifade etmiştir. Makalede Norah Titley'in 1977'deki Britanya Kütüphanesi'ne ait İran el yazmaları minyatürleri ile daha küçük boyutlu Türk yazmalarını bu katalogda birleştirdiği belirtilmiştir. Titley'in engin tecrübeleri ve ayrıca malzemeyi çok iyi tanınmasının avantaj olduğu, özenli ve itinalı yöntemleri kullandığı iletilmiştir. Resimli Türk el yazmaları, albümler ve minyatürlerin Britanya Kütüphanesine ait *The Department of Oriental Manuscripts and Printed Books* (Doğu El Yazmaları ve Basılı Kitaplar Departmanı) ve Britanya Müzesi içindeki *The Department of Oriental Antiquities* (Doğu Eski Medeniyetler Departmanı) koleksiyonlarının bir parçası olduğu eklenmiştir. Bunların Türkiye dışındaki en iyi örnekler olduğu belirtilmiş ve bu katalogun tüm bu örneklerin kayıtlarını temin etmek için hazırlandığı üstünde durulmuştur. Britanya Müzesi'nin iki yüz yıldır bu Türk el yazmalarına sahip olduğunu belirten yazar, 1980 yılında müze bünyesine katılan bir parça ile bu sürecin halen devam ettiğini iletmiş, bu örneklerin çoğunun araştırmacı kütüphanecilerden geldiğini eklemiştir. Osmanlı İmparatorluğu ve Batı

Avrupalıların politik ve kültürel ilişkilerinden de kısaca bahseden bu tanıtım makalesi, İran ve Türk minyatürlerini birbirinden ayırmanın zorluğu üzerine durmuştur. Örnek olarak Alishir Nawai isimli yazarın Türkçe yazdığını fakat eserlerin İran stili ile resimlendirildiğini, bunun da bazen karmaşaya yol açtığını iletmiştir.

3.2.1.5 The History of Ottoman Turkish Textiles and Costume in Eastern Europe with Particular Reference to Hungary (Doğu Avrupa’da Özellikle Macaristan’da Osmanlı Türk Tekstil ve Kıyafetlerinin Geçmişi)

Yazar : Jennifer Wearden

Tarih : Kasım,1983

Cilt No : Cilt. 125, No. 968

Sayfa : 707

Tanıtilan Kitap: *The History of Ottoman Turkish Textiles and Costume in Eastern Europe with Particular Reference to Hungary*

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Veronika Gervers

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Wearden , tanıttığı kitabın yazarı Gervers’in, Macarca bilgisi sayesinde birçok el yazmasını, özellikle mektupları İngilizce’ye tercüme ettiğini ve bu sayede bu eserlerin birçok araştırmacı için ulaşabilir hale geldiğini belirterek makalesine başlamıştır. Bu mektupların büyük bir kısmının 1613-1648 yılları arasında, yani Türklerin yazarın ifadesi ile Macaristan’ı “işgal” ettikleri döneme rastladığını belirtilmiştir. Yazar, bu monografik çalışmanın ne yayınevlerinin iddia ettikleri gibi “Doğu Avrupa’da 14. yy’dan 20. yy’a kadar popüler ve yaygın olarak kullanılan Türk dokumalarının detaylı bir tartışması” ne de kitabın yazarının iddia ettiği gibi “Avrupa’daki dokuma ve giysiler üstündeki Osmanlı etkileri” tartışması olmadığını, sadece belirtilen bu mektupların bir araştırması olduğuna dikkat çekmiştir.

Özellikle kitaptaki tüm metni 34 sayfadan fazla olmaması bakımından çok kısa bulduğunu belirten yazar, bu metnin uzun yüzyıllar dünyanın önemli bir kısmını topraklarına katan Osmanlı İmparatorluğu’nun, bilgeliğini, üslupsal etkilerini gözler önüne sermekte yetersiz olduğuna dikkat çekmiştir. Makaleye göre kitabın giriş

kısmı Osmanlı İmparatorluğu'ndaki ticareti anlamaya yönelik son derece iyi bir özetdir. Birinci ve üçüncü bölümlerin Türk ve Macar hükümdarlığının 14. yy'dan 20. yy'a kadar olan döneminden bahsettiğini politik tarihinin kronolojik bir listesi olduğu ve beşinci bölümün Macaristan ve Transilvanya'dan gelen 15. yy'dan 18. yy'a ait kaynak yayınların listeleri olduğu iletilmiştir. Altıncı bölüm 15 yydan 18 yy a kadar Macaristan ve Transilvanya'da kullanılan Doğu kaynaklı dokuma kumaşların ayrıntılı bir listesine yer vermiştir. Ayrıca teknik terimler için özel bir sözlük ve bibliyografya eklendiği ifade edilmiştir. Kullanılan 85 siyah beyaz fotoğrafın kalitesinin iyi olduğu fakat resimlerin nadiren yazılı metne gönderme yaptığı iletilmiş ve bu resimlerin büyük ihtimalle Macaristan, Balkanlar ve Türkiye'den araştırmaya içerik tedarik etmek için rastgele ve aceleyle seçilmiş gibi bir izlenim verdiği iletilmiştir. Wearden, kitaptaki birçok resmin uzun altyazı açıklamalarının ispatlanmamış beyanlar olup, bunun da tecrübesizlik örneği olduğunun üstünde durmuştur.

Çok iyi bir düzeltme ile bu monografinin Osmanlı İmparatorluğu ve kültürü hakkında akademik bilgi kaynaklarının çoğalmasında için değerli bir ilave olabileceğini, fakat kitabın şu andaki durumunda, birçok insanın ne yazık ki üstünkörü anlamı dolayısıyla yanlış yönlendirileceğinin üstünde duran yazar, buna rağmen notlar ve referansların metine mükemmel bir şekilde eşlik ettiklerini eklemiştir.

3.2.1.6 Süleymanname. *The Illustrated History of Süleyman the Magnificent* (Süleymanname. Kanuni Sultan Süleyman'ın Resimlerle Anlatılmış Tarihi)

Yazar : Michael Levey

Tarih : Haziran,1987

Cilt No : Cilt. 129, No. 1011

Sayfa : 409

Tanıtilan Kitap: Süleymanname. *The Illustrated History of Süleyman the Magnificent*

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Esin Atıl

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Esin Atıl'ın kitabını inceleyen Levey, kitabın en ince ayrıntısına kadar görüntü bakımından mükemmel bulunduğunu belirtmiş ve

bilgilerin ustaca sunulduğunun üstünde durmuştur. Kitabın başlıca amacının İstanbul Topkapı Sarayı Kütüphanesi'nde bulunan ve normal olarak erişilmesi neredeyse imkânsız olan 16. yy tarihli zengin bir biçimde resimlendirilmiş ünlü el yazması Süleyman-Name'yi görselleri ile birlikte kullanılabilir ve rahatça ulaşılabilir hale getirmek olduğunu iletmiştir. Tarihçi şair Arifi'nin İran'da ilk himayecisi olan İran Şahı Elkas Mirza'nın isyankâr erkek kardeşinden kaçarak Osmanlı sarayına sığınması ile Arifi'nin 1547'de Kanuni Sultan Süleyman'ın sarayına gelmesinden bahseden yazar, bu sahnelerinin Süleymanname içinde görkemli bir biçimde resimlendirildiğini eklemiştir. Süleymanname'deki minyatürlerde tüm renklerin ve neşeli zerafetin arkasında genellikle zalim bir gerçekliğin bulunduğunu düşünen yazar, Atıl'ın eserdeki sahneler ve bunların yapılış tarzlarını tartışmada ve analiz etmede çok başarılı olduğu üstünde durmuştur. Levey, Batı Avrupa'daki Osmanlı kuşatma betimlemelerinden kısaca bahseden yazısında, Süleymanname'de kadın figürüne çok az rastlanıldığına değinmiş ve Kanuni Sultan Süleyman'ın sevgili eşi Hürrem Sultan'ın hiç resimlenmediğini, buna karşılık Macaristan kraliçesi Isabella'nın kucagında bebek kral Stephen ile Kanuni tarafından kabul edilmeleri sahnesi üstünde durmuştur.

Levey , Süleymanname'nin halı ve çadırlardaki, hatta Sultanlar tarafından elde tutulan işlemeli mendillerdeki belirli motifleri yakalamada çok usta olduğuna dikkat çekmiştir. Yazara göre eserin değerini ve çekiciliğini Atıl'ın bu el yazmasını geniş bir biçimde ele alması, sadece diğer el yazmalarıyla olan bağlantısını anlatmak yerine bu yazmaların himayecileri, sarayın yapısı ve genel olarak Osmanlı toplumunun üzerinde durması olmuştur. Yazara göre bir zamanların en güçlü hükümdarı ve en entelektüel sanat patronu olan Sultan Süleyman'ın Batı'da “ *the Magnificent* “ (muhteşem) ve Sultanın kendi halkı tarafından “ *the Lawyer*” yani Kanuni olarak tanındığını ekleyen Levey Sultan'ın Mimar Sinan'ı da himaye ettiğini eklemiştir .

3.2.1.7 The Topkapı Saray Museum: Costumes, Embroideries And Other Textiles; The Topkapı Saray Museum: The Albums and Illustrated Manuscripts (Topkapı Sarayı Müzesi: Kıyafetler, Nakış İşleri ve Diğer Tekstiller; Topkapı Sarayı Müzesi: Albümler ve Resimli El yazmaları)

Yazar : Julian Raby

Tarih : Mayıs,1989
Cilt No : Cilt. 131, No. 1034
Sayfa : 360-362

Tanıtilan Kitap: *The Topkapı Saray Museum: Costumes, Embroideries And Other Textiles; The Topkapı Saray Museum: The Albums and Illustrated Manuscripts*

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): J. M. Rogers; Hülya Tezcan; Selma Delibaş

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Raby , toplamda yayınlanacak beş cildin ilk ikisi olarak belirtilen ve makaleye konu olan kitap ciltlerinin Sultanların evi Topkapı Sarayı'nı anlattığını ifade etmiş ve Osmanlı İmparatorluğu'nu İslam dünyasındaki en görkemli imparatorluk olarak tanımlamıştır. İletilen alıntı kataloglarda, yani tam levha renkli fotoğraflarda, düşmanlar tarafından yağmalanmamış olan imparatorluğun 500 yıldır sultanların biriktirdiği zenginliklerle dolu olduğunun anlatıldığına dikkat çekmiştir. Öte yandan yazar, kişisel eşyalar ve neredeyse tamamı Osmanlı üretimi olan dokuma ürünleri ve kıyafetlerin, el yazmaları ve resimlerin bulunduğunu eklemiştir. Raby , kitabın birden fazla yazarı olmasının hem avantajları hem de dezavantajları bulunduğunu belirtmiş, bu tip bir biçimlendirmenin prensipleri hakkında kim ne düşünürse düşünsün, bu çalışmada Rogers'ın güçlü âlimliği ve engin bilgisinin yazı ve fotoğraf dengesini kurmakta yardımcı olduğunun üstünde durmuştur.

Roger'ın katkısının Çağman ve Tanındı tarafından 1979 yılında Topkapı Sarayı Sergisi'nde gösterilen el yazmalarıyla karşılaştırılarak anlaşılabilirliğini ifade eden yazar, bu el yazmaların ilk defa Japonya'da Topkapı Sarayı hakkında basılan katalog *Japon Dentsu Inc*'in de temelini oluşturduğunu iletmiştir. Yazar ayrıca, Türk yazar ve editörlerin ciltlerinin takdire şayan malzeme seçimlerinin ve biçimsel tanımlamalarının Topkapı Sarayı zenginlikleri ve üretimleri hakkında bilgi verdiğini belirtmiştir.

3.2.1.8 Architecture, Ceremonial, and Power: The Topkapı Palace in the Fifteenth and Sixteenth Centuries (Mimari, Törenselle ve Güç: 15. yy ve 16.yy'da Topkapı Sarayı)

Yazar : Godfrey Goodwin

Tarih : Ekim, 1992

Cilt No : Cilt. 134, No. 1075

Sayfa : 670-671

Tanıtilan Kitap: *Architecture, Ceremonial, and Power: The Topkapı Palace in the Fifteenth and Sixteenth Centuries*

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Gülru Necipoğlu

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Goodwin, günümüzde müze olarak kullanılan, Osmanlı padişahlarının İstanbul'da yaşadıkları Topkapı Sarayı'nın tarihçesini anlatan bu kitapta bazı eksiklikler, sorgulanması gereken bazı açıklamalar olmasına rağmen bilimsellik ve kavrayış yönünden örnek alınabilecek bir eser olduğuna dikkat çekmiştir; kitabın yazarı Necipoğlu'nu estetikle çok derinden alakalı bulmasına karşılık zaten harika köşkerin ve bahçelerin kendi sihirlerini yarattıklarını düşündüğünü eklemiştir. Kitabın Osmanlı'nın otağı şeklindeki yerleşim tipinden kâgir yapı olan saraylara geçişinin simgesel ve törenselle evrimini tespit ettiğini ileten Goodwin , harem bölümü üzerinde durmuş ve haremdaki cariyelerin eğitimine değinirken, disiplinden kaçmanın çok zor olduğunu anlatmıştır. Aynı tarz disiplinin sanat alanında da görüldüğünü ileten yazar, saray atölyelerindeki ustaların Timur Dönemi ya da Çin porselenlerinden etkilenerek bu tasarımların kaftanlardan çinilere kadar görüldüğünü anlatmış ve zaman içinde gelişen özenle hazırlanmış ve türetilmiş bu desenlerin İznik çiniciliğinde zorunlu hale geldiğini eklemiştir. Sarayı inşa ettiren Fatih Sultan Mehmet'in sanatçı ve entelektüel kişiliğinden, İtalyan sanatçıları himaye etmesinden bahseden yazar, sarayda yaşamının katı ve acımasız kurallarına kısaca değinmiştir. Goodwin , kitapta mimarlığa ikinci planda yer verildiğini ve bunun da doğru bir karar olduğu üstünde durmuştur. Ayrıca kitap da Mimar Sinan'ın öğrencisi olan saray mimarı Davut Ağa'dan da kısaca bahsedildiğini belirtmiştir.

Goodwin, kitapta bahçede kullanılan mermerlerden daha fazla bahsedilmesinin daha iyi olacağını eklemiştir. Yine de bazı eksikliklere rağmen

araştırmanın tüm saraylar içinde çok sıra dışı bir yere sahip Topkapı Sarayı'nın kapılarını açmayı dileyen ziyaretçiler için iyi bir anahtar niteliği taşıdığını eklemiştir.

3.2.1.9 Sinan. Ottoman Architecture and Its Value Today (Sinan. Osmanlı Mimarisi ve Bugünkü Değeri)

Yazar : G.B Waywell

Tarih : Mart, 1997

Cilt No : Cilt. 139, No. 1128

Sayfa : 205

Tanıtilan Kitap: *Sinan. Ottoman Architecture and Its Value Today*

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Godfrey Goodwin

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Waywell, Osmanlı İmparatorluğu Dönemi mimarları içinde en başarılısı olan Mimar Sinan üzerine yazılmış bu monografinin, uzun bir çalışmanın ve hatırı sayılır bir uzmanlığın ürünü olduğunu belirtilmiştir. Kitabın yazarı Goodwin'in konuya sadece teknik değil, estetik perspektif açısından da yaklaştığını belirten Waywell, kitabın sadece Mimar Sinan'ın başlıca yapılarında karşısına çıkmış zorlukları ve kısıtlamaları dikkate almak yerine soyut açıdan ışığı ve mekânı kontrol etme sorunlarına da dikkat çektiğini belirtmiştir. Makaleye göre kitap Sinan'ın erken dönemde yaptığı Şehzade Külliyesi, Edirne Selimiye Camisi ve en önemli başarısı olarak belirtilen Süleymaniye Camisi'ne kadar olan birçok aşama ve gelişmelerine yer verdiğini ifade etmiştir. Kitabın hakkında çok az bilgi olan Mimar Sinan'ın hayatını tetkik ile başladığını ve özellikle Mimar Sinan'ın lojistik ve uzun askerlik kariyeri ve bu konulardaki yetenekleri hakkında bilgi verdiğini iletmiştir. İlerleyen bölümlerde Mimar Sinan'ın öğrencileri ve varislerinin anlatıldığı açıklayıcı bölümü çok yararlı bulan Waywell , birçok fotoğraf ve planlar kullanılmasını da çok faydalı bulmuştur, buna rağmen resimlerin renksiz olmasını hayal kırıklığı olarak nitelendirmiştir.

3.2.1.10 *Letters in Gold. Calligraphy from the Sakıp Sabancı*[Sakıp Sabancı] Collection, İstanbul (Altın Harfler. Sakıp Sabancı Koleksiyonundan Kaligrafi)

Yazar : J. Michael Rogers

Tarih : Kasım, 1999

Cilt No : Cilt. 141, No. 1160

Sayfa : 694

Tanıtılan Kitap: *Letters in Gold. Calligraphy from the Sakıp Sabancı Collection, İstanbul*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): M. Uğur Derman

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Rogers, yazısında Osmanlı hat sanatına ait eserlerin bulunduğu önemli özel bir koleksiyon olan Sakıp Sabancı sergi kataloğunu inceleyen Uğur Derman'ın kitabını tanıttmıştır. Kendisi de bir hat sanatçısı olan Derman'ın pratikte kazandığı tecrübelerden dolayı sergi kataloğunda yaptığı yorumların çok değerli olduğu Rogers tarafından özellikle belirtilmiştir. Kataloğun özellikle 19. yy dönemine ait eserlerde güçlü olduğu belirtilmekle birlikte, 15.yy' dan itibaren ünlü Osmanlı hattatlarının önemli örneklerini ve ayrıca 20. yy örneklerini de barındırdığı eklenmiştir. Rogers, katalog içinde tekrarların çok olduğuna ve çok fazla teknik ayrıntı olduğuna değinmiş fakat buna rağmen seçkin ve bilimsel bir heyetten oluşan tercüme komisyonu ile İngilizce çevirinin mükemmel olduğu belirtilmiştir.

3.2.2 Makaleler

The Burlington Magazine for Connoisseurs (Şekil 3.2) ve isim değişikliği yapılarak *The Burlington Magazine* ismini 1947 yılında aldıktan sonra (Şekil 3.3) bu dergilerde incelenen makaleler özet içerikleri ile birlikte aşağıda listelenmiştir:

3.2.2.1 *On Oriental Carpets* (Doğu Halıları Hakkında)

Yazar (lar) : Fredrik Robert Martin

Tarih : Mart, 1903

Cilt No : Cilt: 1, No. 1

Sayfa : 75-83

Makale İçeriği: Makalenin genel konusu olan doğu kaynaklı halıların içinde belli bir bölümde yazar Hereke halılarına da değinmiştir. Buna göre yazar Constantinople olarak adlandırdığı İstanbul'da imparatorluk hazinelerine ait paha biçilmez halılar olduğundan bahseden yazar bunların bir kısmının ipek, bir kısmının çok iyi ve çok pahalı “kürk” diye isimlendirilen yün halılar olduğunu belirtmiştir. O dönemin Osmanlı Sultanı'nın (II. Abdülhamit) dünyada bilinen en değerli doğu kaynaklı halı koleksiyonu olduğuna inanılan bir halı koleksiyonuna sahip olduğunu belirten makale eski Türk padişahların aksine Sultan'ın bu hazineleri dünyadan kıskançlıkla koruyup sakladığı yönünde bir ifade kullanmıştır. II. Willhelm'in İzmit körfezi'ndeki Hereke'de bir sanat okulu ve bir fabrika kurduğunu ve burada yüzlerce yetenekli zanaatkârın devamlı çalıştıklarını belirtmiştir. Sultanın Alman İmparator için Yıldız Sarayı'ndaki resepsiyonda kullandığı Hereke tezgâhlarından gelen halılardan ve duvar halılarından bahsetmiştir. Sultan tarafından Alman imparatora hediye edilen 65 metre uzunlukta ve 40 metre genişlikte, orijinali Topkapı Sarayı hazinesinde bulunan 900 senelik bir halının reproduksiyonu olan ipek halıdan hayranlıkla söz etmiştir. Yazara göre Avrupalı doğu kaynaklı halı severler ve koleksiyonerlerin küçük bir camia olduğunu belirten yazar bunun nedeninin oryantal halıları takdir etmenin en iyi yolunun o ülkelerde bulunmak ve günlük yaşamı bizzat yaşamak olduğu üzerinde durmuştur. İngilizlerin Doğuya ait tüm halıların hepsini Türk Halısı olarak yanlış isimlendirdiklerini belirtmiştir. Türk halıların Levant şirketi kurulmasından sonra İngilizlerin evlerine girdiğine değinmiştir.

3.2.2.2 A Portrait by Gentile Bellini Found in Constantinople (Gentile Bellini'ye ait İstanbul'da bulunan bir portre)

Yazar (lar) : Fredrik Robert Martin

Tarih : Haziran,1906

Cilt No :Cilt: 9, No. 39

Sayfa : 144-148

Makale İçeriği: Martin makaleyi yazmasından bir sene öncesinde İstanbul'da bulunduğu dönemde yaşlı bir Türk ailesinden güzel Doğu tarzı bir albüm satın aldığını belirtmiş ve albüm cildinin altın yaldızlı kenar boşluklarına bakılırsa 16. yy. bir amatör tarafından oluşturulduğunu düşündüğünü eklemiştir. Albümün Türk ve İran el yazmalarının yanı sıra 16. yy ortalarına ve sonlarına ait 30 adet bakır üzerine

Avrupa oymalarını içerdiğini ve bunların bazılarının en iyi İranlı sanatçılara, 2 adet Japon ve 1 adet Cinli ve 1 adet Avrupalı olmak üzere 32 adet Doğu tarzı minyatür içerdiğini belirtmiştir. Martin, küçük bir incelemeden sonra albüm içindeki eserlerden altın ve suluboya ile resmedilen birinin Gentile Bellini'ye ait olduğuna karar verdiğini açıklamıştır. Resimde yakışıklı bir Türk'ün bağdaş kurmuş olarak oturduğunu, dizleri üzerinde yazı yazdığı bir kitap tuttuğunu belirtmiştir. Elbiseyi mavi desenli kadife ve altın işlemelerden oluşan, boyun kısmı koyu mor ipekten, kolları mor ipekten uzun mavi bir cüppe ve kırmızı başlığı olan beyaz bir turban olarak tasvir etmiştir. Tasvir edilen genç adamın zengin kıyafetinden dolayı saray ile bağlantısı olma ihtimaline değinen yazar bu genç adamın muhtemelen padişahın ailesine mensup olduğunu iletmiştir. Doğuda hat sanatının her zaman en gözde meslek olduğunu belirten Martin bu albüme bazı örnekler bulunduğunu da eklemiştir.

3.2.2.3 The True Origin of So-Called Damascus Ware (Şam İşi çinilerinin gerçek kökeni)

Yazar : Fredrik Robert Martin

Tarih : Ağustos,1909

Cilt No : Vol. 15, No. 77

Sayfa : 269-270

Makale İçeriği: Makaleye göre yıllardır bütün Avrupa kritikleri tarafından Şam en güzel çini ve fayans işlerinin üretildiği kent olarak kabul görmüştür. Martin , I. Selim tarafından 1517'de fethedilen bu bölgede birçok parçanın Fetih sonrası 50 yıl süresince yapılmış olabileceğini çünkü fethedenin kendi ağzından bütün yetenekli Şam ustalarını İstanbul'a aldırıldığını söylediği belirtilmiştir. Ayrıca diğer tüm eserler tahrip edildikten sonra arta kalan tek sanat eserlerinin bu fayans işleri olduğu üzerinde durulmuştur. Örnek olarak Suriye ve Mısır'da Türk fetihlerinden sonra tek bir eser bile üretilmediğine dikkat çekilmiştir. Bu tabakların malzeme ve süsleniş bakımından 14. yy ve 15. yy.da Suriye'de üretilmiş olanlardan farklı olduğu ve Hurma yapraklarının Şam işi tabaklara Suriyelilerin hiç yapmadıkları bir üslupta işlendiği ifade edilmiştir. Şam işi parçaların bu şehrin höyüklerinde asla bulunmadığı ve ayrıca camilerin, hamamların ve evlerin süslenmesinde asla kullanılmadığına dikkat çekilmiştir. Şam' da üretilmiş olsalardı doğal olarak diğer yerlere nazaran

miktar olarak bu bölgede daha fazla bulunmaları gerektiği üzerinde durulmuştur. Martin, bu konuyu araştırmak üzere İlk olarak Kütahya'ya gittiğini, bu bölgede ilk görüşmelerini yerel zanaatkarlar ile gerçekleştirdiğini ve oradaki tek fırının başındaki kişilerden birinin Türk diğer ikisinin Ermeni olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak bu bölgede 200 yıl öncesine kadar hiç çömlek kalıntısına rastlanmadığı üzerinde durulan makalede, Kütahya halkının kendi illerinde geçmişte çini yapılmadığı ve çinilerin sadece İznik'te yapıldığında hemfikir oldukları belirtilmiştir. Yazar, İznik bölgesine de bu sanatın Çin'den getirildiğinin rivayet edildiğini eklemiştir. Avrupa'da neredeyse hiç manganez renkli değerli “Şam İşi” çini olmadığına, fakat Bursa Yeni Kaplıca hamamlarında bu çinilerden en yüksek kalitede binlerce olduğuna dikkat çekmiştir.

Martin, Kanuni Sultan Süleyman'ın damadı ve baş veziri Rüstem Paşa'nın bu hamamları onartırken, Şam'dan çini getirtmiş olmasının mümkün olmadığını üstünde durmuştur. Bu çinilerin Bursa'ya yakın bir yerde yapılmış olması gerektiğine dikkat çekilmiş ve orijinal çinilerin tam oturmaması halinde birçok küçük ve farklı şekilde ekstra taşlar üretildiğinden bahsedilmiş ve bu taşları yazar gerçek birer mücevher olarak övmüştür. Hiçbir parçanın yerinden oynatılmamasına rağmen, bir kısmının hamamdaki süflü sudan bozulduğu anlatılmıştır. Bu durumun Bursa'ya çok yakın olan İznik bölgesi çiniciliğinin başladığı nokta olduğunun kanıtı olması gerektiği iletilmiştir. Bu arada Martin , gördüğü en büyük ve en iyi kalitede mavi beyaz çinileri *British Museum* da değil, Bursa Yeni Kaplıca'da gördüğünden bahsetmiştir.

Çinilerin üretimlerinin büyük ihtimalle Bizans Dönemine kadar gittiğinin belirtildiği makale, 600 yılı civarında kırmızı renk pek o kadar olmasa da mavi ve yeşil desenlerin daha popüler olmaya başladığına dikkat çekmiştir. Şam teorisine inananlar varsa Martin , bu kişilerin hala bu araştırmalarından ve bu makaleden sonra ikna olmadıysa o bölgeye gidip kendisinin bulduğu kanıtları incelemelerini tavsiye etmiştir. Bursa İznik ve Kütahya civarındaki bütün köylülerin, İstanbul'daki camilerin çini ve fayanslarının İznik'te yapıldıklarını söylediklerini duyduklarında, eminim ki ikna olacaklardır diye eklemiştir. Ayrıca Martin bu Şam teorisinin büyük ihtimalle doğudaki Ermeniler tarafından çıkarıldığından şüphe ettiğinin üzerinde durmuştur.

3.2.2.4 *Two Portraits of Mehmed II (II. Mehmet'in İki Portresi)*

Yazar : Basil Gray
Tarih : Temmuz,1932
Cilt No : Cilt. 61, No. 352
Sayfa : 2-4

Makale İçeriği: Makalede yedinci Osmanlı padişahı II. Mehmet'in kişiliğinden ve Fatih unvanını almasından kısaca bahsedilmiş ve her ne kadar bazı kimselerin onun edebiyat, sanat ve bilim aşkını yeterince tanımış olsalar da, Batı Avrupa'daki bazı çağdaşları tarafından genelde zalim bir barbar olarak görüldüğünü ifade edilmiştir. Birçok doğu hükümdarı gibi II. Mehmet'in de Avrupa resmi ile ilgilendiğini ve Gentile Bellini'nin Topkapı Sarayı'nı 1479 yılından 1481 yılının başına kadar ziyaretinin, Bellini'nin sonraki Venedik resmi üzerindeki etkisinden dolayı Fatih Sultan Mehmet'in tarzının bir antikacı ilgisinden daha fazla olduğuna dikkat çekilmiştir. Yazara göre 15.yy sonuna tarihlendirilen Türklere ait herhangi bir konuyu çizen herhangi bir İtalyan sanatçının kaçınılmaz olarak hemen Gentile Bellini olduğu düşünüldüğüne dikkat çekmiştir. Yazar bu makalede sadece Fatih Sultan Mehmet'in portreleri ile ilgilendiğini ve bu portrelerden sağlam bir iddiaya sahip olan tek resmin *National Gallery* 'deki resim olduğunu iletmiştir. Her ne kadar bu portrede yüzdeki ifadeden resmin bir kısmı orijinal gibi görünse de resmin üzerine kayıtlı 1481 yılında, yani ölümünden beş ay önceki elli iki yaşından bu resimde çok daha yaşlı gözüktüğünü iletmiştir.

Türk tarihi ile özellikle ilgilenmiş olan Paola Giovio'nun İtalya Como'daki meşhur müzesinde Fatih Sultan Mehmet'in en az iki portresine sahip olduğu belirtilmiştir. Gray , olasılıkla Giovio'nun bu portreleri Fatih Sultan Mehmet'in katı kuralcı halefi II. Beyazıd tarafından yapılmış olan bir satış sonrasında elde ettiğini düşündüğünü iletmiştir. Bunlardan birinin Gentile Bellini tarafından kendisi hayattayken yapılmış orijinal bir portre olduğu eklenmiştir. Gray, o dönemin İstanbul Müzeler Müdürü olan A.Aziz Bey'in müsaadesiyle albümdeki orijinal portreleri inceleme ve daha sonra onlardan iki tanesinin fotoğraflarını yayınlama müsaadesi almış olduğu için, bu hikâyeyi düzeltmek ve genişletmek durumunda hissettiğinin üzerinde durmuştur. Gram bu portrelerin Sir Charles Holmes'in makalesinde de belirttiği en önemlilerinin birinci ve üçüncü portreler olduğunu belirtmiştir.

Padişahın doğu tarzında oturduğu, sağ elinde gül, sol elinde mendille tasvir edilen portresini detaylıca anlatmıştır. Resmin sıra dışı ölçülerine rağmen (390 x 270 mm) kesin olarak bir doğu sanatçısının eseri olduğunu, fakat yine kesin olarak temelinde bir İtalyan orijinalin olması gerektiğine dikkat çekmiştir.

Bu makalede kullanılan resimler ek bölümünde yer almaktadır.(Bkz.Şekil A. 6)

3.2.2.5 The Portraits of Mehmet II (II. Mehmet Portreleri)

Yazar (lar) : Armenag Sakisian

Tarih : Nisan,1939

Cilt No :Cilt: 47, No. 433

Sayfa : 172-181

Makale İçeriği: Sakisian, Fatih Sultan Mehmet’i modern tarihe izini bırakmış, 23 yaşında İstanbul’u fetheden, geniş fikirli ve hür bir padişah olarak tanımlamıştır. Padişahın kendi isteği ile çeşitli sanatçılar tarafından yapılan padişahın gerçek portrelerinin uzun bir dönem saklandığını, çünkü İslam dininin insanların resimlerinin çizilmesini yasakladığını iletmiştir. Sakisian 1926 yılında dikkatini çeken Fatih’in biri Türk, biri İtalyan iki sanatçıya ait iki portresine değinmiştir. Daha önemli olduğunu düşündüğü İtalyan sanatçıya ait olan portreyi ilk defa 1929 yılında kendisinin tanımladığını ifade etmiştir.

Bundan birkaç yıl sonra 1932 yılında Basil Gray’in II. Mehmet’in iki portresi ismi altında *Burlington Magazin’de* yayınlanan makalesinde bu portreleri anlattığına değinmiştir.

Sakisian, İtalyan sanatçı Gentile Bellini’nin yaptığı *National Art Galleride* bulunan portrenin II. Mehmet’in en önemli tasviri olduğunu belirtmiştir. Yine Basil Gray’in fikrine yer veren yazar buna göre bu portrenin Gentile Bellini tarafından Venedik’e döndükten sonra yapıldığından bahsetmiştir. Doğu tarzında resmedilen Fatih Sultan Mehmet portrelerinin Türk kaynakları tarafından kendilerine ulaştırıldığına değinen yazar bunlardan birinin İstanbul’daki gül ile çizilen portre olduğundan bahsetmiştir. Dr. Fredrik Robert Martin’in 1932 yılında İstanbul Müzeler Müdürü Halil Bey tarafından Topkapı Sarayı’nda bulunan iki portre hakkındaki fikirleri için İstanbul’a davet edildiğine değinen yazar Martin’in padişahi elinde gül tutarken tasvir edilen portresinin Gentile Bellini’nin çalışması olduğunu fakat Kanuni

Sultan Süleyman'ın sarayındaki en iyi ressamı Veli Can'ın rötuşları altında saklandığını söylediğini iletmiştir. Basil Gray'in ise bu görüşü tam olarak kabul etmese bile gül ile resmedilen portrenin temelinde İtalyan bir orijinalin olduğunu kabul ettiğinden bahsetmiştir. Gray'in bunun bir Türk minyatür sanatçısı tarafından yapılan Bellini kopyası olduğunu belirttiğini ileten Sakisian birçoğu 16. yy sonları olarak bilinen birçok Sultan portreleri koleksiyonlarında Sultanların her zaman doğuya ait stilde oturduklarını, tam cephe veya "üç çeyrek yüz" şeklinde resmedildiklerinin üstünde durmuştur ve yüzün profilden resmedilmediğini belirtmiştir. Bunun bazı istisnalar hariç İran sanatı içinde doğru olduğundan bahsetmiştir.

Sakisian'a göre saray portrelerinin birkaç kopyası İtalya'da bulunmaktadır, çünkü Türk tarihi ile ilgili 16. yy'a ait bir İtalyan oymasında bunların reproduksiyonları bulunduğu ve bunların Costanza Da Ferrara'ya ait madalyalarla aynı prototipe sahip olduğuna değinmiştir. Tahrandaki Gülistan Müzesi tarafından 1931 yılında Londra *Burlington House*'ta ki İran Sanatı Sergisine ödünç verilen II. Mehmet'in son olarak ortaya çıkan tablosundan da bahseden makale bu portrenin Bellinin portresindeki aynı yüz ifadesi olmasına rağmen bıyık ve sakallardaki farkların padişahın yaşıyla açıklanabileceğini iletmiştir. Sakisian genel olarak makalede Fatih Sultan Mehmet' in portrelerinden ve bunlardaki stil farklarından yola çıkarak ve özellikle DR. F.R. Martin ve Basil Gray'in aynı dergide yayınlanmış makalelerinden alıntılar yaparak bu eserlerin sanatçıları hakkında görüşlerini sunmuştur.

3.2.2.6 A Seljuk Silver Salver (Selçuklu Gümüş Tepsisi)

Yazar (lar) : Arthur Pope

Tarih : Kasım, 1933

Cilt No :Cilt: 63, No. 36

Sayfa : 223-229

Makale İçeriği: İran'da da Selçuklu hanedanlığının hem kültürel hem de siyasal olarak yeni bir devir açtığını düşünen yazar, bu dönemde sanatın bir geçiş döneminde olduğunu belirtmiştir. Ardestan ve Gulpaigan kasabalarındaki camiler, Isfahan'daki Selçuklu ibadethaneleri ve bulunan diğer kalıntıların Selçuklu mimarisinin birinci derecede önem taşıdığını kanıtladığını iletmiştir. 1931 yılında

Londra’da yapılan Uluslararası İnan Sanatı Sergisinden bahseden yazar bu serginin mükemmel Selçuklu dokuma sanatı örneklerinin bir kısmını gösterdiğini ve birçok uzmanın İnan çömlekçiliğinin en iyi döneminin Selçuklu hakimiyeti sırasında 11.yy ve erken 12. yy dönemi olduğuna karar verdiklerini belirtmiştir. Selçuklu fatihlerinin yeni bir hareket başlattıklarını, fakat ne kadar ve ne zaman hangi unsurların bu yeni sanatla birleştiğini hala çok bilmediklerini iletmiştir. İlk Selçuklu hükümdarı 1. Tuğrul Bey (1037-1063) ve varisi büyük savaşçı olarak tanımladığı Alp Arslan’ın fetihlerine kısaca değinen yazar özellikle Alp Arslan (1063-1072) döneminde saltanatın bilim, edebiyat ve sanat yönünden yeni baştan geliştiğini belirtmiştir.

Alp Arslan sonrası dönemler doğru tarihlendirilmiş eşyalar ve anıtlardan dolayı çok iyi bilinmesine rağmen, yazarın deyimi ile makalenin yazıldığı tarihe kadar tek bir eşya bile Alp Arslan’ın kısa ama önemli dönemine tarihlenmemiştir. Bundan dolayı Alp Arslan için yapılmış, onun sarayının sanat zevkini temsil eden tarihli ve imzalı makalenin konusu olan bu gümüş tepsinin çok önemli olduğuna dikkat çekmiştir. Tepside bulunan Kufi karakterler üstünde birkaç epigraf tarafından çalışıldığını ve gümüş tepsinin Hasan Kesan tarafından (1066-1067) Selçuklu hükümdarı Alp Arslan için yapıldığında hemfikir olduklarını iletmiştir. Tepsideki bordürlerden el yapımı işlemelerden kısaca bahseden yazar Selçuk tekstillerinin mükemmel ve Ardestan’daki camilerin çok güzel olmasına rağmen gümüş işçiliğinin ve Selçuk çömlekçiliğinde rötuşların kaba ve detayların çok dikkatsiz olduğuna değinmiştir.

3.2.2.7 *The Dating of Turkish Velvets* (Türk Kadifelerinin tarihlendirilmesi)

Yazar : Alan John Bayard Wace

Tarih : Nisan,1934

Cilt No : Cilt. 64, No. 373

Sayfa : 164-171

Makale İçeriği: Makalede yazar Wace Türk dokumaları hakkında Avrupalıların ciddi bilgi eksiklikleri olduğunu belirterek 16. yy döneminde revaçta olan günlük tasarımlara ait bütün örneklerin neredeyse tamamen hatalı tarihlendirilmiş olduğunu belirtmiştir. Birkaç tarihi belirlenmiş parçanın yardımı ile 16. yy’dan 19. yy’a tipolojik bir çalışma yapan yazar, 16. yy öncesine ait bir eşyanın bulunma olasılığından bahsedilmemesi üzerinde durmuştur. Eğer tüm kadifeleri 16.

yy'dan alıp, 17. yy veya 18. yy tarihlendirirsek, o zaman 16 yy'a ne kalacağına değinerek, 15. yy ve 16. yy'lara ait İtalyan kadifelerine desen yönünden çok fazla benzeyen Türk kadifelerinin, 16. yy olarak belirlenebileceğini belirtmiştir. Aynı atölyeden çıkmış, benzer şekillerde simetrik modeller olarak tasarlanmış çok fazla sayıda yastık yüzlerinden bahsedildiği ve bu nedenle bunların da kesin bir şekilde 18 yya tahsis edilebileceğini eklemiştir. Bu simetrik modellerin 19. yy ait "Üsküdar" yastık yüzleri olduğunun farkına varılması gerektiğini iletmiştir. Ayrıca bu kadife çeşitlerinin divan minder kılıfı olarak yapıldıklarını ve 19. yy bu modellerinin 18. yydakiler ile olan benzerliğini göstermeye çalışmıştır. *Victoria & Albert Müzesindeki* 17. ve 18. yy'lara ait Türk kadifesi yastık kılıfı örneklerine yer veren yazar, makalesini yazdığı sırada İstanbul Topkapı Sarayı'na yaptığı ikinci ziyaretten bahsetmiştir. Wace , saray müdürü Tahsin Öz'e hem o dönemde Topkapı Sarayı'nda hem de Vakıflar Müzesinde dokumalar üzerine yapılan araştırmalar hakkında özel bilgi ve hatta inceleme imkânı verdiği için teşekkürlerini sunmuştur.

Bu makalede kullanılan resimler ek bölümünde yer almaktadır (Bkz. Şekil A. 5).

3.2.2.8 Turkish Miniature (Türk Minyatürleri)

Yazar : Armenag Sakisian
Tarih : Eylül, 1945
Cilt No : Cilt. 87, No. 510
Sayfa : 224-232

Makale İçeriği: .Sakisian'a göre Türk minyatür sanatı, daha kesin olmak gerekirse Osmanlı minyatür sanatı, 1940'li yıllarda özel bir araştırma konusu olarak hiç ele alınmamıştır. Sakisian, makalesinde bu karışıklığa ve yapılan yanlış tartışmalara açıklık getirmeyi amaçladığını iletmiştir.

Bugün müze olarak kullanılan Topkapı Sarayı'ndaki iki minyatürün tüm araştırmanın geneline temel olarak kullanılabilecek eserler olduğunu belirtmiş ve ayrıca II. Mehmet'in biri Türkiye'de, diğeri Batı'da olan o tarihe kadar çok fazla üstünde araştırma yapılmamış portrelerin önemi üzerinde durmuştur. Bağdaş kurarken resmedilmiş portrelerden birinde Fatih Sultan Mehmet'in resmiyetten çok uzakta, samimi bir şekilde gösterildiğini iletmiştir. Yazar Basil Gram'in bu resmi Bellini'den sonra bir Türk sanatçının yaptığı kopya olarak görmesine rağmen,

Sakisian (1945) bu tezin doğru olmadığını belirtmiştir. Buna göre bu portrede Fatih Sultan Mehmet'in Bellini'nin 25 Kasım 1480 tarihli portresindeki halinden daha genç görüldüğü için, ve Bellini'nin İstanbul'a geliş tarihi 1479 olduğuna göre, Şekil 4.12'deki portrenin bir Osmanlı bir sanatçısına ait olan en eski portre olduğunu öne sürmüştür.

Sakisian'a göre minyatür eserlerinin en önemlileri bazen yanlış sanatçılara ithaf edilmiş, hatalı sonuçlar çıkarılmış ve eserler için keyfi olarak seçilmiş tarihler kullanılmıştır. Bunun sonucu olarak Sakisian minyatür sanatının, Osmanlı Minyatür sanatı katkılarında mahrum kaldığını iletmiştir. Türk minyatürlerinin en çok İran minyatürleri ile bağdaştırıldığını, fakat 15. ve 16. yy'larda Batı etkileri, özellikle İtalyan sanatı etkilerinin de görüldüğünü belirtmiştir. Bu bağlantıdan dolayı bazı kaynaklarda İran minyatürleri olarak belirtilen çalışmaların aslında Türk olması gerektiğine dikkat çekmiştir. Yazar örneklerini Topkapı Sarayı'nda bulunan el yazmaları gibi birçok eseri kaynak göstererek genişletmiştir. Topkapı Sarayının tüm genel minyatür çalışması için barındırdığı örneklerden dolayı bir zemin olarak kullanılabilceğini iletmiştir.

Sakisian ayrıca Fredrik Robert Martin'in, Fatih Sultan Mehmet'in emri ile İstanbul'a çağrılan İtalyan ressam Bellini'nin yaptığı Fatih portresinin İranlı bir sanatçı tarafından yapılan bir kopyası olma ihtimali görüşüne yer vermiştir. Bu arada Fredrik Robert Martin'in daha da ileri giderek, Bellini'yi Türk minyatür sanatının babası olarak gösterdiğinin üzerinde durmuş ve bu görüşün doğru olmadığını göstermek için dönemin Topkapı Sarayı müze müdürü Tahsin Öz'ün kitabına yer vererek resmin aslında Sinan Bey'e ait olduğunu belirtmiş ve Tahsin Öz'e değerli çalışmalarından dolayı teşekkürlerini sunmuştur.

Makalede ayrıca Topkapı Sarayı'nda Osmanlı klasik sanatının en yüksek dönemini kapsayan ve III. Murat (1574–1595) çağında oluşturulan en önemli eser olan Seyit Lokman'ın kaleme aldığı Nakkaş Osman ve çıraklarının resimlendiği iki ciltlik Hünernâme'deki "Hipodromda Bir At Yarışı" isimli minyatür çalışmasına da yer verilmiştir.

Bu makalede kullanılan resimler "ekler" bölümünde yer almaktadır (Bkz. Şekil A. 8).

3.2.2.9 *Turkish Art in Paris* (Paris'te Türk Sanatı)

Yazar : Basil Gray
Tarih : Nisan, 1953
Cilt No : Cilt. 95, No. 601
Sayfa : 137-138

Makale İçeriği: 1953 yılında Paris'te düzenlenen Türk Sanatı temalı bir serginin Basil Gray tarafından yazılan tanıtım makalesi, sergi ile aynı tarihte yayınlanmıştır. Gray, Türkiye'nin Doğu ülkeleri içinde Avrupa'ya en yakını olduğunu, buna rağmen Türk sanatının Avrupa'da çok az bilindiğini ve halka açık koleksiyonlarda çok doğru ve yeterli temsil edilemediğinden kısaca bahsetmiştir.

Paris Louvre Müzesi Pavillon Marsan'da aynı tarihlerde düzenlenen serginin makalede asıl anlatılan *Musee des Arts Decoratifs* (Dekoratif Sanatlar Müzesi) müzesindeki sergi kadar büyük olmadığını belirten yazar, yine de bu sergideki Türk sanat eserlerinin birçoğunun yerinden oynatılmaması gereken eserler olmasına rağmen, bunlara bile sergilenme imkânı sağlandığını belirtmiştir. Türk devletinin İstanbul'dan çıkmasına ilk defa izin verdiği bu eserlerin az sayıda olmalarına rağmen Türk sanatının görkemini kesinlikle ispat eder nitelikte olduklarını belirtilmiştir. Az bilinen Osmanlı Sultanlarının hazinelerini anlamak ve birikimlerinden yararlanmak açısından bu eserlerin çok önemli olduğu belirtilmiştir.

Musee des Arts Decoratifs alt kattaki beş odasını dolduran diğer 776 adet parçanın neredeyse hepsinin Fransız kamusal ve özel koleksiyonlardan alınmış birkaç parçadan oluşan bir koleksiyon olduğu iletilmiş ve bunların Fransızların inisiyatifinde olan Türkiye'den getirilmemiş parçalar olduğuna dikkat çekilmiştir.

Makaleye göre kataloğun önsözünde, erken dönem Türk sanatından bahsedilmesine rağmen, bu serginin alanı çoğunlukla Osmanlı dönemi ile kısıtlıdır. Yine de, 6 oymalı ahşap kapı ve Kuran rahlelerini içeren kayda değer bir grup Selçuklulara ait eşyalar olarak sergilenmiştir. Sergilenenler içinde dokumalar ve özellikle bir dizi imparatorluk kaftandan bahseden makale, dokumaların özellikle sanat tarihçileri için tarihlendirme konusunda nirengi işaretleri olarak büyük önem taşıdıkları üzerinde durmuştur. Yazar, Fatih Sultan Mehmet'in boydan boya duvar çinilerinde kullanılan desenlere çok benzeyen çiçek motifleriyle kaplı kaftanından

(şekil4.22), sultanların silah deposuna ait imparatorluğa ait gönderilmiş parçalardan, Kanuni Sultan Süleyman'ın görkemli kılıç serisinden, sergide temsil edildiği şekilde kitap sanatlarından, İmparatorluk tuğralarından, minyatürlerden veya değerli ciltleri için seçilmiş olan el yazmalarından bahsetmiştir. Gray , Muzaffer Ali tarafından 1557 yılında yazılmış ve ince kalitede altmış dokuz minyatürle resimlendirilmiş ve Budapeşte'ye kadar Kanuni Sultan Süleyman'ın Avrupa'daki savaşları konusunda çağdaş görüşleri için yüksek ilgi gören Ali Emir Bey'in, Shirvani Süleyman-Namesi'nin bir kopyasından da kısaca bahsetmiştir. Ayrıca sergide özellikle Levni'ye ait bir dizi portrenin tam olarak temsil edildiğini iletmış ve makalede resmi verilen bu minyatürün ilk defa bu dergi içinde yayınlandığına dikkat çekmiştir.

Bu makalede kullanılan seçilmiş resimler “ekler” bölümünde yer almaktadır.(Bkz. Şekil A.10)

3.2.2.10 *London Imperial Ottoman Textiles at Colnaghi's* (Londra Colnaghi Müzesi Osmanlı İmparatorluğu Dokumaları Sergisi)

Yazar : Yanni Petsopoulos

Tarih : Mayıs, 1980

Cilt No : Cilt. 122, No. 926

Sayfa : 366-367

Makale İçeriği: Makalede Batı zihniyetinde Doğu'nun şaşalı dünyası denilince ilk çağrışım yapacak şeylerin Doğu stili kumaşlar, ipek ve altın olduğu belirtilmiştir. Ortaçağ dönemine ait sayısız Avrupa tablosunun da doğrulayacağı gibi bu ipeklerin, kumaşların ve altınların kralların, ruhban sınıfının, soyluların en değerli hazineleri oldukları iletilmiştir. Fakat bu sanatın hiç bir zaman Osmanlı Dönemi'nin ulaştığı seviyeden öteye gidemediği ifade edilmiş, Türk sultanların gayet gelişmiş olan Bizans dokuma geleneğini korudukları ve sürdürdükleri iletilmiştir. Yazara göre en yüksek standardı yakalamak adına ipek, pamuk, yün üretim ve boyamaları ve altın işlemeciliği yapan zanaatkârlar saray tarafından üretim iznine tabi tutulmuş ve denetim altına alınmıştır.

Petsopoulos, en kapsamlı dokuma koleksiyonların bugün Atina Benaki Müzesi, Londra Victoria & Albert Müzesi, Paris Dekoratif Sanatlar Müzesi, Washington Tekstil Müzesi ve tabi ki İstanbul Topkapı Sarayı'nda bulunduğunu

ifade etmiştir. Şimdiye kadar bu dokumaların birçok müzenin ve sergi kataloğunun konu temaları olduğunu, kitaplarda Türk dekoratif sanatları olarak öne çıktığını ve birçok monografinin bu dokumalara adandığını eklemiştir. Makaleye konu olan serginin 1976 İslam festivalinden sonra Londra Colnaghi Galerisi tarafından gerçekleştirildiği ve dokumaya adanmış dördüncü sergi olduğunun üzerinde durulmuştur. Sergideki Donald King'in kataloğunun, 15. yy'ın sonundan 18. yy'ın sonuna kadar içlerinde 21 kadife, 5 ipek, ve 8 işlemenin bulunduğu 34 parça barındırdığı eklenmiştir.

3.2.2.11 London. 'Tulips, Arabesques and Turbans' at Leighton House (Londra. Leighton Evi Müzesinde Laleler, Arabesk ve Sarıklar)

Yazar : Michael Levey
Tarih : Temmuz,1982
Cilt No : Cilt. 124, No. 952
Sayfa : 466-469

Makale İçeriği: Londra 12 Holland Park'ta bulunan *Leighton House* müzesinde 1981 yılında gerçekleşen Osmanlı Sanatı temalı sergi hakkında Michael Levey'in kişisel gözlemlerini ve eleştirilerini kapsayan makalede, Levey , serginin adını hiç beğenmediğini belirtmiştir. Yazar, serginin küçük fakat çok ilgi çekici olduğunu, güzel malzemelerin konuyu betimlemek ve desteklemek için bir araya getirildiğini iletmiştir. Yazar, o dönemde İngiltere'de Osmanlı Sanatı ile alakalı nadiren sergi düzenlendiği için sergiyi övmüştür. *Leigton House* Müzesinin iyi bir konuma sahip olmasına rağmen sergi alanının dar ve kalabalık olduğunu ve bu sebeple gelen ziyaretçilerin bazen eserleri görmekte zorlandıklarını iletterek sergi mekânını eleştirmiştir. Yazar serginin isminde “sarık“ kelimesinin geçmesine rağmen ne kitapta ne de sergide neredeyse hiç sarık bulunmamasını, serginin kataloğu ve hatta referans listesinin bile tedarik edilmemesini eleştirmiştir. Tüm eserler kullanışlı bir şekilde etiketli olmasına rağmen, tanıtıcı bir kitapçığın olmamasını gerçekten utanılacak bir durum olarak değerlendirmiştir. Levey , sergilenen eserlerin çoğunun özel koleksiyonlardan gelmiş parçalar olduğuna, sergiye gelenlerin sadece sergilenen parçaları görmek dışında parçaların tarihçesi, nereden geldikleri ve teknikler gibi detaylarla ilgilenmediklerine dikkat çekmiştir. Osmanlı Sanatı'na ait yapılan sergilerin tümünde görülmesi gereken en önemli parçalardan biri olan halıların bu

sergide bulunmamasını sorgulayan yazar, bu sergiyi yapanların gerçekten bu işi bilmediklerini söylerken bu konudaki memnuniyetsizliğini açık bir şekilde dile getirmiştir.

Sergide, tamir edilerek bir araya getirilmiş, çekici ve enfes dokuma kumaşlardan, sergide bulunması olası olmayan metal işleri örneklerinden ve bir soyağacı minyatüründen bahseden makale, metal işleri üzerinde daha çok durmuştur. Sergide çok sayıda metal işleri sergilenmesinin nedenini yeteri kadar değer verilmemiş olan metal eşyalara karşı bilinçlenmeyi teşvik için yapıldığını eklenmiştir.

Sergideki İznik çinilerinden, tabaklarından ve kapaklı maşrapalardan söz eden Levey , mavi- beyaz renklerde ve Çin desenlerinden esinlenilerek yapılan çömlek işleri için, yerel zevkleri barındırmadığı ve dış kaynaklardan etkilenecek yapıldığı eleştirisini getirirken, İznik mavi - beyaz çinilerinin belki de Osmanlı'ya özgü olmadığını ve başka kültürlerden edinilmiş olabileceğini belirtmiştir.

3.2.2.12 *The Anatolian Civilisations. İstanbul* (Anadolu Medeniyetleri, İstanbul)

Yazar : Lyn Rodley
Tarih : Mart, 1984
Cilt No : Vol. 126, No. 972
Sayfa : 186-187

Makale İçeriği: İstanbul'da düzenlenen Anadolu Medeniyetleri Sergisi hakkındaki bu makalede Rodley , sergi kurgusunun iddialı ve başarılı olduğunu ve serginin amacının “on milenyum” süresince Anadolu üzerinde varlığını sürdüren birçok medeniyetlerle ilgili araştırmaları ortaya koymak olduğunu iletmiştir. Rodley , başarılı sergilemenin Türk uygarlıkları öncesi, Selçuk ve Osmanlı dönemleri olmak üzere iki başlıca tema üzerine yapıldığını ve birinci ana sergi için şu anda müze olarak kullanılan Aya İrini Kilisesinin kullanıldığını belirtilmiştir.

Makalede, Anadolu üzerindeki tarih öncesi çağlara ait ve hayranlık uyandırıcı bilgilerin kısa, sade açıklayıcı metinlerle hem İngilizce hem de Türkçe olarak verildiği belirtilmiştir. Erken dönem Helenistik sanat eserlerin tümünün Türk müzelerinden geldiği ve birçok kuzey Avrupalı ziyaretçilerin bunları ilk defa gördükleri iletmiştir.

Yazara göre bir dönem için dünyayı etkileyen bir İmparatorluk olan Bizans İmparatorluğu dönemine serginin bakışı üstünkörü ve donuk kalmıştır. Topkapı Sarayı'nın ev sahipliği yaptığı ikinci ana sergi olan Osmanlı ve Selçuk sanatlarında ise yüksek sergileme standartlarına ulaşıldığını belirtmiştir.

Selçuk Türklerine ait çiniler, ağaç işleri, metal işleri ve halıların mükemmel işçiliğinden bahseden yazar, Osmanlı Saraylarındaki olağanüstü cilalı seramiklerin, çinilerin ve mobilya gibi daha birçok eşyanın ustaca sergilendiğini belirtmiştir. İngilizce çevirilerde anlamı bilinmeyen eşyalar için Türkçe kelime karşılıklarının kullanılmasını eleştirmiş ve daha fazla açıklayıcı bilginin daha uygun olabileceğini eklemiştir. Topkapı Sarayı Sergisi dışında, restore edilerek Türk Sanatı koleksiyonları için müze haline getirilen İbrahim Paşa Sarayına da yer veren yazar, daha küçük ölçekte sanat işçilikleri, mobilyalar ve üst kattaki nefes kesici olarak nitelendirdiği Türk halılarını kısaca anlatmıştır.

Hem Topkapı Sarayı'nda hem de İbrahim Paşa Sarayı'ndaki Kuran ciltleri, cami şamdanları ve seccadelerin, İslami fonksiyonlarının açıklanmadığını ve ayrıca Bizans sergisinde de Hıristiyanlıktan neredeyse hiç bahsedilmediğini ve yine açıklayıcı metinde Aya İrini'nin bir zamanlar önemli bir Bizans kilisesi olduğunun belirtilmediğine dikkat çekmiştir. Ayrıca oymalı bir Bizans kemeri üstünde ismi geçen Ermeni St. Gregory 'den sergi kataloğu içinde sadece belirsiz bir şekilde St. Gregorios diye söz edilmesini yetersiz bulmuştur.

Genel olarak bakıldığında ise Rodley serginin görkemli olduğunu belirtmiş ve bir zamanlar Anadolu zanaatkârlarının geleneksel desenlerden ziyade Batı'ya ait ürünler yapmaya alışkın olduklarını ve bu serginin belki de öz mirasına sahip çıkarak Türk'lerin kendine güvenlerini tamir etmeye yardımcı olabileceğini ümit ettiğini iletmiştir.

3.2.2.13 A Group of Ottoman Pottery in the Godman Bequest (Godman Bağışı ile Gelen Bir Grup Osmanlı Çömleği)

Yazar : Michael Rogers
Tarih : Mart,1985
Cilt No : Cilt. 127, No. 984
Sayfa : 134-145

Makale İçeriği: Makalede Rogers , Osmanlı seramiğinin Britanya Müzesi'nin belki de en zengin eserlerinden biri ve Godman bağışlarının en etkileyici unsuru olduğunu ifade etmiştir. “Şam Grubu” olarak tekrar isimlendirilen ve iyi temsil edilmiş bu grup eser, Britanya Müzesi içindeki yazıtlı cami kandilleri esas alınarak 1549 yıllarına tarihlendirilmiştir. Ancak genellikle Şam'da yapılmadıklarına dair fikir birliğine gidildiği iletilmiştir. Grubun sır altı bir renk yelpazesi ile kobalt, turkuvaz, gri, firuze yeşil zeytin rengi, siyah ve mangan oksit tonları ile karakterize olduğu iletilmiştir. Bunların, diğer İslam sır altı boyalı seramik ya da çağdaş Avrupa içinde eşi olmayan bir grup olduğuna dikkat çekmiştir. Makalede, genellikle Kütahya' da 16. yy başlarında imal edilen mavi-beyaz “Kütahyalı İbrahim” çinileri ve “Haliç işi” çanak çömleklerin görüldüğüne dikkat çekilmiş ve 1560 sonrasına tarihlendirilen çanak çömleklerin ise kırmızılı sır altı tekniği ile bezendiğini ifade edilmiştir.

Rogers, ayrıntılı bir incelemeye rağmen, seramiğin kronolojisi, üretim koşulları, hangi müşteri gurubu için yapıldığı, muhtemel gelişimi ve hangi seramiklerin Osmanlı Sarayı için yapıldığı gibi sorulara tam cevap alınamadığını ve hatta sonrasında karanlıkta kalan tarihinin büyük bir tartışma yarattığına dikkat çekmiştir. Yazar ayrıca en iyi İznik çinilerinin 1560'tan 1580'e kadar olan dönemde üretildiğini ve bunların bir kısmının kırmızılı sır altı tekniği ya da mavi-beyaz ile bezendiğini iletilmiştir.

Makalede, 16 yy İznik Çinisine ait genel arşiv doküman eksikliği, tarihlenen ve tanımlanan parçaların nadir olarak bilinmesinin özellikle “Şam Tipi ” olarak adlandırılan grupta engelleyici unsurlar olduğu iletilmiştir. Britanya Müzesi'nde bulunan altı köşeli turkuvaz ve kobalt mavisi tonlarındaki çiniden de bahseden makaleye göre her zaman İznik'te imal edilmeyen İznik Çinisi'nin Osmanlı Sarayı kayıtlarında görüldüğünün ve bir ticaret terimi olarak kullanıldığının üzerinde durulmuştur. Yazara göre bu çiniler büyük ihtimalle çok uzun yıllar üretilmiştir ve üretim kalitesi oldukça yüksektir.

3.2.2.14 İznik. İstanbul

Yazar : J. Michael Rogers

Tarih : Eylül, 1989

Cilt No : Cilt. 131, No. 1041

Makale İçeriği: Rogers, makalesinde, İznik çömlekçiliğinin çok meşhur olmasına karşın Türkiye içinde ve dışında çeşitli müzelerde sergilense de Türk Ekonomi Bankası'nın sponsorluğunda, İstanbul İbrahim Paşa Sarayı'nda gerçekleştirilen serginin tamamen İznik Çömlekçiliğine adanmış ilk sergi olduğu üzerinde durmuştur. İbrahim Paşa Sarayının ana salonunun duvarlarında asılı bulunan ve sarayın gururu sayılan dev Uşak halıları tema ve kronolojik üretim tarihlerine göre sıralanmıştır. Sergi ve devam sergisi Julian Raby ve Nurhan Atasoy'un çalışmalarıyla ilişkilendirildiğinde, mantıklı bir tabana oturduğunu iletmiştir.

Julian Raby ve Nurhan Atasoy'un araştırmalarına geniş olarak yer veren makale, Raby'nin İznik çömlekçiliğinin ve çiniciliğinin azalmasını açıklayacak iki varsayımsal girişimde bulunduğunu iletmiştir. Bunlardan birincisi genel olarak Çin Ming işlerin ithallerinin büyük ölçüde artmasıyla pazarda talebin azalması olduğu yönünde olmuştur. Yazara göre 16. yy sonlarında saray İznik işlerinde daha büyük satış başvurularında bulunmuştur. İkinci olarak Raby'nin büyük bir ölçüde bu konuda hatalı bir kaynak olarak nitelendirdiği Evliya Çelebi raporlarına göre 17. yy zanaatkârları I. Ahmed'in baskılarına maruz kalmıştır. Yazar, düzensiz hesaplardan dolayı fiyatların pazarlarda sabitlendiğinin anlaşıldığını iletmiştir. İznik çinilerinin 16. yy ve 17. yy başlarındaki enflasyondan etkilenmediğinin görüldüğünü, fakat zanaatkârların hammadde ve iş gücü konularında enflasyondan etkilendiğinin bariz olduğunu eklemiştir. Prof. Atasoy'un çalışmalarına da yer veren yazar, Atasoy'un İznik çömlekçiliğinin türlerini ve şekillerini hala mevcut olanları kullanarak yorumladığına dikkat çekmiştir. Bu serginin makalede anlatılan bölüm gibi özel koleksiyonlardan ve alışılmadık parçaları açıklamak ve göstermek konusunda kayda değer olduğunu ifade etmiştir. Buna rağmen bilinen malzemelerin kullanıldığı düşünülmesine rağmen, çömlek ustalarının beyaz spiral desenli Şam İşi çiniler gibi sürpriz tuhaflıkları olabildiğini de eklemiştir. Yazar İstanbul Çinili köşkte bulunan çinilerin gösterildiği diğer iki serginde de özet bir anlatımı hak ettiğini ifade etmiştir. İznik çinilerinin her aşamasından ve özellikle desenlerinden bahseden yazar, bu sergilerin İznik seramiği hakkında daha ne kadar çok keşfedilecek şey olduğunu ve yakında en temel fikirlerimizin bile değişebileceğini bize gösteren devrimsel anımsatıcılar olduğunun üzerinde durmuştur.

Bu makalede kullanılan resimler ek bölümünde yer almaktadır.(Bkz. Şekil A. 9)

3.2.2.15 Acquisitions in the Victoria and Albert Museum's Department of Ceramics and Glass 1987-89: Supplement, III. Table. Turkish (Victoria ve Albert Müzesi Seramikler ve Cam Bölümü'ne 1987-1989 yılları arası gelen yeni eşyalar)

Yazar : John Mallet
Tarih : Mayıs,1990
Cilt No : Cilt. 132, No. 1046
Sayfa : 384-388

Makale İçeriği: Makalede son dönemde *Victoria ve Albert* müzesine gelen yeni kazanımlar nedeni ile, Burlington dergisinin özel bir sayı yayınladığı belirtilmiştir. Gelen tüm parçalar daha sonra fotoğraflanmış ve koleksiyon sorumlusu John Mallet'in zevkine uygun bazı parçalar bu özel sayıda yer almıştır. Bu özel sayıda, 1560 yılına tarihli Türk kökenli, İznik çini işçiliği örneği, fildişi kakma işçiliği ile yapılmış, 63 cm yüksekliğindeki masaya da yer verilmiştir. Masa başka büyük bir grubun parçasıdır ve yiyecek tepsilerini konumlandırmak için kullanılmıştır Parçanın çok nadir görülen dinsel olmayan günlük amaçlı İslami mobilyalarına örnek olduğu belirtilmiştir. Orta Doğuda birçok ev mobilyasının oturma ve muhafaza amaçlı olarak yapıldığını belirten Mallet (1990), makalede bu masanın İstanbul'daki saray atölyelerinde Kanuni Sultan Süleyman için yapıldığı belirtilmiş ve en çok dikkat çeken örneklerden biri olduğunu eklemiştir.

3.3 *The British Museum Quarterly* (The Britanya Müzesi Quarterly), Britanya Müzesi Press,

Belirtildiği gibi çalışmada *British Museum* (Britanya Müzesine) ait iki dergiden faydalanılmıştır. Britanya Müzesi yayınlarının basımını sağlayan kuruluş Londra'daki, *London Trustee of the British Museum* (Britanya Müzesi Vakfıdır) Britanya Müzesi, Birleşik Krallıktaki ulusal bir müzedir ve sanat, eski uygarlıklara ait tarihi eserler ve güncel kültür varlıklarına ait koleksiyonlara sahiptir. Müze 1753 yılında parlamento yasası ile resmileştirilmiştir ve 1759 yılında halka açılmıştır.

The British Museum Quarterly (Britanya Müzesi Dergisi), 1926-1973 yılları arasında üç ayda bir basılan bilimsel ve resimli bir dergidir. Bu dergide aynı zamanda müzenin sahip olduğu koleksiyonlar ile ilgili son yapılan satın alma ve araştırmalara da yer verilir. Dergi makalelerin yanı sıra müzedeki her bölümün yaptığı yeni satın almaların listesini kapsar. Her sayı ayrıca Britanya Müzesine ait eşyaların görsellerini ve Britanya Müzesinin son yayınlarının bir listesini içerir. Ayrıca *The British Museum Department of Printed Books and Manuscripts* (Britanya Müzesi Basılı kitaplar ve El Yazmaları Departmanına) ait tüm ürünleri kapsamaktadır. Bunlar daha sonra 1973 yılında yeni oluşan *British Library* (Britanya Kütüphanesinin) bir parçası olmuştur (Url-3).

Konular : Sanat, arkeoloji, eski uygarlıklar

Yayın Sıklığı : 1926-1940 yılları arası senede dört sayı

1951-1973 yılları arasında düzensiz

The British Museum Quarterly

VOLUME XXIX · NUMBER 1-2 · WINTER 1964-5

Şekil 3.4: *The British Museum Quarterly*, Örnek Sayı Kapağı

3.3.1 Makaleler

Kapak örneği görüntüsü Şekil 3.4'de bulunan bu dergide incelenen makaleler içerikleri ile birlikte aşağıda listelenmiştir:

3.3.1.1 An Inscribed Turkish Sword (Kitabeli Bir Türk Kılıcı)

Yazar : H. J. Braunholtz and Alexander S. Fulton

Tarih : Mart 1927

Cilt No : Cilt. 1, No. 4

Sayfa : 106-107

Makale İçeriği: Makale Britanya Müzesi koleksiyonunda ki kitabeli bir Türk kılıcı üzerine yazılmıştır. *British Museum Department of Ceramics and Ethnography* (Britanya Müzesi seramik ve etnografya departmanı) Doğu Kaynaklı Silahlar bölümüne dahil edilen kılıcın, sanatsal özellikleri dışında üzerindeki Arapça yazılardan Türk Paşalarından Macaristan Savaşı'nda (1603-1605) kumandan olan Budapeşte Beylerbeyi Mustafa Paşa için yapıldığı iletilmiştir. Makalede kılıcın kavisli bıçak ağzından, dış bükey kenarından, kakma işli süslü çelik kısmı ve her iki tarafındaki altın kakmalı yazılardan bahsedilmiştir. Fildişi kabza ve “*niello*” tekniği ile yapılmış sarmal şeklinde süslere kısaca değinerek kılıcın bir tarafındaki Arapça yazıların çevirisin yer vermiştir. Bu bilgilere göre kılıcın kimin tarafından ve kimin için yapıldığı görülmektedir .

Bu makalede kullanılan resimler “ekler” bölümünde yer almaktadır. (Bkz. Şekil A. 2)

3.3.1.2 Turkish Jug (Leverton Harris Bequest) (Türk Testisi)

Yazar : R. L. Hobson

Tarih : Eylül., 1927

Cilt No : Cilt. 2, No. 2

Sayfa : 52

Makale İçeriği: Makalede incelenen Türk testisi Fitz William müzesine F. Leverton Harris tarafından bağışlanmıştır. Yumuşak kumlu çömleğin üzerinin beyaz ince sulu kil ve mavi, yeşil, koyu kırmızı ile örtüldüğü, konturlarının siyah olduğu ve üzerinin şeffaf sırla kaplandığı iletilmiştir. Yazara göre testinin fevkaladeligi şeklinden gelmektedir. Ayrıca tüm testiye yayılmış olan pullu baklava desenin tipik Türk usulü olduğunu belirten Hobson, kullanılan malzeme ve renklerin de 16. ve 17. yy karakteristik Türk çömlekçiliğine ait olduğunu eklemiştir. Bu harikulade çömleğin bir süre Rodos kaynaklı olarak yanlış isimlendirildiğini fakat şimdi Osmanlı İmparatorluğu'nun çeşitli bölgelerinde yapıldığının anlaşıldığını belirtmiştir. Gerçekten Rodos'ta bir üretim olduysa bile bunun İznik ve Bursa ile karşılaştırıldığında çok küçük bir önemi olabileceğini eklemiştir .

Bu makalede kullanılan resimler “ekler” bölümünde yer almaktadır. (Bkz. Şekil A. 1)

3.3.1.3 *Tuğhras of Suleyman the Magnificent (Muhteşem Süleyman Tuğraları)*

Yazar : Ralph Pinder-Wilson

Tarih : Eylül., 1960

Cilt No : Cilt. 23, No. 1

Sayfa : 23-25

Makale İçeriği: Makaleye göre, bu merak uyandırıcı hat sanatı şifresinin İmparatorluk belgelerinde ve bazı madeni paraların üstünde de karşımıza çıktığı belirtilmiştir. Osmanlı egemenliğinin ilk yıllarında tuğraların “Nişancı” tarafından yapıldığı ve tuğra kelimesinin doğuş yeri hakkında kesin bir bilgi olmadığı iletilmiştir. Bazı kaynakların Osmanlı'nın ataları olan Oğuz Türkleri totemlerindeki ya da nişanlarındaki görkemli bir kuşla alakalı olduğunu düşündüklerini belirtmiştir. Tuğra formu bir kuş seklini akla getirmektedir.

Yazar Britanya Müzesi, Department of Oriental Antiquities (Doğu Uygarlıklar Departmanının) Kanuni Sultan Süleyman'a (1520–1566) ait iki güzel örneğe sahip olduğunu iletmıştır. Sultan' in tuğrası üstünde “Süleyman bin Selim Sah han el-muzaffer daima” yazısı görüldüğüne değinmiştir.

Bunlardan birinin özellikle çok iyi korunduğu fakat tuğraya kesin bir tarih verilemediği üstünde durulmuştur. Diğer tuğra eşit kalitededir ve aynı tarz renkler kullanılmıştır. Wilson, Kanuni Sultan Süleyman'ın birçok tuğrasının yayınlandığını belirterek bunlardan iyi korunmuş diğer iki tanesinin New York kentindeki Metropolitan Museum of Art (Metropolitan Sanat Müzesi) mülkiyetinde bulunduğunu eklemiştir. Tuğralarda görülen tüm elementlere ve süslemelere ayrıca aynı döneme ait olan İznik'te üretilen çinilerde de rastlandığı belirtilmiştir. Makale Kanuni Sultan Süleyman'ın tuğralarının zenginliği ve çeşitliliğini övmüştür.

Bu makalede kullanılan seçilmiş resimler ek bölümünde yer almaktadır. (Bkz. Şekil A. 10)

3.3.1.4 *Turkish Miniatures in the "Selīm-Nāme" (SelimName içindeki Türk Minyatürleri)*

Yazar : G. M. Meredith-Owens

Tarih : Eylül., 1962

Cilt No : Cilt. 26, No. 1/2

Sayfa : 33-35

Makale İçeriği: Makalede, Sultan II. Selim (1566-1574) dönemindeki olayları vezinli Őiir Şeklinde anlatan Selim Name'nin İranlı sanatı Seyzyilid Lokman tarafından 1580 yılında Farsça yazıldığı belirtilmiştir. Selimname Sultan II. Selim döneminin olaylarını destansı bir nazım Şeklinde anlattığı ifade edilmiştir. O dönemdeki geleneksel talebe göre, bu Őiirlerin Farsça yazılmaları gerektiğini ileten yazar, Őahname içindeki krallara ait methiyeleri örnek olarak vermiştir. "Kafiyeli tarihsel Őiirsel" olarak tanımladığı bu methiyelerin 16. yy sonuna kadar Türkçe yazılmadığını belirtmiştir.

Makalede, *British Museum* kayıtlarındaki , adı bilinmeyen önemli bir kişi için yapılmış "Selim-Name" kopyasından bahsedilmiştir. Bu kayıtlara göre bu kopyanın sunum tarihi 1687-1688'dir.

Birinci minyatürün, Sultan II. Selim'in okçuluk talimlerinin gösterildiği Divan sahnesi ile başladığı iletilmiştir ve detaylı Şekilde anlatılmıŐtir. Sultan II. Selim'i tahtında otururken gösteren ikinci sahnede Sultan'ın etrafında tahta çıkıŐından dolayı saygılarını sunan yüksek rütbeli askerler ve memurların olduğu iletilmiştir. Bir sonraki sahnenin Büyük Vezir Sokullu Mehmet Paşa ile dilekçelerini sunmak için görüŐmeyi bekleyen bir grubu temsil ettiği anlatılmıŐtir. Takip eden dört sahnenin daha küçük boyutlu olduğu ve sahnelerde Sultan II. Selim huzurundaki kabine vekillerinin gösterildiği iletilmiştir. Selim Name'nin bu kopyasındaki son minyatürde ise Sultan II. Selim'in babası Kanuni Sultan Süleyman'ın türbe ziyareti sırasında gösterildiği belirtilmiştir. Owens, bu minyatürlerin Türk sanatı içinde değerli bir yere sahip olduğunu ve orijinalin bir çok kopyasının yok olduğuna dikkat çekmiştir.

Bu makalede kullanılan resimler "ekler" bölümünde yer almaktadır. (Bkz. Şekil A. 3)

3.4 *The Bulletin Of The School Of Oriental And African Studies, Cambridge University Press* (Doğu ve Afrika Çalışmaları Okulu Bülteni, Cambridge Üniversitesi Yayınları)

Cambridge Üniversitesi Yayınları, Cambridge Üniversitesi'nin yayıncılık koludur. Bu yayınevi, Kral VII. Henry tarafından 1534 yılında Kraliyet Patenti verilerek ayrıcalıklı bir konuma yükseltilmiştir. Dünyanın en eski sürekli kitap yayıncısı olan Cambridge Üniversitesi Yayınları, Avrupa, Orta Doğu, Afrika, Amerika ve Asya Pasifik bölgelerindeki faaliyetleri ile hem akademik hem de eğitim yayınları olan bir yayınevidir. Merkezi İngiltere'nin Cambridge kentinde olan şirketin başka ülkede de ofis ve ajansları vardır. (Url-13).

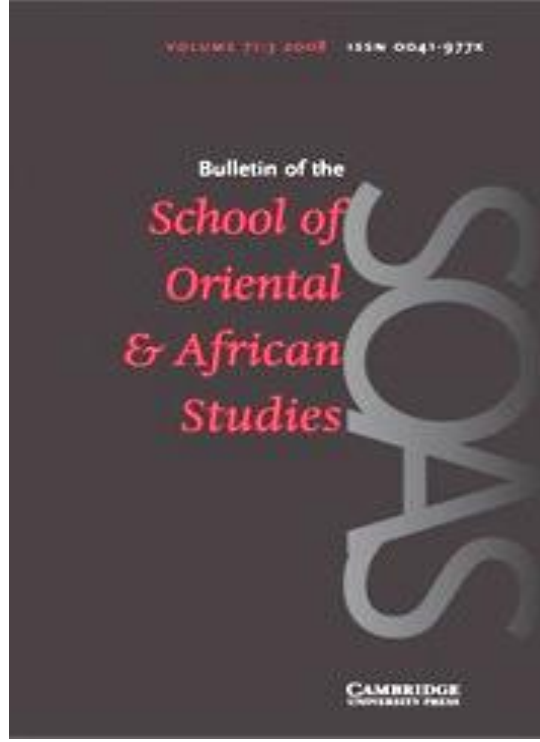
The Bulletin Of The School Of Oriental And African Studies Asya, Afrika ve Orta ve Yakın Doğu üzerine birden fazla bilim dalı ile ilgilenen, bu konularda öncülük eden hakemli bir dergidir. Antik zamanlardan günümüze bu bölgelerin dillerini, kültürlerini ve medeniyetlerinin emsalsiz içeriklerini inceler. Makaleler, eleştiri makaleleri ve en yüksek akademik standart yayınları, aynı zamanda kapsamlı ve etkili bir değerlendirme bölümüne sahiptir.

Bültenin faaliyet alanı geniş bir coğrafik alanı, arkeoloji, mimarlık,tarih, bilim ve tip tarihi disiplinlerinin spektrumunu, dil bilimi, edebiyat, müzikoloji, felsefe ve din çalışmalarını kapsar(Url-3).

Konular : Arkeoloji, mimarlık,tarih, bilim ve tip tarihi disiplinleri, dilbilimi, edebiyat, müzikoloji, felsefe ve din.

Yayın Sıklığı : Üç ayda bir, yılda dört kez

Yayın Tarihleri : 1940-

Şekil 3.5 The Bulletin of The School of Oriental And African Studies

Kapak Örneği

3.4.1 Kitap Tanıtım Yazıları

Kapak örneği görüntüsü Şekil 3.5’de bulunan bu dergide incelenen kitap tanıtım yazıları içerikleri ile birlikte aşağıda listelenmiştir:

3.4.1.1 *The Mosque in Early Ottoman Architecture* (Erken Osmanlı Mimarlığı’nda Cami)

Yazar : Géza Fehérvári

Tarih : 1971

Cilt No : Cilt. 34, No. 3

Sayfa : 607-608

Tanıtılan Kitap: *The Mosque in Early Ottoman Architecture*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): Aptullah Kuran

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Yazıda, tanıtılan kitabın uzun zamandır Osmanlı Cami Mimarlığı üzerinde yapılması beklenen bir çalışma olduğu ve bu

konudaki üçlü eserin ilk cildi olduğu belirtilmiştir. Erken Osmanlı Dönemi'nin başlangıcından 1506 yılına kadar olan yapılarla ilgilenen Kuran, Osmanlı'nın ilk anıtsal camisi olarak II. Beyazıt Camisi'nden bahsetmiştir. Kitapta incelenen anıtsal yapıların 70 adetten fazla olduğu ve hepsinin Aptullah Kuran tarafından planlarının çizildiği eklenmiştir. Giriş bölümünde Osmanlı Dönemi Mimarlığı üzerindeki Selçuk ve Bizans etkileri tartışılmış, Osmanlıların kısa bir tarihçesi verilmiş, Osmanlı padişahlarının kronolojik sıralaması yapılmış ve son olarak İslam Mimarlığı'nın genel ana hatları ve Osmanlı külliyesinin gelişimine ait kısa ve öz bir açıklama yapılmıştır. Fehérvári'ye göre kitapta camiler zemin planlarına göre ayrılarak tek birimli camiler, eyvanlı camiler ve çok birimli camiler olmak üzere üç grupta anlatılmıştır.

Kitapta kullanılan yapı planlarının çok sayıda olmamasına üzülen Fehérvári yine de “muhteşem plan” çizimleri ve çok iyi yazılmış metin ile eserin İslam ve Osmanlı mimarisine çok değerli bir katkı olduğuna dikkat çekmiştir.

3.4.1.2 A History of Ottoman Architecture (Osmanlı Mimarlık Tarihi)

Yazar : Antony Hutt

Tarih : 1972

Cilt No : Cilt. 35, No. 1

Sayfa : 158-159

Tanıtilan Kitap: *A History of Ottoman Architecture*

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Godfrey Goodwin

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Hutt, tanıtilan kitabın büyük bir açığı kapattığı ve böylece bu tarz Osmanlı Mimarlığı tarihi çalışmaları için özenilmiş bir temel niteliği taşıdığı belirtilmiştir. Kitapta kullanılan resimlerden dört adet levhanın bu kapsamdaki bir kitap için çok zayıf olduğunu belirten Hutt, özellikle son kısımda birçok bölümün çini işçiliğine ve dekorasyon analizine ayrılmışken hiçbir fotoğrafın renkli basılmamış olmasını ya da birçok muhteşem fotoğrafın sadece yarı tonlarda basılmış olmasını eleştirmiştir. Kitabın ilk bölümünde Beylik dönemi ve Erken Osmanlı Dönemi Camilerinin bir dizi çok faydalı planlarından bahsedilen makalede, Osmanlı İmparatorluğu temellerinin üzerine inşa edildiği Selçuklulara ait oldukça iyi referans olabilecek eserlere de yer verildiği eklemiştir. İstanbul'un 1453'deki Fethi

ve gelecekteki Osmanlı gelişiminin ana hatlarını oturtan II Mehmet Devri yapılarına yer verdikten sonra II. Beyazıt'ın eserleri ele alınmış, Mimar Sinan zamanındaki mantıksal olarak ön planda olan geleneklerin bir araya getirilip harmanlanılmasına çalışıldığı iletilmiştir. Yazara göre kitabın daha sonraki bölümlerinde, Mimar Sinan'ın eserleri Goodwin tarafından içten bir şekilde ve hayranlıkla ele alınmıştır. Kitabın son bölümü daha küçük yapılar ve aynı zamanda İstanbul dışı mekanları içermektedir. Yazar geniş bir şekilde yer verilmiş olan Osmanlı konutları bölümünün okunmasının çok zevkli ve aynı zamanda çok da faydalı olduğunu ifade etmiştir.

Hutt , kitabın içinde düzeltilmesi gereken bazı noktalar sıralamasına rağmen, kitabın çok önemli bir eser olduğunu iletmiştir. Türkiye'de bir rehber gibi kullanılabilecek kapasiteye sahip bir kitap için bu baskının boyutu nedeni ile çok da kullanışlı olmadığını iletmiş ve kitabın karton kapak seri baskısı ile daha kullanışlı olabileceğini ifade etmiştir.

3.4.1.3 Turkish Art and Architecture (Türk Sanatı ve Mimarlığı)

Yazar : Simon Digby

Tarih : 1972

Cilt No : Cilt. 35, No. 3

Sayfa : 688

Tanıtilan Kitap: Turkish Art and Architecture

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Oktay Aslanapa

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Makalenin yazarı Digby, Aslanapa'nın Türk Sanatı ve Mimarlık isimli eserini modern bir Türk görüş açısından yazılan en kapsamlı, çok zengin ve güzel resimlendirilmiş bir araştırma olarak nitelemiştir. Buna rağmen Aslanapa'nın başlangıçtaki erken İslam dönemi Türkler ve sanatını, Hindistan'daki Türk sanatı bölümünün başlangıcını, ayrıca daha geniş uluslararası etkilerini dikkate almadaki gönülsüzlüğünü eleştirmiştir. Digby , Aslanapa'nın bazı araştırmacılara nazaran, örneğin İpşiroğlu'na göre gereksiz "savunmacı" bulunduğunu iletmiştir. Digby, kitabın ana fikrinin Türklerin ilk dönemlerinden günümüze kadar olan dönemdeki Anadolu ve Rumeli Türkiye'sinin mimari ve güzel sanatları hakkında olduğunu ve bunun büyük ölçekte Ortaçağ ve Ortaçağ öncesi kültür mirasının temsili olduğunu iletmiştir. Makaleye göre Aslanapa'nın kitapta yer

verdiği anıtlar üzerindeki tanımlamaları okunaklı ve tamamlayıcıdır. İçeriği geniş olan eserin, çok iyi seçilmiş planlar ve fotoğraflarla desteklendiği iletilmiştir. Ayrıca kitabın İngilizce çevirisini mükemmel bir şekilde yaptığını ilettiği Adair Mill'e de övgülerini sunan Digby , kitabı almak isteyenlere sayfalara dikkat etmelerini çünkü bazı kopyalarda formların yanlış dikildiği uyarısını yapmıştır.

3.4.1.4 Mardin'de Türk Devri Mimarisi

Yazar : Géza Fehérvári

Tarih : 1972

Cilt No : Cilt. 35, No. 3

Sayfa : 688-689

Tanıtilan Kitap : Mardin'de Türk Devri Mimarisi

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Ara Altun

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Fehérvári yazısında, Mardin şehrinin Türkiye'nin güney doğu bölgesindeki küçük bir şehir olduğu belirtilmiş ve hem ılıman iklimi hem de kolayca savunulabilir bir pozisyona sahip olması nedeni ile tarih öncesi çağlardan bu yana hep insanların ilgisini çektiğini belirtilerek şehrin önemi üzerinde durmuştur. İslami dönemlerde Mardin'deki Artuk beyliğinden de kısaca bahseden kitabı anlatan Fehérvári, zaten Mardin'deki İslam anıtlarının daha önce bilindiğini ve bu konuda en önemli eserin Gabriel'in *Voyages archeologiques dans la Turquie orientale*, Paris, 1940 (Doğu Türkiye'sinde arkeolojik seyahatler) olduğunu belirtmiştir. Aralarında Ara Altun'un da bulunduğu birçok araştırmacının Mardin'i incelediğini belirten Fehérvári , bu yapılar hakkındaki asıl geniş araştırma ve çalışmanın Ara Altun'la birlikte başladığını iletmış, hatta bir kaç yapıdan ilk defa bu kitapta bahsedildiği üzerinde durmuştur. Kitaptaki planların bir kısmının Gabriel'in eserinden alınmış, fakat büyük çoğunluğunun Altun tarafından çizildiği, kayıtların sistemli bir şekilde çalışıldığı ve kronolojik sıraya göre listelendiği iletilmiştir. Fehérvári , kitaptaki tek hayal kırıklığının çok iyi kalitede olmayan yarı tonlu görseller olduğunu iletirken, Türk İslam Mimarlığı konusundaki kapsamlı çalışmaların eksikliğine dikkat çekerek, son senelerde Anadolu şehirlerindeki İslami yapılara dair bu tarz incelemelerin yapılmasının ümit verici bir işaret olarak gördüğünü iletmış ve Ara Altun'un övgüyü hak ettiğini belirtmiştir.

3.4.1.5 *The World of Ottoman Art* (Osmanlı Sanat Dünyası)

Yazar : Julian Raby

Tarih : 1977

Cilt No : Cilt. 40, No. 3

Sayfa : 625

Tanıtılan Kitap: *The World of Ottoman Art*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): Michael Levey

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Raby yazısına Osmanlı İmparatorluğu'nun uzun yıllar boyunca İslam dünyası içinde ön planda olduğu ve çöküş süresi içinde bile Batı'nın arzularına boyun eğmediğine değinerek başlamış ve genel bir kaniya göre Osmanlı Sanatının çoğunlukla İran Sanatından türetilmiş bir sanat olarak görüldüğünü eklemiştir. Tanıtılan kitabın o dönemin Londra'daki *National Gallery* (Ulusal Galeri) direktörü Batı Sanatı Tarihçisi Michael Levey tarafından yazıldığı üzerinde durulmuştur. Raby'a göre kitap kronolojik olarak bölümlere ayrılmıştır ve her bölüm kısa fakat bilgilendirici, o dönemin sosyal alt yapısını ve başlıca olayları hakkında kısa fakat aydınlatıcı bir araştırmayı içermektedir. Özellikle padişahların karakterleri üzerinde durulmasının nedeninin, Osmanlı Sanatı'nın özellikle İstanbul ve Sarayda ortaya çıkmasının sebep olduğunu iletilmiştir. Süleymaniye Camisi'nde Mimar Sinan'ın diğer imparatorluk camilerine nazaran daha az çini işçiliğine yer verdiğini ileten Raby, İznik'teki seramik endüstrisine de kısaca değinmiştir. Raby tanıttığı kitabın başlıca Osmanlı Sanatı'nın üç başlığı olan mimarlık, minyatür sanatı ve seramikler ile alakalı olduğuna değinirken, Osmanlı Sanatı'nın birliğine bağlı olarak tüm imparatorlukta zanaatkâr ve sanatçıların İstanbul, yani saray kurallarına eninde sonunda bağlı kalmalarını üzücü bulduğunu belirtmiştir. Metropolitan modeli İstanbul'da, her zaman Osmanlı zevkinin söz sahibi olduğunu iletmıştır. Kitabın bir araştırma rehberi olarak tasarlanmadığını, fakat mükemmel bir araştırma olduğunu ekleyen Raby, kitaptaki bazı tarihi ve coğrafi küçük hataların düzeltmelerini yapmıştır. Kitapta Levey'in Osmanlı Sanatını İran Sanatının "görgüsüz kuzeni" olarak değil de "zarif, entelektüel ve kendine güvenen kardeşi" olarak temsil ettiğini de eklemiştir.

3.4.1.6 *Miniatures from Turkish Manuscripts: A Catalogue and Subject Index of Paintings in the British Library and the British Museum* (Türk El Yazmalarında Minyatürler: Britanya Kütüphanesi ve Britanya Müzesi İçindeki Resimlerin Katalog ve Konu İndeksi)

Yazar : Géza Fehérvári

Tarih : 1984

Cilt No : Vol. 47, No. 1

Sayfa : 157-158

Tanıtlan Kitap: *Miniatures from Turkish Manuscripts: A Catalogue and Subject Index of Paintings in the British Library and the British Museum*

Tanıtlan Kitabın Yazarı (ları): Norah M. Titley

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Fehérvári yazısına bugüne kadar ihmal edilen bir konu olan Türk resminin son zamanlarda genel bir ilgi topladığını görmenin ümit verici olduğunu ileterek başlamış ve bu konuda Türk ve Batılı araştırmacılara hevesli çalışmaları için teşekkür etmiştir. Minyatür kataloğu hazırlamanın zorluğu üzerinde duran Fehérvári bu çalışmanın birçok farklı el yazmalarından seçilen eserlerin toplu bir çalışması olduğunu ve bu tarz bir katalogun bu konu hakkında sistematik bir araştırma için temel sağladığının üzerinde durmuş ve Titley'in çalışmasının araştırmayı daha da ileriye taşıdığını belirtmiştir. Alfabetik yazar sırasına göre yerleştirilen katalogda farklı indeks yöntemleri kullanıldığı iletilmiştir. Buna göre yazarlar, boyama teknikleri, kostümler ve amblemler, resimlendirilen müzik aletleri, meslekler ve rütbeler, alfabetik yazar sırası ve son olarak da konu indeksi kullanılmıştır. Fehérvári'ye göre indeksler içinde en değerlileri büyük ihtimalle konu ve stil indeksleridir. *British Library* 'nin 61 adet Türk el yazmasına sahip olduğuna değinilmiştir. Fehérvári kitabın yazarı Titley'e göre başlangıçta İran etkisi altında olan Türk minyatür resim sanatının daha sonraları kendine ait özel stilini geliştirdiğinin görüldüğüne değinmiştir. Geniş olarak kitaptaki Türk minyatürlerine yer veren makale, Selim-Name gibi birçok eser hakkında kısaca bilgi vermiştir. Katalog ve indekslerin konulara göre ayrılmış çok geniş bir bibliyografya tarafından takip edildiği ve Titley'in yeteneğinin ve titizlikle hazırlanmış bu çalışmanın övgüye değer olduğu üzerinde durulmuştur.

3.4.1.7 *Persian Miniature Painting and Its Influence on the Art of Turkey and India: The British Library Collection* (İran Minyatür Resmi ve Türk ve Hint Sanatı Üzerindeki Yansımaları: Britanya Müzesi Kütüphanesi Koleksiyonu)

Yazar : James W. Allan

Tarih : 1986

Cilt No : Cilt. 49, No. 2

Sayfa : 694

Tanıtılan Kitap: *Persian Miniature Painting and Its Influence on the Art of Turkey and India: The British Library Collection*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): Norah M. Titley

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Makalede Norah Titley'in kitabı sadece Doğu Elyazmaları Bölümü, Britanya Müzesi Basılı Yayınlar ve o dönemde yeni kurulan Britanya Müzesi'nde değil, bütün dünyadaki koleksiyonlar içinde de zahmetli bir çalışmanın ürünü olduğu iletilmiştir. Kitabın 15 bölümü 14. yy'dan 19. yy'a kadar bir giriş yazısı ile İran Minyatürleri'nin tarihini tanıtır ve gelişimini inceler. Kitabın 14. yy Tebriz, Bağdat ve Şiraz okulları, Safavid Tebriz ve Buhara, Büyük Şah Abbas ve varisleri üzerinde odaklandığı iletilmiştir. Sonrasında ise odak noktası Osmanlı Türkiye'si ve daha sonra Hindistan Sultanlığı ve Moğollara döndüğü anlatılmıştır. Resmedilmiş edebi eserler hakkında yöntem ve materyal konularında destek bölümlerinin de bulunduğunu ekleyen makale yazarı Allan , kitabın siyah beyaz ve renkli olmak üzere çok güzel çizimler içerdiğine değinmiştir. Kitabın yazarı Titley'in araştırmaya destek amacıyla konunun uzmanlarının çok hoşuna gidecek Britanya Kütüphanesi elyazmalarından az bilinen minyatürleri bile kitabına dahil ettiğine dikkat çekilmiştir. Ayrıca metnin açık ve anlaşılır olduğu belirtilmiştir.

Allan'a göre Titley ilgili elyazmalarını tarzlarının detayları, zaman ve dönemlerine göre sanatkar ve hamileri ile tanımlamış ve tarihi geçmişleriyle ilişkilendirmiştir ve böylece yüzyıllar içerisindeki gelişimlerini takip etmiştir. Daha az verimli dönemlerin, örneğin 14. yy okullarının anlatıldığı bölümlerde ise daha net anlatımlara yer verildiği belirtilmiş, akıcı tarzın hem okumayı hem de anlamayı

kolaylaştırdığı ifade edilmiştir. Makaleye göre amacı genel bilgilendirme olan kitabın, malzemelerin yapıları ile ilgili spesifik bilgiler içermesinin (örnek olarak Britanya Kütüphanesi'ndeki Elyazmaları verilmiştir) kaçınılmaz olarak zaman zaman iki farklı bakış açısı arasında çelişkilerin doğmasına yol açmaktadır. Çoğunlukla bu renkli bilgilerin, bütünün Osmanlı ve Hindistan minyatür sanatında İran'ın rolü konusunda önemli bir araştırma olmasından dolayı Titley'in genel ve spesifikliğı bir potada eriterek takdire şayan bir iş çıkardığı belirtilmiştir. Allan, böylesi genel ve özel bilgilerin karışımının sadece İslam Sanatı öğrencileri için değil, minyatür resim sanatı ile ilgilenen herkes için çekici olduğu iletilmiştir.

3.4.1.8 *Islamic Bookbindings in the Victoria and Albert Museum* (Victoria ve Albert Müzesinde İslam Kitap Ciltlemeleri)

Yazar : Géza Fehérvári

Tarih : 1986

Cilt No : Cilt. 49, No. 1

Sayfa : 223-224

Tanıtilan Kitap: *Islamic Bookbindings in the Victoria and Albert Museum*

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Duncan Haldane

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriğı: Dr. Duncan Haldane tarafından Victoria ve Albert müzesi'nde düzenlenen İslam kitap ciltleme sanatı sergisinde müze koleksiyonuna ait çok sayıda olağanüstü ve iyi korunmuş İslami ciltlemelerin, bu konuda uzman olanlara bile sürpriz olduğunu belirten Fehérvári , Haldane'in çok iyi yazılmış ve resmedilmiş sergi kataloğunun 175 parçayı kapsadığını belirtmiştir. Makalede, kitap ciltlerinin ve bu sanatın yapımında kullanılan araçların Arap dünyası, İran, Türkiye ve Hindistan'ın İslami kesiminden temin edildiğı belirtilmiş ve buna göre hem katalog hem de serginin bu dört gruba göre düzenlendiğı üzerinde durulmuştur. Fehérvári,Victoria ve Albert Müzesine ait Türk kitap ciltlemelerinin çok önemli bir yere sahip olduğunu belirtmiş ve bunun nedeninin sadece Türk örneklerinin sayıca çok olmasından ziyade, ayrıca çok nitelikli olmaları ve bu örneklerde çok çeşitli teknikler kullanılması olduğunu iletmıştır. Sergideki en eski eserin katalogda gösterilen Fatih Sultan Mehmet için yapıldığı düşünölen varak altın

süslemeli kırmızı deriden yapılmış çok iyi durumdaki bir kitap cildi olduğu belirtilmiştir.

3.4.1.9. *Construction Work in Ottoman Cairo (1517-1798)* Osmanlı Kahiresi'nde İnşa Faaliyeti)

Yazar : Godfrey Goodwin

Tarih : 1986

Cilt No : Cilt 49, No. 1

Sayfa : 248

Tanıtılan Kitap: *Construction Work in Ottoman Cairo (1517-1798)*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): Nelly Hana

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Nelly Hana'nın Osmanlı dönemi Kahire'sindeki İnşaat İşçiliği ile ilgili kitabı incelenmiş ve bu kitapta Osmanlı yönetimindeki kamusal binalar, vakıf ve hususi binaların yapım mevzuatı hakkında detaylı bilgiler ve bu yapılarda çalışan işçilerin maaşları, kullanılan malzemeler gibi açıklamalara da yer verildiği belirtilmiştir. Osmanlı ve Memluk mimari uygulamaları arasındaki benzerlikler ve farklılıkların açıklandığı kitapta, eski yapılardaki tahribatlar, moloz taşlarının tekrar kullanılmak üzere atık bölümüne taşınmasının masraflarına değinilmiştir. Araştırma ile mimarinin buradaki pozisyonu ve hukuki önemi açıklık kazanmıştır. Makale yazarı Goodwin'e göre o dönemdeki mülkiyet hakkı ile ilgili "hilekâr" davranışlar günümüzle karşılaştırıldığında çok da kötü değildir ve 16 yy'da işçilerin yetersiz maaş aldıklarından bahsetmiştir.

3.4.1.10 *The Remaking of Istanbul: Portrait of an Ottoman city in the Nineteenth Century* (Değişen İstanbul: 19. yy'da bir Osmanlı kenti portresi)

Yazar(lar) : Michael Ursinus

Tarih : 1988

Cilt No : Cilt:51, No:3

Sayfa : 567-568

Tanıtılan Kitap: *The Remaking of Istanbul: Portrait of an Ottoman city in the Nineteenth Century.*

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Zeynep Çelik

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Çelik'in kitabının 1838 Anglo-Türk ticaret anlaşmasından 1908 Jön Türk Devrimi'ne kadar olan İstanbul tarihi hakkında olduğunu belirten makale kitabın 19. yy boyunca kentin tarihinin kapsamlı bir raporu olduğu iddiasında olmadığını belirtmiştir. Çelik' in planlama ve inşaat ile ilgili Batılı fikir ve kavramların Osmanlı başkentindeki bulgularını soruşturmasıyla kitaba başladığını belirtmiştir. İstanbul'da dönemin dört büyük stillerinin araştırmasına değinen yazar Çelik'in bu dönemleri “*Classical Revialism* (Klasik Canlandırmacı Üslup), *Gothic Revialism* (Gotik Canlandırmacı Üslup), *Islamic Revialism* (İslami Canlandırmacı Üslup) ve *Art Nouveau*” terimlerini kullandığını belirtmiştir. Yazar Çelik'in birinci ve ikinci derecede önemli bazı önemli başyapıtlarından haberi olmadığını eleştirmiş bunların Ahmet Refik Altınay'ın İstanbul Hayatı ikinci cildi ve Müller-Wiener'in İstanbul topografyası üzerine yazdığı *Bildexikon* isimli kitabı olduğuna değinmiştir.

3.4.1.11 *Oriental Carpets in the Museum of Islamic Art, Berlin* (Berlin İslam Sanat Müzesindeki Doğu Tarzı Halılar)

Yazar : Joan Allgrove McDowell

Tarih : 1989

Cilt No : Cilt. 52, No. 3

Sayfa : 560-562

Tanıtilan Kitap: *Oriental Carpets in the Museum of Islamic Art, Berlin*

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Friedrich Spuhler

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Makaleye göre Spuhler'in kitabı ilk olarak Almanca yayınlanmıştır ve 1968'de başlayan en eski halk halı koleksiyonlarını anlattığı iletilmiştir. McDowell'a göre kitaptaki “büyüleyici” tanıtımın 19. Yy'ın üçüncü çeyreğinde bilhassa Berlin'de başlayan kilim koleksiyonculuğunu anlattığı ifade edilmiştir. Koleksiyonun tarihi tam anlamıyla canlandırmamıza yetecek derecede yeterli parça barındırmadığı belirtilmiş ve kilim, paçavra, etiketler ve küçük parçaların nasıl ele alınması gerektiği sorusu üzerinde durulmuş ve Spuhler'in İki bölüme de yazdığı tanıtımların bu kitabı kilimler tarihi yapmasına yettiğine dikkat çekilmiştir. Makaleye göre en önemli parçalar renkli resimlendirilip detaylı olarak

tartışılmış ve Spuhler'in yorumlarıyla daha da ilginç hale getirilmiştir. Daha önemsiz parçalar ise siyah beyaz ve daha az metinle anlatılmıştır. Kitabın en son bölümünde bahsi geçen 16 yy ve 17. yy'lara ait Türk ve İran halıları ve müze hazinelerinin 1945 yılı Mart ayındaki yangında tahrip oldukları ve II. Dünya savaşının hüznü kalıntıları olarak Doğu Berlin İslam Müzesi'nde sergilendiklerinden bahsedilmiştir.

Türk ve İran halılarının Müze koleksiyonun ve kitabın özünü oluşturduğuna dikkat çekilen makalede, kitap yazarının geniş tecrübelerini eserine aktardığı ifade edilmiş ve 62 Türk işi parçanın arasında özellikle Uşak halılarının çok iyi temsil edildiği belirtilmiştir. 3 Uşak halısından birisi nadide bulunan 8 köşeli yıldız biçimlidir ve ayrıca 3 adet Madalyon Uşak halısı ve bu tasarımın Polonya versiyonu bulunmaktadır. McDowell'a göre okuyucu 1870'lerin sonunda elde edilen ve eşsiz bir koleksiyonun parçası olan şimdi Doğu Berlin'de bulunan, ünlü *von Bode* parçasını arayacak da olsa 2 adet çok güzel Uşak seccadesi bu geniş grubun kronolojisini çıkarmaya yardımcı olmuştur.

3.4.1.12 *Ottoman Art in the Service of the Empire* (İmparatorluk Hizmetindeki Osmanlı Sanatı)

Yazar : J. Michael Rogers

Tarih : 1990

Cilt No : Cilt. 56, No. 1

Sayfa : 200

Tanıtilan Kitap: *Ottoman Art in the Service of the Empire*

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): Zdzisław Żygulsk

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Makalede, Żygulsk'ın kitabının Osmanlı ordusu konusunda tanınmış bir otorite tarafından, New York üniversitelerinde verilmiş konferansları bir araya getirdiği ifade edilmiştir. Türk sancakları, tuğraları ve Türk hilali, Osmanlı kıyafetleri, silahları ve zırhları, savaş çadırları üzerinde söylenecek çok şey olduğunu belirten makale yazarı Rogers , buna rağmen kitapta çok az resim kullanıldığını ve kitabın yazarının Polonya dili ile yazılmış ünlü yayınlarıyla karşılaştırıldığında üzücü bir şekilde gereksiz laflarla dolu olduğunu belirtmiştir.

3.4.1.13 *Süleyman the Magnificent* (Muhteşem Süleyman)

Yazar : Nabil F. Safwat

Tarih : 1990

Cilt No : Cilt. 53, No. 1

Sayfa : 143

Tanıtilan Kitap: *Süleyman the Magnificent*

Tanıtilan Kitabın Yazarı (ları): J. Michael Rogers, Rachel M. Ward

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Makalede tanıtilan kataloğun Britanya Müzesi ve Türk uluslararası koleksiyon hazinelerinin resimli örneklerle açıklandığı bir araştırma olduğu ifade edilmiştir. Kataloğun, Batı’da “Muhteşem”, Doğuda ise kanun koyan anlamına gelen “Kânuni” olarak bilinen Sultan Süleyman’ın doğumundan başlayan 43 sayfalık uzun bir giriş kısmına sahip olduğunu belirtilmiştir. Makalenin yazarı Safwat, Sultan Süleyman’ın eşi Hürrem Sultan’a ve Harem kısmına ait bölümleri çok ilgi çekici bulduğunu iletmiştir. Katalog, Sultan Süleyman’ın günümüze kadar gelebilen bazı portreleri ile başlamıştır. İlgi çekici olarak Kaptan Haydar Reis’in (Nigâri) yaptığı portre çalışmasına değinilmiş ve çok etkileyici bulunmuş, hat sanatı ve tezhip sanatı örneklerinin sıra dışı güzellikte olduğu belirtmiştir. Sultan Süleyman’ın İranlı şairlerden etkilendiğini ve ilham aldığı da belirtildiği makalede, örnek olarak Nizami ve Sâdi verilmiştir. Kitapta saray nakkaşlarına ayrılan bölümün çok aydınlatıcı olduğu ve bu bölümün kataloğa ilginç bir boyut kattığı eklenmiş ve bu bölümün genellikle “Nakkaşhane” olarak bilinen sanatkarların atölyelerine derinlemesine bir bakış açısından baktığı ifade edilmiştir.

3.4.1.14 *Studies on the Ottoman Architecture of the Balkans* (Balkanlar’da Osmanlı Mimarlığı Üzerine Bir Araştırma)

Yazar : Harry Thirlwall Norris

Tarih : 1992

Cilt No : Cilt. 55, No. 2

Sayfa : 337

Tanıtilan Kitap: *Studies on the Ottoman Architecture of the Balkans*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): Machiel Kiel

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Norris, Machiel Kiel'in kitapları ve makaleleri ile Bulgaristan'ın Osmanlı çağının sanatsal mirasına ve bu mirasla Ortaçağ ve Ortaçağ öncesi kültürünün ilişkisine olağanüstü katkılarda bulunduğunu ifade etmiştir. Bu temsili koleksiyonda Balkanlar'daki Osmanlı abideleri, camileri, tekkeleri, hamamları, çeşmeleri, imarethaneleri kentsel planlamaları ve yerel mimarlık hakkında önemli makaleler bulunduğuna dikkat çekilmiştir. Norris'e göre Kosova, Makedonya, Bulgaristan Trakya camileri daha az bilinmelerine rağmen, daha çok bilinen Romanya'daki Babadağ Camisi kadar özenle anlatılmıştır. Kitaptaki makaleler ciltle bütünlük gösterse de sanatsallık pahasına teknik, tarihsellik ve sosyallik pahasına mimari olmadığı iletilmiş ve ayrıca Osmanlı ve vakıf kayıtlarından alınan sosyal ve tarihsel bilgiler içerdiği ifade edilmiştir. Bu kitap içeriğinin, anıtlar ve onları oluşturan toplumlarla ilgilenenler için eşsiz bir kaynak olduğu, ayrıca son 25 yılın politik rejimine bakıldığında Balkanlar'da Osmanlı Mimarlığı araştırmalarının hiç de kolay bir konu olmadığına dikkat çekilmiş ve daha önceki zamanlarda tutuklanan yazarlar bile olduğuna değinilmiştir. Bu kitabın Prof. G. Fehérvári'nin Macaristan'da hayatta kalan ve şimdi onarılan ve belli bölgelerde İslam Kültür Merkezi'ne çevrilen Osmanlı Mimarlığı ile ilgili makalesiyle de uyumlu olduğu iletilmiştir. Yazar, 350 sayfalık, ayrıntılı resimli ve bol referanslı bu kitabın İndeks bölümünün sadece 5 sayfa olmasının eleştirilecek tek nokta olduğunu ifade etmiştir.

3.4.1.15 Iznik: Pottery for the Ottoman Empire (Iznik: Osmanlı İmparatorluğu'nda Seramik)

Yazar : John Carswell

Tarih : 2005

Cilt No : Cilt. 68, Bölüm:2

Sayfa : 311

Tanıtılan Kitap : *Iznik: Pottery for the Ottoman Empire*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): Bernard O'Kane

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Bu çalışmanın 2003 yılı Mart ayında Katar Sheraton Doha Oteli'nde gerçekleştirilen serginin kataloğu olduğu belirtilmiştir.

Birçok sergi kataloğunun bu kadar ilgi çekici olarak basılmadığı ve şekil olarak dikdörtgen yerine kare olmasından dolayı masada güzel durduğu belirtilmiştir. İngilizce metinler Arapça çevirilerle desteklenmiştir ve göze çarpan ilk izlenim olarak “mükemmel” fotoğraflar üzerinde durulmuştur. 34 parça nesne siyah bir arka plan üzerinde “dramatik” bir şekilde yerleştirilmiş, her kayıt için neredeyse bir sayfa fotoğrafa yer verilmiştir. Tasarım olarak tek başarısız tarafın tanıtım bölümlerinde paragraf yerine madde işaretlerinin kullanılması olduğu iletilmiştir. İki sütunluk sayfa düzenlemesinin okumayı daha kolaylaştıracağı vurgulanmıştır. Buna rağmen nesnelerin niteliği ve eşlik eden metinlerin mükemmel olduğu ifade edilmiştir. Giriş yazısına göre nesnelerin çoğu Katar İslam Müzesine aittir. Carswell tanıtım yazısına değinerek, çini endüstrisinin gelişimini, ithal edilen Çin mallarıyla bağlantı kurarak özetlemiştir. Ayrıca katalogda ilk defa Bursa’daki Yeşil Cami çalışması ile bilinen meşhur Tebrizli Ustalar okuluna da değinildiğini, fakat şaşırtıcı bir biçimde O’kane’in okulun izlerinin Üç Şerefeli’den sonra kaybolduğunu belirtmesini eleştirmiştir. Katalogdaki bu görüş ile, Julian Raby’nin Nurhan Atasoy ile birlikte İznik üzerine kaleme aldığı kitabında belirttiği aynı okulu temel alan Fatih Cami seramikleri ve Cem Sultan’ın Bursa’daki mezarını (1479) O’Kane’in görmezlikten geldiği vurgulanmıştır. Makaleye göre yine de bu kitabın İznik seramik işlerinin en ayrıntılı anlatımının en kaliteli örneklerle bulunduğu bir kitap olarak görülebileceği üzerinde durulmuştur.

3.4.2 Makaleler

Kapak örneği görüntüsü Şekil 3.5’de bulunan bu dergide incelenen makaleler içerikleri ile birlikte aşağıda listelenmiştir:

3.4.2.1 *A Major Study on Ottoman Architecture in Hungary (Macaristan’daki Osmanlı Mimarlığı Üzerine Kapsamlı Bir Araştırma)*

Yazar : Géza Fehérvári

Tarih : 1982

Cilt No : Cilt.45, No:1

Sayfa : 67-73

Makale İçeriği: Fehérvári makalesinde Osmanlı Sanatı ve Mimarlığı’na ilginin çoğaldığına dikkat çekerken, bu ilginin sadece Türkiye’deki eserlere değil,

ayrıca güney doğu Avrupa’da yazarın “işgal edilmiş” olarak nitelendirdiği, Osmanlı egemenliği sırasında inşa edilmiş yapılara da yönelik olduğunu iletmiştir. Macaristan’daki Osmanlı yapıtlarının güney doğu Avrupa ülkelerindeki kadar çok sayıda olmadığı kabul edilebilir olduğunu fakat diğer yandan bu yapıtların Osmanlı Sanatının belli bir dönemindeki gelişmesini temsil ettiğini belirtmiştir. Bu dönem Osmanlı Klasik Dönemi olarak isimlendirilir.

Makalede yaklaşık olarak 30 yıldır Macaristan’daki Osmanlı eserlerinde kazılar yapan ve abidelerin ortaya çıkarılmasında görev alan ve bu konu ile ilgili olarak birçok makale ve monografi yazmış olan Dr. *Győző Gerő*’dan bahsedilmiştir. Gerő’ ’nun doktora tezinin temel oluşturduğu bu kitabın, çalışmalarının doruk noktasını temsil ettiği iletmiş ve Macaristan’daki Osmanlı eserleri ile ilgili yapılmış en geniş kapsamlı çalışma olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu yapıtların Macaristan’da geriye kalan tarihi binalar arasında en iyi yapıtlar olduğu belirtilmiştir. Fehérvári, Gerő’ ’nun kitabını 7 bölüme ayırdığını iletmiştir. Birinci bölümde, Macaristan’daki Türk Mimarlığı araştırma tarihi hakkında detaylar, izleyen bölümde Türk egemenliği sırasında ülkenin ekonomik ve sosyal yapısı konusundaki araştırmalar bulunur. Üçüncü bölümde kentsel yerleşim modellerinin değişimi ve Türkler tarafından kitabın yazarına göre “işgal edilmiş” kentlerin gelişimi incelenmektedir. Temel yapıtlar camiler, türbe ve hamamlar konusundaki incelemeler 3 bölüme ayrılmış ve 4, 5 ve 6. bölümlerde ele alınmıştır. Son bölümde Gerő’ ’nın ülkenin Osmanlı Mimarlığı ustalarını ve atölyelerini incelemiştir.

Macaristan’daki Türk eserleri mimari olarak incelendiği zaman, dini veya dinsel olmayan şekilde inşa edildikleri iletmiştir. Camiler iki büyük grupta incelenmiştir. Birinci grup kiliseden camiye çevrilenler ya da diğer binalardan camiye çevrilenler; ikinci grup ise Türkler tarafından inşa edilen camilerdir. İkinci grup Türkler tarafından inşa edilen camilerin daha önemli olduğu ifade edilmiştir. Bunlar Gerő’ ’ya göre iki gruba ayrılır. Bir grup dikdörtgen planlı, düz tavanlı ve diğerleri büyük bir kubbe ile örtülmüş kare planlı yapıtlardır. Dikdörtgen tip olanlardan sadece biri günümüze kadar ulaşabilmiştir bu da Zigetvar kalesinin içindeki Süleyman Sultan Camisi’dir.

Macaristan’da hala ayakta kalmayı başarabilmiş en büyük ve güzel caminin Peç’deki 1579 tarihli Gazi Kasım Paşa Camisi olduğu ve 16.35 m çapındaki kubbesi ile Üsküp ve Saraybosna camilerinden biraz daha büyük olduğu iletmiştir. Binada,

kilise haline getirilirken yapılan Barok değişiklikler ve ilaveler temizlenerek, muhteşem eserin tekrar ortaya çıktığını ve kent meydanına hayat verdiği eklenmiştir. Kitaba göre acil yenilenmesi gereken yapılar Eger kentindeki Valide Sultan Hamamı, Peç kentindeki İdris Baba Türbesi, Yakovalı Hasan Paşa Cami, Zigetvar kentindeki Kanuni Sultan Süleyman Camisi ve Erd Camisi olduğu belirtilmiştir.

Ayrıntılarını tanımladığı bu anıtların dışında Gerő daha birçok kazı çalışması için bekleyen veya hiçbir iz bırakmadan ortadan yok olmuş, sadece bazı edebi kaynaklardan bilinen diğer yapılara da kısaca değinmiştir. Örneğin Buda'daki Mustafa Paşa Camisi'nin, Sokullu Mustafa Paşa tarafından Mimar Sinan'a yaptırıldığından ve maalesef bu cami planı üzerine herhangi bir resim veya çizim olmadığından bahsetmiştir. Fehérvári makalesinde kitapta bilgilerine sıkça başvuru alan Evliya Çelebi'ye de bolca yer verirken, Mimar Sinan'ın ülkede yaptıkları hakkında tek bilinenin Evliya Çelebi'nin yazdıklarından ibaret olduğunu belirtmiş, ayrıca Macaristan'daki Osmanlı yapılarında sorumlu olan mimarlar hakkında da hiçbir bilgi olmadığını iletmiştir.

Fehérvári'ye göre, incelenen az sayıda örnekten de anlaşılacağı gibi, Balkanlar'da 500 yıldan fazla bir süre boyunca hakimiyetini sürdüren Osmanlı İmparatorluğu, zengin kültürünü bu bölgeye de taşımış, halkların kurduğu ilişkiler bu kültürün paylaşılmasını, bölgede kökleşmesini sağlamıştır. Bölgeye göç eden Müslüman-Türk halklar, beraberlerinde Anadolu-İslam kültürünü, mimarisini, el sanatlarını, Türk Orta Asya-Anadolu kültür ve geleneğini, folklorunu taşımışlardır. Gittikleri bölgelerde, yerel halkla sıkı dostluk ilişkileri kurmuş, ilişkiler sadece ticaretle sınırlı kalmamıştır.

Fehérvári, Gerő' 'nun araştırmasının Macaristan'daki Osmanlı Mimarlığı ile ilgili bilgiler açısından ileriye atılan büyük bir adım olduğunu ve kitap içindeki anıtların açıklamalarının çok ayrıntılı olduğunu, çizimler ve çok net siyah-beyaz fotoğraflarla desteklendiğini ifade etmiş, Balkanlar'daki Osmanlılara ait eserleri Türkiye'deki örnekler ile karşılaştırdığından bahsetmiştir. Fehérvári, Gerő'nun eserleri tanımladığı bölümlerin kendi içinde bölümlere ayrılmamış olmasını üzücü bulmuştur. Fehérvári'ye göre Gerő'nun geniş referans listesinde Godfrey Goodwin'in önemli kitabı *A History of Ottoman Architecture*, London 1971 (Osmanlı Mimarlık Tarihi) eksiktir ve kısaltma listeleri eklenerek verilmiş birçok

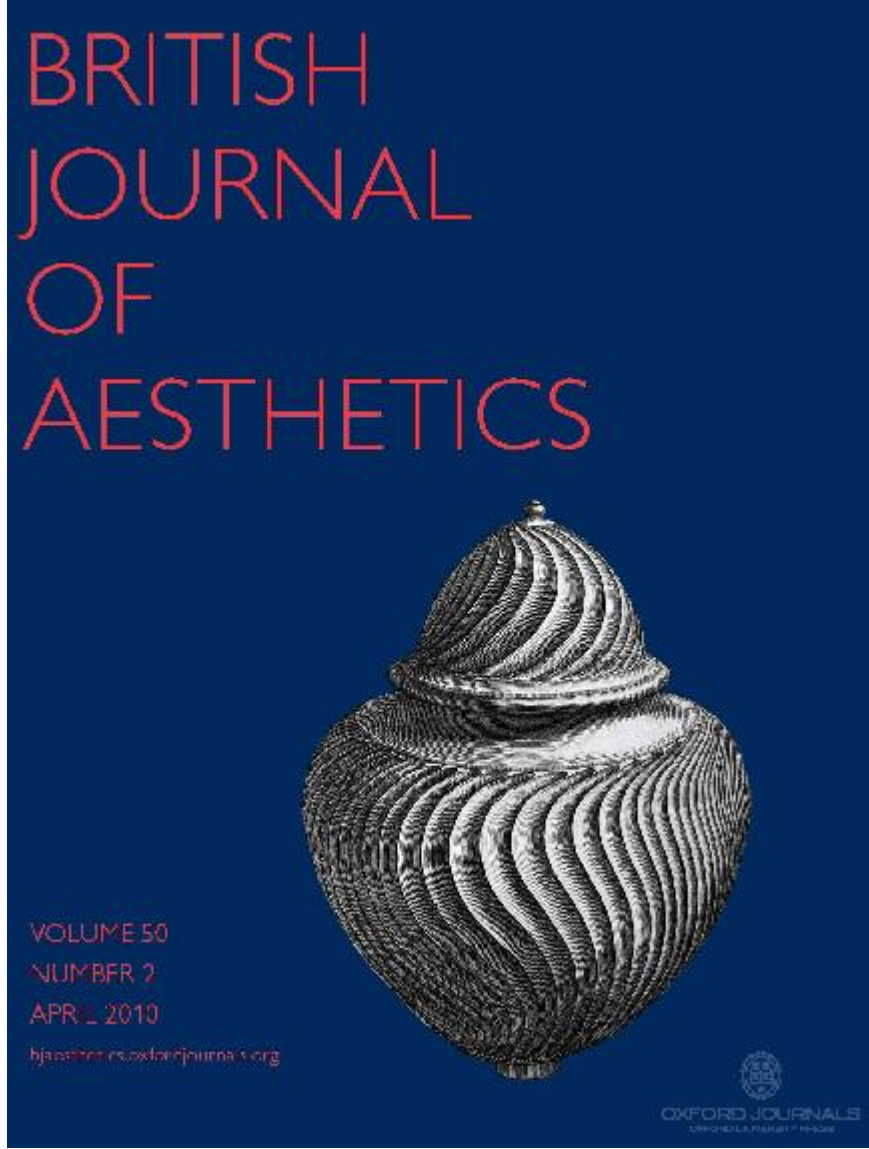
referansa rağmen ayrı bir bibliyografyanın çok daha kullanışlı olabileceğine dikkat çekmiştir.

Fehérvári bu gözlemlerin kitabın değerini kasıtlı olarak azaltmak için yapılmadığını ve bu kitabın Macaristan'daki Osmanlı Mimarlığı üzerine temel alınabilecek bir çalışma olduğunu iletmiştir. Macarca yayınlanan kitabın *Academy Press* veya *Corvina* gibi yayınevlerinin dikkatini çekerek İngilizce yayınlanmasını ümit ettiğini ifade etmiştir.

Bu makalede kullanılan resimler “ekler” bölümünde yer almaktadır. (Bkz. Ek.A.3)

3.5 British Journal of Aesthetics (Britanya Estetik Dergisi) (1960-) Oxford University Press

1960 yılında kurulan dergi genel estetik ve sanat teorileri ve bunlarla ilintili olan psikoloji, sosyoloji, eğitimsel teori disiplinleri ile ilgilenmektedir. Görsel sanatlar, edebiyat, müzik, dans, film ve mimarlık gibi temel konular üzerine makaleler yayınlamaktadır. Sanat tarihi ve sanat eleştirisine ayrı bir yer verilmeyen dergide sadece kitap eleştirileri bölümünde tez konusu kapsamında iki makale tespit edilmiştir (Url-5).

Şekil 3.6 *British Journal of Aesthetics*, Kapak Örneği

3.5.1 Kitap Tanıtım Yazıları

Kapak örneği görüntüsü Şekil 3.6'da bulunan bu dergide incelenen kitap tanıtım yazıları içerikleri ile birlikte aşağıda listelenmiştir:

3.5.1.1 *Turkish Art and Architecture* (Türk Sanatı ve Mimarisi)

Yazar (lar) : Tamara Talbot Rice

Tarih : 1972

Cilt No :Cilt: 12, No. 2

Sayfa : 202-204

Tanıtılan Kitap: *Turkish Art and Architecture*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): Oktay Aslanapa

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Yazara göre İngilizler Türk Sanatı'nın birçok dalına ilgi duymuşlardır. Özellikle seramik, metal işleri ve dokumalar ile ilgilendiklerini belirtmiştir. 16. yy'dan itibaren Türkiye ve kültürü hakkında birçok kitap yazılmış ancak birçok sanat alanları ihmal edilmiştir. Daha önce hiçbir kitapta tüm sanat dallarının yanı sıra mimarlık ele alınmamıştır. Bu yüzden bu araştırma ile Oktay Aslanapa İngiliz okuyucular için böyle bir analiz sunmaktadır. Rice'a göre kitabın metin bölümünün büyük bölümü ülkenin mimarisi üzerine bir araştırma ve inceleme şeklindedir. Aslanapa'nın konuyla ilgili bilgisinin çok geniş olduğunun ve kitaptaki eserleri çok yakından tanıdığı üstünde durmuştur. Anadolu'daki Selçuklu yapıları için neredeyse çoğu zaman doğru tarihler verse de kitap konunun uzmanları ve akademisyenlerden ziyade, Türkiye'yi ziyaret etmiş, eserlerden etkilenmiş ve daha derinlemesine bilgi isteyen okuyuculara yöneliktir. İlk 250 sayfa mimarlığa ayrılmıştır. Konu çok geniştir ve Aslanapa'nın konuyu Osmanlı sınırlarının ötesine taşıdığını iletmiştir. Türkiye'nin tarihi ve coğrafi yapısı denilince akla Osmanlı gelmesine rağmen, Aslanapa'nın Türk eserlerini bunun çok daha ötesine genişletmiş olduğu ve eserlerin Türklüğü üzerinde durduğuna dikkat çekmiştir. Rice'a göre Aslanapa bu çalışması ile Türk Mimarlığı'na ve Sanatı'na yüksek standartlar getirmektedir ve bu konuda haklıdır. Çünkü eserler tüm görkemi ile yükselmektedir. Kitabın çok iyi ortaya konduğunu ve iyi kalite resimlerle desteklendiğini belirten yazar kitabın çok pahalı ve çok ağır olmasını göz korkutucu bulmuştur.

3.6 *Oxford Art Journal, Oxford University Press (Oxford Sanat Dergisi, Oxford Üniversitesi Yayınları)*

Oxford Üniversitesi Yayınları'nın tarihçesi geç 15. yy'da ki bilgi teknolojileri devrimine uzanır ve hareketli baskı makinesi icadı ile baslar. Caxton firması, İngiltere'de ilk matbaayı kurmasından sadece iki sene sonra 1478'te ilk kitabını Oxford'ta basmıştır.

Bu erken başlangıca rağmen, kısa ömürlü özel işletmeler ve üniversite tarafından himaye edilmesinden dolayı Oxford Yayınları, ilerleyen yüzyılda sektör içinde biraz gelişigüzel gelişme göstermiştir. Fakat 1586 yılında üniversitenin kendisi *The Star*

Chamber (Star Yüksek Mahkemesinden) çıkan bir kararname ile kitap bastırmak için ayrıcalıklı bir onay almıştır. Üniversiteye ilk atanan delegeler verilen bu ayrıcalığı 1633 yılında denetler ve 1668 yılındaki görüşme tutanak rapor kayıtlarına göre Oxford Üniversitesi Yayınlarının bugünkü var olduğu yapısına doğru gelişmeye başlar. Üniversite 17. yy King James izin sürümlü İncilin basım hakkına sahip olur. Oxford Üniversitesi Yayınları su an Britanya'daki en büyük yayın kuruluşlarından biri ve dünyadaki en büyük üniversite yayın kuruluşudur.

Oxford Art Journal, Oxford Üniversitesi yayınları dergilerinden biri olup sanat tarihi için yenilikçi eleştirel çalışmaları ile uluslararası bir üne sahiptir. Birçok farklı kavramsal bakış açısında görsel sanat ve malzeme temsilinin siyasi analizini ortaya koymaktadır. Konuları antik dönemden Çağdaş Sanat uygulamalarına kadar geniş bir yelpazeye uzanmaktadır(Url-16)

Yayın Sıklığı : Yılda üç sayı, 2004-
1978-2003 arası yılda iki sayı

Yayın Tarihleri : 1978-

Şekil 3.7: *Oxford Art Journal*, Kapak Örneği

3.6.1 Makaleler

Kapak örneği görüntüsü Şekil 3.7’de bulunan *Oxford Art Journal* dergisinde incelenen makaleler içerikleri ile birlikte aşağıda listelenmiştir:

3.6.1.1 A Sultan of Paradox. Mehmet the Congueror as a patron of the arts (Bir Sanat Himayecisi Olarak Fatih Sultan Mehmet)

Yazar : Julian Raby
Tarih : 1982
Cilt No : Cilt:5 no:1(Özel Sayı)
Sayfa : 3-8

Makale İçeriği: Fatih Sultan Mehmet'in sanat himayecisi olmasına odaklanılan makalede, II. Mehmet'in gençlik döneminden, İstanbul'un Fethi ile Osmanlı'nın kültürel ufkunun genişlemesi ve Bizans kültürü ile yüz yüze gelmesinden geniş bir şekilde bahsedilmiştir. Bir delikanlı olarak II. Mehmet'in davranışlarından, Kuran'ı güçlkle ezberlemesinden, Latince ye olan ilgisinden ve ailesi ile ilgili sorunlarından bahsedilmiştir. Ayrıca Raby , bugün İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi'nde sergilenmekte olan II. Mehmet'in medresede eğitim gördüğü dönemde ders notlarını kaydettiği kâğıtlara, paralel “*cross-hatching*” (çapraz çizgiler) tekniğiyle kurşunkalem ve mürekkep kullanılarak insan ve hayvan portreleri çizimlerine genişçe yer vermiştir. Raby , bunun genç Mehmet'in yalnız Batı medeniyetlerine olan merakını ve o medeniyetlerin kendisi üzerindeki etkisini değil, küresel ölçülerde gözlemci niteliğini ve geniş vizyonunu gösterdiğini iletmiştir. Padişahın, İtalya'ya yazdığı mektuplarda; bu sanatçıları, himaye edildikleri krallardan Osmanlı ülkesine göndermelerini buyurmasından bahseden yazar, bunlardan en kesin kayıtlı ziyaretin ise Gentile Bellini'nin 1479 ve 1480 deki ziyareti olduğunu iletmiştir. 15. yy sonunda ortaya çıkan “Venedik oryantalizmin, kaynak ve ilhamının babası Bellini'dir” genel iddiasına karşı tarihe bakıldığında bunun yanıltıcı olduğunu, çünkü bu dönemdeki Venedik oryantalizmin ilhamının Osmanlı değil Memluklar ve bu bölgeninse Suriye ve Mısır demek olduğunu belirten Raby , Bellini'nin ise hiçbir zaman Suriye ve Mısır'ı ziyaret etmediğini belirtmiştir.

Raby'a göre, “*Constantinapol*” olarak adlandırılan İstanbul'un, yine yazara göre Fetih sonrası “yağmalanması” sırasında İmparatorluk sembolleri, kraliyet taçları ve kıyafetleri gibi bazı Hristiyan eski eserler padişahın emri ile kurtarılmıştır. Makaleye göre Fatih Sultan Mehmet yalnız koleksiyonları konusunda değil, himaye ettiği sanatçılar konusunda da “eklektik” bir dünya görüşüne sahiptir ve ayrıca

Sultanı memnun ettiği dönemlerde ödüllendirilen sanatçıların, ilk başarısızlıklarında ölümle cezalandırıldıkları ve bu özelliğiyle Sultan Fatih'in kötü bir şöhret edindiğine değinilmiştir. Fatih Sultan Mehmet'in dini kalıplara sığmayan estetik kaygısı sayesinde İstanbul'un dünyanın en güzel başkentlerinden biri haline geldiğine dikkat çekilmiştir. Yazar, II. Mehmet'in mimarlık konusundan ise makalenin sonlarına doğru bahsetmiş, ilk etapta Sultanın yenilik zevki üzerinde durmuş, ikinci olarak sanatçıları arasındaki ödülleri ve cezaları bölüştürmesinden bahsetmiş ve üçüncü olarak da II. Mehmet'in kültürel aktarım çeşitliliğine yer vermiştir. Yazara göre Fatih'in kamusal ve özel hayatındaki himayeciliği arasındaki ayırımıcı hattı gözler önüne sermek oldukça önemlidir.

Makalede, II. Mehmet'in İtalyan mimari yeniliklerine olan ilgisi Bologna'dan davet ettiği mimar ve mühendis Aristotile Fireavante ile başladığı iletilmiştir. 1465 yıllarında Fireavante'nin ortağı Filarete'nin İstanbul'a ziyaret planladığı dönemde, önemli dini yapısı olan "inanılmaz büyüklükteki" Fatih Cami Külliyesi inşaatı devam etmekteydi ve bu yüzden külliyenin simetrik planlarının Osmanlı Mimarlığı içinde bir başlangıç olmasının ve Filarete'nin Milano'daki *Ospedale Maggiore* eseri ile benzerliklerinin belki de tesadüf olmadığının üzerinde durulmuştur. Yazar, bu külliyenin yapımı için II. Mehmet'in Sinan-ı Atik'in yanı sıra Bolognalı ünlü mimar ve mühendis Filarete'yi görevlendirdiği iletmış ve külliyenin tam bir evrensellik simgesi olarak inşa edildiğine dikkat çekmiştir. II. Mehmet, Ayasofya'nın mimari stiline, o günün modern yapı anlayışına uygun şekilde tekrarlanmasını istemiştir. Bunun yanı sıra Sultan, Filarete'nin 'Avrupalı' tarzda yıldız şeklindeki Büyük Kale projesini de hayata geçirmiştir. Gerçekten de 12 yıldan daha kısa bir zaman içinde İstanbul ve çevresinde, o dönemde dünyanın en büyük kalelerini yaptırmıştır.

Makalede birçok mekan ve o dönemde oluşturulmuş olan Topkapı Sarayı'ndan da bahsedilmiştir. Raby'a göre II. Mehmet'in İslami inançlarla bu derece ters düşmesi oğulları tarafından, haklı ya da haksız, acımasızca eleştirilmesine ve suçlamalara maruz kalmasına sebep olmuştur. Örnek olarak II. Bayezid'in babasını Hazreti Muhammed'e inanmamakla suçladığını ve bunun bir suç olup olmadığının halen tartışılmaya devam edilmesini önemsemediğini ifade etmiştir. Çünkü bunlarla uğraşmak yerine Fatih'in ne kültürel ne de dini kalıplara sığmayan estetik kaygısı sayesinde İstanbul'un dünyanın en güzel başkentlerinden biri haline

gelmesinin ve II. Mehmet'in İstanbul'un demografik, topografik ve mimari geleceğinin temellerini hazırlamasının daha önemli olduğuna dikkat çekmiştir.

Bu makalede kullanılan resimler “ekler” bölümünde yer almaktadır. (Bkz. Şekil A. 7)

3.6.1.2 A Turk and his pictures in Nineteenth century Paris (19.yy Paris'in de Bir Türk ve Resimleri)

Yazar	: Francis Haskell
Tarih	: 1982
Cilt No	: Cilt:5 no:1 Özel Sayı
Sayfa	: 40-47

Makale İçeriği: Makalede ressam Halil Bey'den bahsedilmiş ve Halil Bey isminin J.A.D. Ingres, Gustave Courbet, Eugene Delacroix gibi ünlü ressamların kariyerlerini incelemiş kimseler için yabancı olmadığı belirtilmiş ve Türk ressam, “Kendi koleksiyonuna ait resimler ile Paris'te ikinci bir İmparatorluk kurmuştur” şeklinde bir cümle ile tanımlanmıştır. Halil Bey'in babası, İstanbul'dan o dönemde Osmanlı İmparatorluğunun bağımsızlığı için verdiği mücadeleden dolayı 19. yy'da Batı'da askeri ve diplomatik olarak geniş yankı bulan Mehmet Ali Paşa'ya Kaptan olarak hizmet vermek üzere Mısır'a gitmiştir. Dolayısıyla Halil bey'in 1832 yılında Mısır'da doğduğu ve daha sonra Paris'te bir Mısır okuluna devam ettiği belirtilmiştir.

Haskell, Halil Bey'in Paris'te resim koleksiyonculuğu kariyerine başlamasına değinen makale, bunun daha çok zengin Doğu ve Batı sanatı temaslarının sürekli güncelliğini koruduğu bir döneme duyduğu hayranlıktan doğduğunu ve Halil Bey'in 19. yy gizemli tablolarının yaratılmasında anahtar rol oynadığına dikkat çekmiştir. Halil Bey'in 100 civarı modern ve eski ustalara ait tablolarını sanat simsarlarından satın aldığı iletilmiş ve bu alımların birçoğunun Durand-Ruel isimli sanat simsarından olduğu belirtilmiştir. 19. Yy'ın ilk yarısına ait Fransız sanatçılarının neredeyse hepsinin eserlerinin Halil Bey'in koleksiyonunda bulunduğu ve sadece Delacroix'a ait 6 tablosu olduğu iletilmiştir. Bu kalitede olağanüstü bir koleksiyona sahip olmasının zevk bütünlüğünün yanı sıra satın alım gücü ve en iyi simsarlara ulaşabilmesinden kaynaklandığı üzerinde durulmuştur.

1876 yılında Paris’te düzenlenen uluslararası sergiye Türkiye padişahı dahil tüm dünyadan ziyaretçilerin yoğun bir şekilde geldiklerini ve herkes tarafından Halil bey’in kentteki en iyi özel koleksiyoncu olarak görüldüğü ifade edilmiştir. Buna göre bugün Londra, Paris veya New York’ta herhangi bir sanat simsarı ya da mezar odasının ziyaret edilmesinin Halil Bey’i hatırlamaya yeteceği eklenmiştir. *Haskell Louvre Müzesi, Petit Palais Müzesi* ya da diğer birçok müzelerdeki dikkate değer resimlere bakıldığında, Halil Bey’i anımsamanın çok önemli olduğunu çünkü bu değerli eserlerin bir zamanlar onun odalarının duvarlarında asılı olduğuna dikkat çekilmiştir. Kendisinin dünyadaki en özel koleksiyonculardan biri olarak kabul edildiğini ve belki de Halil Bey’in diğer koleksiyonculara göre gerçek farkının zamanında Paris’te yaşayan herhangi bir zenginden esinti taşınamaması olduğu ifade edilmiştir.

Bu makalede kullanılan resimler “ekler” bölümünde yer almaktadır. (Bkz. Şekil A. 4)

3.7 RA, *The Royal Academy of Arts Magazine, London, Friends of The Royal Academy* (Kraliyet Sanat Akademisi Dergisi, Londra, Kraliyet Akademisinin Dostları)

Kraliyet Akademisi (RA), Kral III. George tarafından 1768 yılında kurulmuştur. Aralarında Sir Joshua Reynolds ve Sir William Chambers gibi isimlerin olduğu Britanyalı 34 seçkin sanatçı ve mimarın oluşturduğu kurucu bir üye kadrosuna sahiptir.

Akademi bugün hala 18. yy’da ilk kurucuların verdiği sözün izinden gitmektedir: “Dekoratif sanatları teşvik etmek ve desteklemek”.

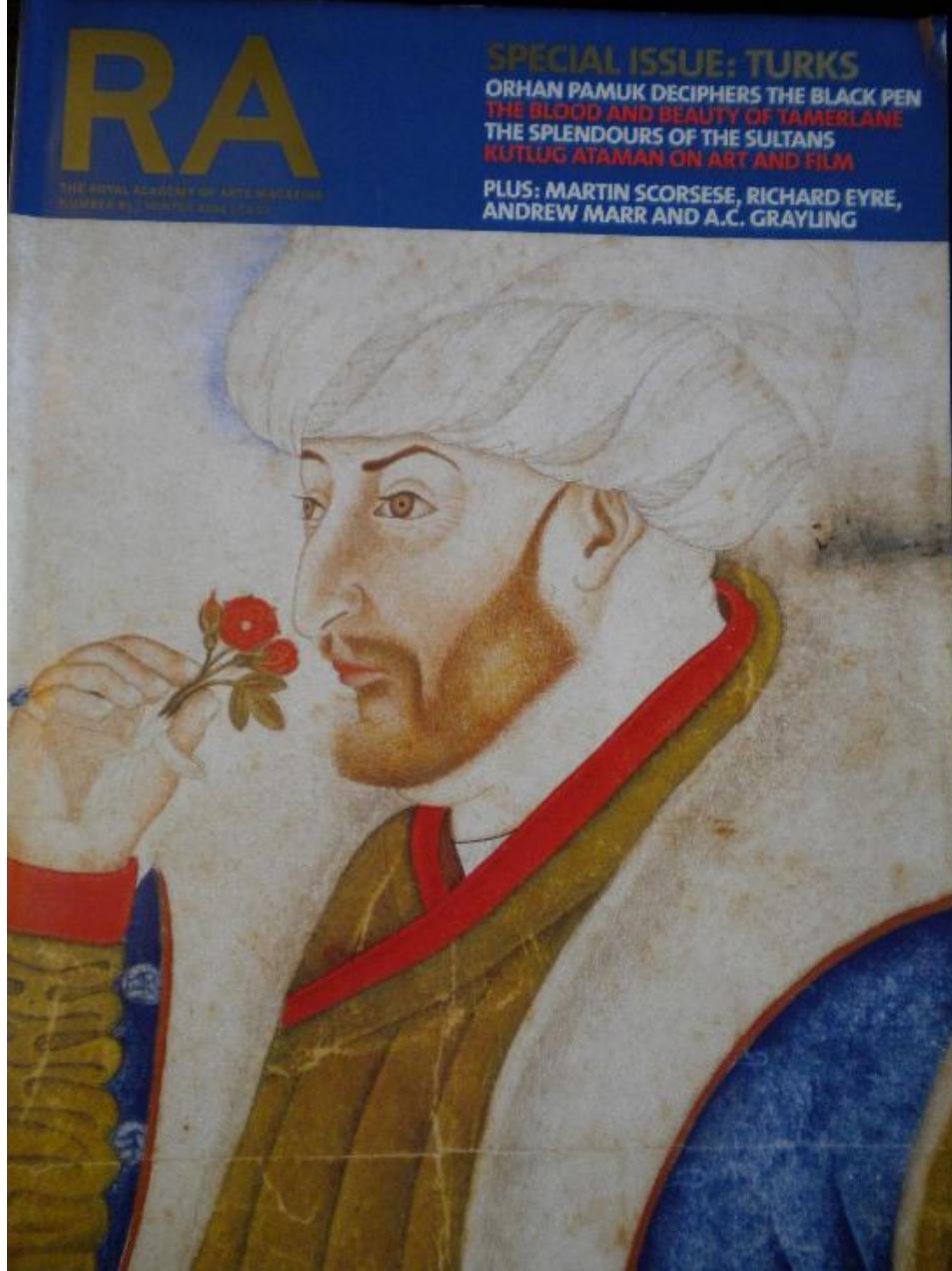
Akademi, organizasyon olarak bağımsız bir kuruluştur. Birkaç 75 yaş üstü kıdemli akademisyen de dahil olmak üzere bünyesinde 80 akademisyen yer almaktadır. Akademisyenlerin hepsi mesleklerini icra eden ressam, heykeltıraşlar, mimarlar, gravür ustaları, grafikerler ve tasarımcılardan oluşmaktadır.

Dergi, resim, sergi, fotoğraf, tiyatro gibi sanatsal faaliyetlere yer veren Kraliyet Sanat Akademisinin Müzesi’nin üyeleri için oluşturulmuş özel dergisidir. Üyelik sistemi ile belli bir ücret karşılığı satışı yapılmaktadır. Kitap tanıtımlarına da yer verilen dergide, daha çok İngiliz yazarların kitaplarına ve röportajlara yer verildiği görülmüştür.(Url-17)

Onursal Himayeci: Edinburgh Dükü

Yayın Sıklığı : Yılda üç sayı

Yayın Tarihleri / Yayın süresi: 1983 -

Şekil 3.8: “RA, The Royal Academy of Arts Magazine” Türkler Özel Sayısı Kapağı

3.7.1 Kitap Tanıtım Yazıları

Kapak örneği görüntüsü Şekil 3.8’de bulunan bu dergide incelenen kitap tanıtım yazıları içerikleri ile birlikte aşağıda listelenmiştir:

3.7.1.1 *Poet of Proportion* (Oran Şairi)

Yazar : Sarah Greenberg

Tarih : 2004

Cilt No : No:85- “K1ş”

Sayfa : 52

Tanıtılan Kitap: *The Age of Sinan: Architectural Culture in the Ottoman Empire*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): Gülru Necipoğlu

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Greenberg, Necipoğlu'nun kitabında, Osmanlı Michalengelo'su olarak bilinen Mimar Sinan'ın alan ve ışığın sınırlarını zorlayan biri olduğunu belirtmiş, Mimar Sinan'ın, İstanbul'un silüetini olağanüstü eserleri ile yeniden şekillendirmiş olmasından dolayı, Osmanlı'nın mimarları arasında en ünlüsü olduğunu ifade etmiştir. Osmanlı'nın en güçlü olduğu dönemlerde yapmış olduğu başmimarlık vazifesi sırasında, Sinan'ın içerisinde camiler, türbeler, medreseler, hastaneler, saraylar, hamamlar, su kemerleri ve köprülerin de yer aldığı yüzlerce eser inşa ettiğini ve eserleri içinde sultanların ve yüksek yetkili paşaların da yer aldığı cami merkezli sosyal ve dini yapılar ile doruğa ulaştığını belirtmiştir. Sinan'ın kubbeli yapılar konusunu İtalya Rönesans Dönemi paralel gelişmeleriyle kıyaslamıştır. Merkezde kubbesi olan ve yapının içerisine ışık dolmasını sağlayan eserler ortaya koymasını sağladığına dikkat çekilmiştir. Sinan'ın eserlerinde İznik çinisi veya ağaç işleri gibi özel malzemeleri kullandığı anlatılmış ve Harem alanlarının girişinde kullandığı tahta işlemeli kapılar örnek olarak verilmiştir. Dünyaca ünlü bir mimar olma konusundaki tutkusunun, Edirne Selimiye Camisi'nde, İstanbul'daki Aya Sofya gibi geniş bir kubbe inşa etmeyi amaçlamasında ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Kendi otobiyografisinde yer alan ve diğer eserlerinin arasında öne çıkan diğer bir yapı olarak İstanbul'daki Süleymaniye cami ve medresesinden bahsedilmiştir. Mimar Sinan'ın yarım yüzyıl gibi uzun süren mimarlık dönemi sırasında ortaya koyduğu birçok sosyal ve dini eserler sonrasında Osmanlı İmparatorluğu dönemi İstanbul silüetinin kesinlikle çok farklı olduğu ifade edilmiştir. Eserlerinin, diğer eser ve yapılar ile büyük bir uyum sergileyen bir görünüm ortaya çıkardığı da eklenmiştir.

3.7.1.2 *İznik: The Artistry of Ottoman Ceramics* (İznik, Osmanlı Seramik Sanatı)

Yazar : Robert Irwin
Tarih : 2005
Cilt No : No:86, “Bahar”
Sayfa : 55

Tanıtılan Kitap : İznik:*The Artistry of Ottoman Ceramics*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): Walter B. Denny

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Irwin makalesinde tanıtımını yaptığı kitabın yazarı Walter Denny’in İznik seramiklerini henüz bir gençken 16. yy’da yapılmış Rüstem Paşa camini gezerken keşfettiğini iletmiştir. İç tasarımın, rengarenk fayansların, parlak kırmızı lalelerin, karanfillerin ve Osmanlı hat sanatının Denny’in hayatında önemli bir yer teşkil ettiği üzerinde durulmuştur. Bu kitabın Denny’in Osmanlı Seramiklerine duyduğu hayranlığın bir yansıması olduğu ve Kuzey Batı Anadolu’daki İznik şehrinin 15. yy sonlarında seramik ve tabak çanak üretim merkezi olarak yükselişinin kayıtlarını verdiği iletilmiş, ayrıca 16.yy’da renk ve form konusundaki tecrübelerini ve daha sonrasında da gizemli bir şekilde gerilemesinin üstünde durmuştur.

3.7.2 Makaleler

Kapak örneği görüntüsü Şekil 3.8’de bulunan bu dergide incelenen makaleler içerikleri ile birlikte aşağıda listelenmiştir:

3.7.2.1 *Turkish Delights* (Türk Zevkleri)

Yazar : Sarah Greenberg
Tarih : 2004
Cilt No : No:85, “Kış”, “Türkler Özel Sayısı”
Sayfa : 6

Makale İçeriği: Türkler Özel Sayısının giriş makalesinde, Türk İmparatorluklarının *Royal Academy’de* ki (Kraliyet Akademisinde) 22 Ocak- 12 Nisan tarihleri arasında ki eşsiz sergisi üzerine, RA dergisi olarak Türklere özel bir sayı çıkartmaya karar verildiği ifade edilmiştir. RA’daki sergide olduğu gibi dergide

de, Türklerin 600 – 1600 yılları arasındaki 1000 yıllık yolculuğu üzerinde durulmuştur.

Serginin kaftanlardan takılara, parlak el yazmalarından metallere, heykellere ve daha birçok mükemmel şekilde işlenmiş, tasarlanmış objelere ev sahipliği yaparak “Alaaddin’in sanat mağarası” gibi bir izlenim yarattığı benzetmesi yapılmıştır. Serginin, Topkapı Sarayı, derviş localarına ev sahipliği yapmış camiler, kervansaraylar ve ipek yolu üzerindeki Budist tapınakları gibi yapılardan alınan hazinelerden oluştuğuna değinilmiştir. Daha önce batıda karşılaştığı Osmanlı eserleri haricinde bu konuda genel olarak bildiklerinin sınırlı olduğunu ileten Greenberg bu sebeplerden dolayı da *RA Magazine* olarak Türklere özel bir sayı çıkardıklarını iletmiştir.

Sergide Uygurlar, Timurlar, Selçuklular ve Osmanlılar olmak üzere dört ana İmparatorluğun eserlerinin sergilendiğini iletmiştir. RA Magazinde Robert İrwin’in Venedikli ressam Gentile Bellini’ye portresini yaptıran Fatih Sultan Mehmet’ten Türkleri Viyana kapılarına taşıyan Kanuni Sultan Süleyman’a Osmanlı Sultanlarının çok kültürlü hırslarını tartıştığını ifade etmiştir.

3.7.2.2 Ottomans (Osmanlılar)

Yazar	: Robert Irwin
Tarih	: 2004,
Cilt No	: No:85, “Kış”, “Türkler Özel Sayısı”
Sayfa	: 55

Makale İçeriği : Garanti Bankası ve Aygaz tarafından finanse edilen Kraliyet Sanat Akademisi, Ana salondaki Türk sergisinin *Friends of The Royal Academy* ve çeşitli yardımlarla desteklendiği ifade edilmiştir. Dönüm noktası sayılabilecek bu serginin, Türklerin Asya’dan İstanbul’a ve daha da ilerisine aktardıkları estetik ve kültürel zenginlikler üzerinde durulmuştur. Şu ana kadar Türkiye dışında bulunan tekstil ürünleri, el yazmaları, hat yazıları, ahşap işleri ve seramikler ile Osmanlının ihtişamını sanatsal bir çeşitlilik ile gözler önüne serdiği belirtilmiştir. Son üç galerisi Osmanlı Hanedanlığına ayrılan sergi, atalarının izini Orta Asya Oğuz Türklerinden beri takip edip, Osman Bey’e (1200-1924), ilk başkentler Bursa ve Edirne’den doğan İmparatorluğun izlerini de Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’un Fethine (1453) kadar

getirmiştir. Makalede, İstanbul'un Asya ve Avrupa arasında köprü vazifesi gördüğü, kültürel ve sanatsal çeşitliliği gözler önüne serdiği ifade edilmiş, 1480'de yapılmış Belli'nin Fatih Sultan Mehmet portresinde ve ressam Sinan Beyin çizimlerinde ortaya çıkan iki yönlü ve birliktelik sağlayan kültürel yansımasından bahsedilmiştir.

Irwin, makalede ayrıca, Osmanlı İmparatorluğu'nun ilerlemesinin Fatih Sultan Mehmet'in veliahtları tarafından, özellikle Kanuni Sultan Süleyman tarafından gerçekleştirildiğini ifade etmiştir. Kanuni Sultan Süleyman Dönemi sanat eserleri arasında resimli el yazmaları, hat, tuğralar, seramikler ve ünlü İznik çanakları bulunduğu, ayrıca saray dekorasyonu için yapılmış halı ve dokumalara da değinilmiştir. Serginin tam teçhizatlı sanatsal objeleri, teknikleri, medyaları ve sanatçıların rollerini bir araya getirdiğine yer verilmiş ve Türklerin bu sergi ile çok az kişinin bildiği, ilginç bir tarihi dönemi, sıra dışı estetik gücü ve sanatsal çeşitliliği sahneye koydukları vurgulanmıştır.

3.8 *British Museum Magazine: Journal Of The British Museum Society*

(Britanya Müzesi Dergisi : Britanya Müzesi Topluluğu Dergisi)

British Museum Magazine, Britanya Müzesi üyelik sisteminde belli bir ücret karşılığı üye olanlara postalanan ve periyodik yayımlanan bir sanat dergisidir. Dergi müzeyi desteklemeye yönelik olarak üyelik sistemine 1990'da dahil edilmiştir. İçerik olarak Britanya Müzesi'nde yeni açılan sergiler, sergi ve seminer takvimleri, müzenin elde ettiği yeni eserler, editöre gelen okuyucu istekleri, kitap tanıtımlarına sahiptir. Derginin her sayısında birçok farklı millete ve sanat dalına özgü araştırma makaleleri bulunmaktadır. Dergi belli dönemlerde müzede yapılan sergilere istinaden "*Special Issue*" başlığı altında özel sayı yayınlamaktadır. Dergi yüksek nitelikli fotoğraflar ile desteklenmektedir. Birçok sayıda farklı bir editörü bulunan derginin tarihçi ve sanat tarihçilerinden oluşan çok geniş bir patron listesi bulunmaktadır. (Url-3)

Yayın Sıklığı : 1990- 1994 arası üç ayda bir sayı

1995 sonrası senede üç sayı mevsimlere göre

Yayın Tarihleri : 1990-

Şekil 3.9: “British Museum Magazine” Kapak Örneği

3.8.1 Makaleler

Kapak örneği görüntüsü Şekil 3.9’da bulunan *British Museum Magazine* dergisinde incelenen makaleler içerikleri ile birlikte aşağıda listelenmiştir:

3.8.1.1 *Turkish felt textiles* (Türk Keçeleri)

Yazar	: Sarah Posey
Tarih	: 2002
Cilt No	: No:42, “Bahar”

Makale İçeriği: Araştırmacı Selçuk Gürışık'ın, günümüzde hala zanaatkârlar tarafından yapılan keçeleri araştırmak için Türkiye sınırları içinde 5000 km yol yaptığından bahseden makalede, *British Museum Friends* adlı kuruluş yardımı ile Britanya Müzesindeki sergiye değinilmiştir. Buna göre, İstanbul doğumlu olan ve Londra'da doktorasını yapan Selçuk Gürışık, müze için belirlenmiş 49 parçalık bir koleksiyonu bir araya getirmiştir. Gürışık'ın bu konuda birçok temasları olduğundan ve hatta temasta olduğu üreticilerin bazılarının senelerce önceye giden bir geçmişinin olduğu anlatılan makalede, bunlardan Afyon'daki Yaşar Kocataş isimli ustanın 15 seneden daha uzun bir süredir keçe temeline dayanan giyim eşyaları ürettiği belirtilmiştir. Daha çok Türkiye'de üretilen keçe üretim süreçleri hakkında bilgi veren makale, keçenin sıcak suya batırıldığında çeken yün liflerinin örülmesi sonucu elde edildiğine dair bir açıklama yapmıştır. Keçe yapımının Türkiye'de daha çok köylerde ve erkekler tarafından yapılan bir dokuma sanatı olduğu ifade edilmiştir. Keçe yapımının küçük atölyelerde ağırlıklı olarak elle yapıldığı ve bunların endüstri kullanım amaçlı sade keçe tabakaları ya da sırt eyerleri ya da çoban pelerinleri olduğu iletilmiştir.

Balıkesir, Tire, Kula, Konya, Afyon, Urfa ve Mardin'de dekore edilmiş, günlük kullanım amaçlı yer keçelerinin yapımının halen devam ettiği üzerinde durulmuştur. Keçelerin yapım aşamalarından bahsedilen makalede, her ustanın kendine has desenleri olduğunu ve bunların genellikle babadan oğula geçtiği anlatılmıştır. Burada bazı keçe ustalarından örnekler verilmiş ve yaptıkları motifler üzerinde durulmuştur. Britanya Müzesi'ndeki bu koleksiyonu hazırlayan Selçuk Gürışık'ın geleneksel Türk keçelerine dair kendi yaptığı araştırmaların geniş belgeler ve fotoğraflar ile sunulduğu, birçok usta ile yapılan video çekimleri, atölyeler ve bu sanatın yapım süreçlerinin geniş anlatımlarının da bu çalışmalara dahil olduğuna dikkat çekilmiştir .

Bu makalede kullanılan resimler “ekler” bölümünde yer almaktadır. (Bkz. Ek.A.3)

3.8.1.2 *Anatolian Studies* (Anadolu Araştırmaları)

Yazar : Alan M. Greaves
Tarih : 2008
Cilt No : No:60, Bahar/ Yaz
Sayfa : 52-53

Makale İeriği: Makalede Greaves, araştırmacı John Garsting ve Ankara'daki İngiliz Enstitüsü'nün, Türkiye'deki İngiliz arkeolojisinin durumu ve etkilerini incelediğini iletmiştir. Ankara'daki İngiliz Enstitüsü'nün altmış senedir var olduğunu ve bu yardım kuruluşunun, Türkiye ve Karadeniz Bölgesi'nin tarihini, arkeolojisini ve kültürünü incelediği üzerinde durmuştur. Bu bölgenin Liverpool Üniversitesi'nden John Garstang'a (1856-1965) ilham kaynağı olduğuna değinilmiş ve kuruluşun Britanya Müzesi'nin uzun süredir destekçisi olduğu belirtilmiştir.

Ankara'daki *The British Institute at Ankara*, BIAA (Britanya Enstitüsü) uzun süredir Britanya Müzesi merkezli arkeolojik araştırmaların destekçisi olmuştur. BIAA'nın Türkiye'nin Güneybatısı'nda yer olan antik Yunan kenti Cnidus ile ilgili çalışmada büyük yardımı olmuştur. BIAA belirli aralıklarla, kendi popüler dergileri olan *Anatolian Archeology Journal* (Anadolu Arkeolojisi Dergisinde) müzenin yıllık faaliyetlerinin yer aldığı bir rapor yayınlamakta olduklarını belirtmiştir. Türkiye'nin güney merkezinde yer alan Domuztepe'deki kazıların 1995'de başladığını ve bu kazılarda tarih öncesinde yaşamış olan insanlarla ilgili hayret uyandırıcı bulguların ortaya çıktığı iletilmiştir. Şu anda BIAA'nın, Anadolu'da ilk yerleşim bölgelerinde, Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları ile Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde araştırmalarını yürütmekte olduğu ifade edilmiştir. BIAA'nın, Ankara ve Londra'da bulunan ofislerinden, dünya çapında birçok araştırmacıya destek vermeye devam ettiğine dikkat çekilmiştir.

Bu makalede kullanılan resimler “ekler” bölümünde yer almaktadır (Bkz. Ek.A.3)

3.9 *The Art Book* (Sanat Kitabı) (1994-), *Wiley- Blackwell Publishing*

İngiltere'de kurulan *The Association of Art Historians* (Sanat Tarihçileri Derneği) süreli yayınlarından biri olan, üç ayda bir yayınlanan dergi, sergi, güzel sanatlar, mimarlık, tasarım, medya, fotoğraf ve film konularına odaklanmaktadır. Her sayıda

sanat dünyasının ileri gelenleri ile röportajlar yapılmaktadır. Ayrıca kitap tanıtım ve eleştirilerine de yer vermektedir. Sanat severler, sergi ziyaretçileri, akademisyenler ve öğrenciler, müze uzmanları, koleksiyonerler ve sanatçılara yönelik bir dergidir. (Url-18).

3.9.1 Kitap Tanıtım Yazıları

Bu dergide incelenen kitap tanıtım yazıları içerikleri ile birlikte aşağıda listelenmiştir:

3.9.1.1 *The Age of Sinan: Architectural Culture in The Ottoman Empire* (Mimar Sinan’ın Dönemi: Osmanlı İmparatorluğunda Mimarlık Kültürü)

Yazar : Henry Matthews

Tarih : Mayıs, 2006

Cilt No :Cilt: 13, No:2

Sayfa : 53-55

Makalede Tanıtılan Kitap: *The Age of Sinan: Architectural Culture in The Ottoman Empire*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): Gülru Necipoğlu

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Harvard Üniversitesi Ağa Han bölümü öğretim üyesi Gülru Necipoğlu’nun Mimar Sinan ile ilgili bu kitabını uzun süredir beklediklerini belirten Matthews kitabın Mimar Sinan’ı kendi döneminde ele aldığını, yeni ve önemli bir yorum olduğuna dikkat çekmiştir. Doğu üslubunda inşa edilmiş ve bir zamanlar mimariye ait tarih metinlerinin kenarına sıkışmış muhteşem kubbeli Osmanlı camilerinin şimdi bu yayınlanan kitapla hak ettiği yeri bulduğunu iletmiştir. Matthews, Mimar Sinan’ın mimarlık alanında rakipleri olarak belirttiği Filippo Brunellschi (1377- 1446) ve Michelangelo Buonarotti’nin (1475- 1564) önüne geçtiğini eklemiştir. Belirtilen İtalyan mimarların ikisinin de muhteşem kubbe inşa ettiklerini ve zaten var olan “problemler” üzerinde çalışmak zorunda kalıp, kendi eserlerinin tamamlanmalarını göremediklerinden bahsetmiştir. Genellikle sanat hamileriyle ters düşmüşler, inşaatlar senelerce sürmüştür ve öğrendiklerini yeni projelere uygulama şansları olmamıştır. Bunun tersine Mimar Sinan’ın ise yarım yüzyıl boyunca (1538-88) üç padişaha başmimarlık yaptığını, bina

yapımında, mekânda ve ışıktaki cüretkâr deneyler yapma imkanına sahip olduğunu iletmiştir. Arkasında zengin bir imparatorluğun desteği ile camilerin çoğunu kısa sürede tamamladığını, stilini değiştirme ve detaylarını inceleme ve çeşitli mimari tarzlarını uygulama imkanı bulduğuna değinmiştir. İddialı bulduğu Gülru Necipoğlu'nun kitabında Mimar Sinan'ın doyumsuz bir şekilde sanatsal denemeleri yapan bir Türk Michelangelo'su olmadığını söylediğini belirtmiştir. Mimar Sinan üzerine daha önce yazılmış olan Aptullah Kuran'ın , (Sinan: Osmanlı Mimarlığının eski büyük ustası) (1985), Doğan Kuban'ın *Sinan'ın Sanatı ve Selimiye* (1997) ve Reha Günay'ın, *Sinan, The Architect and His Works* (1988) isimli kitaplardan bahseden Matthews, bunlardan farklı olarak Necipoğlu'nun çalışmasının Sinan'ın mimarlığının biçimsel yönlerinin ve camilerin yapısal projelerinin ötesine geçtiği üzerinde durmuştur. Necipoğlu'nun mimari analizi son derece başarılı olarak yürütmesine rağmen ağırlıklı olarak mimariyi sosyal ve tarihi bağlamda ele aldığına işaret etmiştir. Kitaptaki 200 renkli fotoğrafın “fotoğrafçı” Reha Günay'a ait olduğunu belirten yazar bu eserin gördüğü en iyi resimli kitaplardan biri olduğunu eklemiştir. Resimlerin altında eserlerin boyutlarına ve buldukları yerlere dair bilgi olmamasını eleştirmiştir.

3.9.1.2 *Letters in Gold: Ottoman Calligraphy from Sakıp Sabancı* [Sakıp Sabancı] Collection, Istanbul (Altın Harfler. Sakıp Sabancı Osmanlı Hat Sanatı Koleksiyonu)

Yazar (lar) : Phil Baker

Tarih : Eylül, 2000

Cilt No :Cilt:7, No:4

Sayfa : 12-14

Tanıtılan Kitap: *Letters in Gold:Ottoman Calligraphy from Sakıp Sabancı Collection, Istanbul*

Tanıtılan Kitabın Yazarı (ları): M. Uğur Derman

Kitap Tanıtım Yazısının İçeriği: Baker, güzel sanatlar ve süsleme sanatları arasındaki Batılıların anladığı anlamdaki ayrımı, İslam sanatlarına uyarlamının mümkün olmadığını belirtmiştir. Buna göre Hat Sanatı İslam dünyasının en önemli sanat dallarından biridir ve hat sanatçıları ressam ve mimarlardan daha önemlidir.

Hat Sanatı en çok Kuran'a uygulanmakta ve Arap alfabesi kullanılmakta olmasına rağmen Hat Sanatı Osmanlı Türkiye'si'nde doruk noktasına ulaşmıştır. Makalenin Harvard ve Los Angeles'daki Metropolitan Sanat Müzesi'ndeki muhteşem koleksiyonun konusu olduğunu ifade etmiştir. Doğu halıları hariç, İslam sanatının batıda etkili olmadığını, belki İslam sanatı soyut bir sanat olarak görülürse, Batılılar tarafından daha iyi anlaşılacağını, kabul edebileceğini ama bunun da yanıltıcı olabileceği için en iyisi bu sanatı olduğu haliyle kabul etmek olduğu gerektiğinin üstünde durmuştur. İslam Hat Sanatının konumunun , Kuran'ın naklini sağlayan Arap metinlerindeki mistik anlamlarla ilintili olduğunu belirtmiştir. Derman'ın konuyla ilgili sunumunun çirak usta ilişkisine ve yazıda kullanılan malzeme gelişimine dikkat çektiğini iletmiştir. Kitabın ilk bölümü "Türk Hat Sanatı'nda, kalem, kağıt, siyah mürekkep, yıldızlamanın hazırlanması ile ilgili ve kullanılan araçlarla ilgili fotoğraf ve bilgi verir. Genel olarak Osmanlı Türkiye'si ve İslam dünyasının seramik, metal işleri, dokuma ve ahşap üzerine olağanüstü hat süslemeleri yaptıklarını ifade etmiştir. Katalogdaki bazı ahşap parçaların Sabancı koleksiyonu'na dahil olup bir önceki kitapta *The Sabancı Collection of Calligraphy*, İstanbul, 1985 (Sabancı Hat Koleksiyonu, İstanbul, 1985) olmasına rağmen, burada ne yazık ki mevcut olmadıklarından bahsetmiştir. Yazara göre Derman, Türkiye'nin hat konusundaki önde gelen otoritesidir ve bu kitap konuyla ilgili daha önce yayınlanmış kitaplarla ilgili bir inceleme de sunmaktadır..

3.9.2 Makaleler

Bu dergide incelenen makaleler içerikleri ile birlikte aşağıda listelenmiştir:

3.9.2.1 *Bringing Ottoman Architecture into the Mainstream* (Osmanlı Mimarlığını Ön Plana Çıkarmak)

Yazar (lar) : Henry Matthews

Tarih : Eylül, 2000

Cilt No :Cilt: 7, No:4

Sayfa : 15-17

Makale İçeriği: Matthews makalesine iki soru ile başlamıştır. "Brunelleschi ve Michelangelo'nun muhteşem kubbeleri klişelerini bilen kaç tane mimarlık öğrencisi, Rönesans döneminde bir o kadar önemli mimari gelişimin güney doğu

Avrupa’da görüldüğünü bilir?” Ve bu öğrencileri eğiten kaç tarihçi derslerinde Osmanlı Mimarlığı konusuna yer verir? Yazara göre Edirne ve İstanbul’da inanılmaz bir mimari dönüşüm gerçekleşmiştir. 15. yy’da camiler, duvarların ardına gizlenmiş yatay planlı boşluklardan göğe doğru yükselen kubbe tarzına geçildiğini ifade etmiştir. Mimar Sinan’ın cesurca denemeler yaptığına değinen yazar bu yöntemlerin incelemeye değer olduğunu ve Mimar Sinan’ın Rönesans mimarları arasında yapı, mekan ve ışıkla yaratıcılığın sınırlarını en çok zorlayan mimar olduğunu iletmiştir. İngilizce yayınlanan Osmanlı Mimarlığı ile ilgili en geniş kapsamlı kitabın Godfrey Goodwin’in *A History of Ottoman Architecture* olduğunu ifade etmiş Goodwin’in son derece bilgili olmasına rağmen birkaç küçük bölüm haricinde konuyu Avrupa Mimarisi ile beraber ele almadığına değinmiştir. Mimar Sinan ile ilgili İngilizce yayınlarda sadece Türk yazarlardan yararlanabildiklerinin üstünde durmuştur. Bu noktada Aptullah Kuran’ın , *Sinan, The Architect and His Works* (Sinan Osmanlı Mimarisinin eski büyük ustası)(1985), Doğan Kuban’ın , *Sinan’ın Sanatı ve Selimiye* (1997) ve Reha Günay’ın *Sinan, The Architect and his Works* (1988) isimli kitaplardan bahseden yazar Günay’ın Mimar Sinan’ın çalışmalarına değerlendirme getirmediğini fakat bilgilerini güzel yorumlarla sunduğunu, Kuban’ın ana hedefinin Edirne olduğunu ve diğer iki yazarın aksine daha teorik bir yaklaşım izlediğinden bahsetmiştir. Her üç monografinin amaçları ve kapsadıkları alan açısından farklılık gösterdiklerini ve üçünün de mimarlık tarihi içinde Osmanlı Mimarlığı’nın önemli bir yeri olması gerektiği ile ilgili önemli veriler sağladığını düşündüğünü iletmiştir. Bu üç kitabın da her üniversite kütüphanesinde bulunması gerektiğini, ama özellikle lisans öğrencileri için Günay’ın kitabını tavsiye ettiğini eklemiştir. Fakat kitapların iyi İngilizce baskıları olmasına rağmen İngiltere ve Amerika’da bulunmayan kurumlar tarafından basıldığını kitaplara ulaşmanın zor olduğunu belirtmiştir.

4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Geçmişten günümüze politik, ekonomik ve toplumsal ilişkileri tarihin gelişiminde önemli rol oynamış olan Britanya Krallığı ve Osmanlı İmparatorluğu ve sonrasında Türkiye Cumhuriyeti'nin kültürel ve sanatsal ilgi, algı ve etkileşimlerinin anlaşılması bugün de büyük önem taşımaktadır. Türk sanatına ilişkin İngiltere kökenli akademik sanat yayınlarındaki bakış açısı, bu bakımdan önemli veriler ve ipuçları sağlayıcı niteliktedir.

Tarihsel ve toplumsal ilişkileri yoğun olan bu iki ülke arasındaki sanat ve kültür alanındaki iletişim ve etkileşimin detaylı ve açık olarak ortaya konulması kritik önem taşımaktadır. Dolayısıyla İngiliz akademik sanat dergilerinde Türk Sanatı üzerine yayınlanmış makale ve kitap tanıtım yazılarının değerlendirilmesine yönelik çalışmalara gereksinim duyulmaktadır. Ancak bilindiği gibi, Cumhuriyetin kuruluş ve yapılanma yılları öncesindeki dönemde diğer Batı ülkelerinde de olduğu gibi, İngiltere kökenli yayınlarda da Türk Sanatı daha çok İslam Sanatı ve Doğu Sanatları başlıkları altında ele alınmış, haliyle tarafsız ve arındırılmış analizler yapılması fazla mümkün olmamıştır. 13. yy'ın sonlarına kadar Avrupalılar, dünyanın en eski ve en büyük ulusları arasında yer alan Türklerin kültür yaşamlarının bir ürünü olan Türk sanat eserlerini, İslam, Arap, İran ve Bizans sanatlarından alınmış biçimler olarak görmüşlerdi (Aslanapa, 1986). Öz'ün (1988) bu konuda yaptığı araştırmalardan bir bölümünde ise 1929'da T. W. Arnold'ın, Londra'da basılan *The Islamic Book* (İslam Kitabı) adındaki kitabında, Anadolu'ya gelen Türklerin göçebe olduklarını, kendilerine ait özgün sanat eserlerinin fazla olmadığı için sanatı İranlılardan aldıklarını, bunun yanı sıra devlet yönetimini ve askerliği ise Rum tebaalarından öğrendiklerini ileri sürdüğüne yer verilmiştir.

Genel olarak bakıldığı zaman Türk Sanatı'nın alt başlıklar halinde İslam Sanatı altında incelemesine rağmen, son yıllarda Türk Sanatı içinde Osmanlı Dönemi'nin ayrı olarak ele alınma eğiliminin başladığı, hatta Londra Üniversitesi SAOS'ta İslam Çalışmaları Bölümü Sanat ve Mimarlık Bölümü altında, Osmanlı Sanatı ile ilgili

lisansüstü programının açıldığı, bölümde Osmanlı Sanatı ve Osmanlıca ile ilgili dersler verildiği, seminerler, atölye çalışmaları düzenlendiği tespit edilmiştir.

Öz'e (1988) göre, Cumhuriyet öncesi dönemde Türklere ve Türk Sanatı'na ilişkin ortaya çıkan yersiz ve saldırgan iddiaların nedenleri bağnazlık ve bilgisizliktir. İslam dünyası Kuzey Afrika'dan Uzak Doğu'ya kadar uzanan çok geniş bir alanda çok çeşitli ülkelerden ve uluslardan oluşmaktadır ve her ülkenin ve her ulusun sanatı farklıdır. Öz (1988), Türk Sanatı'na öncelikle Türklerin önem vermeleri gerektiğini belirtirken, gerekli araştırmaları yapmamış olmalarını da eleştirmektedir. Ahmet Fethi Paşa tarafından Topkapı Sarayı'nın birinci avlusundaki Aya İrini'de kurulmuş olan ilk müzede, silahlar ile Yunan, Bizans ve Roma eserleri bulunmakta, Türk eseri olarak sadece bazı sikkeler yer almaktaydı. Daha sonra 1891'de kurulan İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde de Türk eserlerine önem verilmemiş ve zayıf bir koleksiyonla yetinilmiştir. Bu ilgisizlik hem halkın hem de devlet kurumlarının ellerindeki eski Türk eserlerini beğenmeyip hurda olarak görmesi ve elden çıkararak satması şeklinde de kendini göstermekteydi, bu sebeple Türk eserlerinin bir çoğu daha sonra yurtdışındaki müze ve özel koleksiyonlarda yer almıştır.

Bağlantılı olarak, çıkan makalelerin isimlerinden de anlaşılacağı üzere, konuların bir çoğunun Türk el yazmalarından minyatürler, kitap ciltleri, dokumalar gibi bir zamanlar Osmanlı İmparatorluğu'na ait olup su an *British Museum, Victoria & Albert Museum, National Art Gallery* (Ulusal Sanat Galerisi) gibi İngiltere müzelerine veya özel koleksiyoncuların koleksiyonlarında yer alan eserler olduğu görülmektedir. Martin (1906) İstanbul'da bulunduğu dönemde yaşlı bir Türk ailesinden güzel Doğu tarzı bir albüm satın aldığını belirtmiştir ve içinde Türk ve İran Minyatür Sanatının harika örnekleri olan bir albümdür. Müze koleksiyonlarının bu tarz uzman koleksiyonerlerin müzelere yaptıkları bağışlar veya müzenin kendi bünyesinde çalışan uzmanların kazandırdıkları parçalardan oluştuğu görülmüştür.

Yine yayınlanan makalelerden, İngilizlerin objeye yönelik sanat tarihi üzerinde daha çok çalıştıkları ve ayrıca kataloglama çalışmalarında çok ileri oldukları ve bu konuyu önemsedikleri görülmektedir. Makalelerin bir kısmı bu kuruluşlarda çalışan uzmanların düzenledikleri özellikle Türk el yazmalarından derlenmiş minyatür katalogları olarak karsımıza çıkmaktadır. Katalog yazarlarının sanat ve edebiyatın sözlük yazarları oluşunu belirten Robinson (1983), makalesinde katalog yazarlarını övmüş, çok zor ve uzun saatleri alan usandırıcı bir iş yapmalarına rağmen gelecek

kuşaklardaki araştırmacılar tarafından katalog yazarlarının değerinin her zaman saygıyla bilineceğini ifade etmiştir. Resimli Türk el yazmaları, albümler ve minyatürlerin Britanya Kütüphanesi'ne ait *The Department of Oriental Manuscripts and Printed Books* (Doğu El Yazmaları ve Basılı Kitaplar Bölümü) ve Britanya Müzesi içindeki *The Department of Oriental Antiquities* (Doğu Eski Medeniyetler Bölümü) koleksiyonlarının bir parçası olduğu eklenmiştir. Bunların Türkiye dışındaki en iyi örnekler olduğu belirtilmiş ve Norah Titley'in 1977'deki Britanya Kütüphanesi'ne ait İran elyazmaları minyatürleri ile daha küçük boyutlu Türk yazmalarını birleştirdiği katalogun tüm bu örneklerin kayıtlarını temin etmek için hazırlandığı üstünde durulmuştur. Britanya Müzesi'nin iki yüz yıldır bu Türk el yazmalarına sahip olduğunu belirten Robinson (1983), 1980 yılında müze bünyesine katılan bir parça ile bu sürecin halen devam ettiğini iletmiş, bu örneklerin çoğunun araştırmacı kütüphanecilerden geldiğini eklemiştir.

Özellikle *British Museum Magazine* ve *Royal Academy* dergileri gibi ulusal müzelere ait olan dergilerin dönemsel olarak müzeye kazandırılan yeni parçalar üzerine yayınlanan makalelerinden günümüzde de bu müzelerin Osmanlı ve Türk Sanatına yönelik parçaları koleksiyonlarına halen kattıkları anlaşılmaktadır.

Türk sanatıyla ilgili başlıca ve erişilebilir nitelikteki kitap tanıtım yazıları ve makalelerin, dergi, yayın yılı ve yazar açasından incelenmesi ve irdelenmesi yoluyla, Türk Sanatına İngiliz sanat yayıncılığının ilgisi ve bakış açasının yanı sıra, araştırmacıların ve yazarların algıları ve bu sanat ile ilgili bilgi altyapılarının anlaşılmasına çalışılmıştır.

Osmanlı ve Selçuklu devrini de kapsayan ve Türk Sanatı üzerine yapılan bu araştırmada kullanılan dergilerin bazılarında doğrudan konu hakkında makaleler bulunmuş, bazı dergilerde ise dergilerin Kitap Tanıtım/Eleştirisi (*Book Review*) bölümlerinden yararlanılmıştır. Kitap tanıtım yazılarında çalışmanın konusu dahilinde çıkan Batılı ve Türk yazarların yayınlanmış kitaplarının incelemelerine geniş olarak yer verilmektedir. Ayrıca kitap tanıtım yazarlarının neredeyse tamamının kendilerinin de uzmanlık alanlarında yayınlanmış bir veya birkaç kitabı olduğu gözlenmiştir.

Araştırmadaki yazar kadrosuna genel olarak bakıldığı zaman hayatta olmayanlarda dahil olmak üzere hemen hepsinin, İngiltere'deki hatırı sayılır üniversitelerden

mezun, akademisyen, yazar, küratör olarak çalışan veya çalışmış olduğu görülmektedir. Yine büyük bir çoğunluğunun İngiliz kökenli olduğu, olmayan küçük bir kesimin ise eğitimleri doğrultusunda İngiltere’de bir üniversiteye geldikleri, birçoğunun akademik hayatlarının bir bölümünde mutlaka Türkiye de dahil olmak üzere İran, Çin, Suriye, Irak, Mısır gibi Yakındoğu, Uzakdoğu ve Orta Asya ülkelerinde buldukları ve bu kültürleri yerinde, yakından inceleme şansını yakaladıkları ve bu araştırmaları ile ilgili olarak yayınları bulunduğu tespit edilmiştir. Yazarların büyük bir bölümünün Arapça, Farsça, Türkçe, Urdu dilleri gibi Doğu dillerinden bir veya birkaçı üzerine eğitim aldıkları da görülmüştür. Yine yazar kadrosunun büyük bir çoğunluğunun İngiltere’deki *British Museum, Victoria&Albert Museum, Royal Academy* , *National Art Gallery* gibi büyük resmi müze ve kuruluşlarda bir dönem veya halen çalıştıkları, özellikle bu kurumların koleksiyonlarında bulunan Osmanlı Türk Sanatına ait objeler (elyazmaları, minyatürler, dokumalar, resimler, seramikler gibi) üzerinde uzman oldukları anlaşılmaktadır.

Yazar kadrosunun bir kısmının halen Londra Üniversitesi, *The School Of Oriental And African Studies* gibi belli başlı sanat üniversitelerinin akademik kadrosunda çalışmalarına devam ettikleri bilinmektedir.

Özellikle sanat tarihçisi Godfrey Goodwin’in çok sayıda makalesine rastlanmakta, bunun nedeninin de uzun yıllar boyunca İstanbul’da hem Robert Kolej’de hem de Boğaziçi Üniversitesi’nde dersler vermesi ve buna bağlı olarak Türk kültürünü uzun süreler yakından inceleme fırsatı bulması olduğu düşünülebilir. Bunun yanı sıra, Türk Sanatı ve özellikle Osmanlı Mimarlığı üzerine uzun süren araştırmalar yaptığı ve incelenen makalelerinde de görülebileceği gibi özellikle Mimar Sinan hakkında engin bilgisi ve ayrıca hayranlığı olduğu, bu konular üzerine yazdığı halen Türk ve Batılı araştırmacılar için aranan bir kaynak olan “*A history of Ottoman Architecture*” kitabı da olduğu görülmektedir.

Bu araştırmada dikkat çeken bir diğer unsur, birçok makalede zamanın Topkapı Sarayı Müdürü Tahsin Öz’den övgü ile bahsedilmesidir. Birçok akademisyen kendisinin davetlisi olarak Topkapı Sarayı haricinde birçok müzeyi gezme şansını ve hatta özel arşivlere girme şansını yakaladıklarını iletmişlerdir. Özellikle Tahsin Öz’ün Türk dokumalarının tarihlendirilmesi araştırmalarına çok önem verilmektedir. Wace (1934), Türk dokumaları hakkında Avrupalıların ciddi bilgi eksiklikleri

olduğunu belirterek 16. yy döneminde revaçta olan günlük tasarımlara ait bütün örneklerin neredeyse tamamen hatalı tarihlendirilmiş olduğunu belirtmiştir. Rice (1952), Tahsin Öz tarafından yayınlanmış 14.yy'dan 16.yy'a "Türk Dokumaları ve Kadifeleri" kitabı olmasaydı birçok dokumanın 16. yy ortaları hatta belki de daha geç tarihli varsayılacağına dikkat çekmiştir. Çalışmada incelenen makalelerden Tahsin Öz'ün o dönem gerçekten genel olarak Batıya Türk Sanatı'nı anlatmak için çok değerli çalışmaları ve ayrıca çabaları olduğu görülmektedir.

Londra, Paris ve ayrıca İstanbul'da düzenlenen sergilere yönelik makaleler yada bu sergiler için özel hazırlanıp yayınlanan katalogların tanıtımları bunun doğal sonucu olarak serginin tanıtımları da yapılmıştır. Bunlar Cizelge 4.2'de genel sanat başlığı altında gösterilmiştir. Uzunca bir dönem *National Gallery* direktörlüğünü yapan Sir Michael Levey Londra'da İngiliz akademisyen sanat dünyasının sergilediği Osmanlı Sanatı temalı sergiyi o dönemde İngiltere'de Osmanlı Sanatı ile alakalı nadiren sergi düzenlendiği için övmüş hem de belirli noktalarda eleştirmiştir. Levey (1982), serginin adını hiç beğenmediğini belirtmiştir. Yazar, serginin küçük fakat çok ilgi çekici olduğunu, güzel materyallerin konuyu betimlemek ve desteklemek için bir araya getirildiğini iletmiştir. Levey'in serginin küratörü aynı zamanda meslektaşı olan günümüzde Victoria & Albert müzesi kıdemli küratörü Tim Stanley'in bu ilk sergisindeki kusurları acımasızca eleştirdiği görülmekte, bu da İngiliz akademisyenlerin genel olarak ne kadar objektif olduklarını ve sergilemeye ne kadar önem verdiklerini bize göstermektedir.

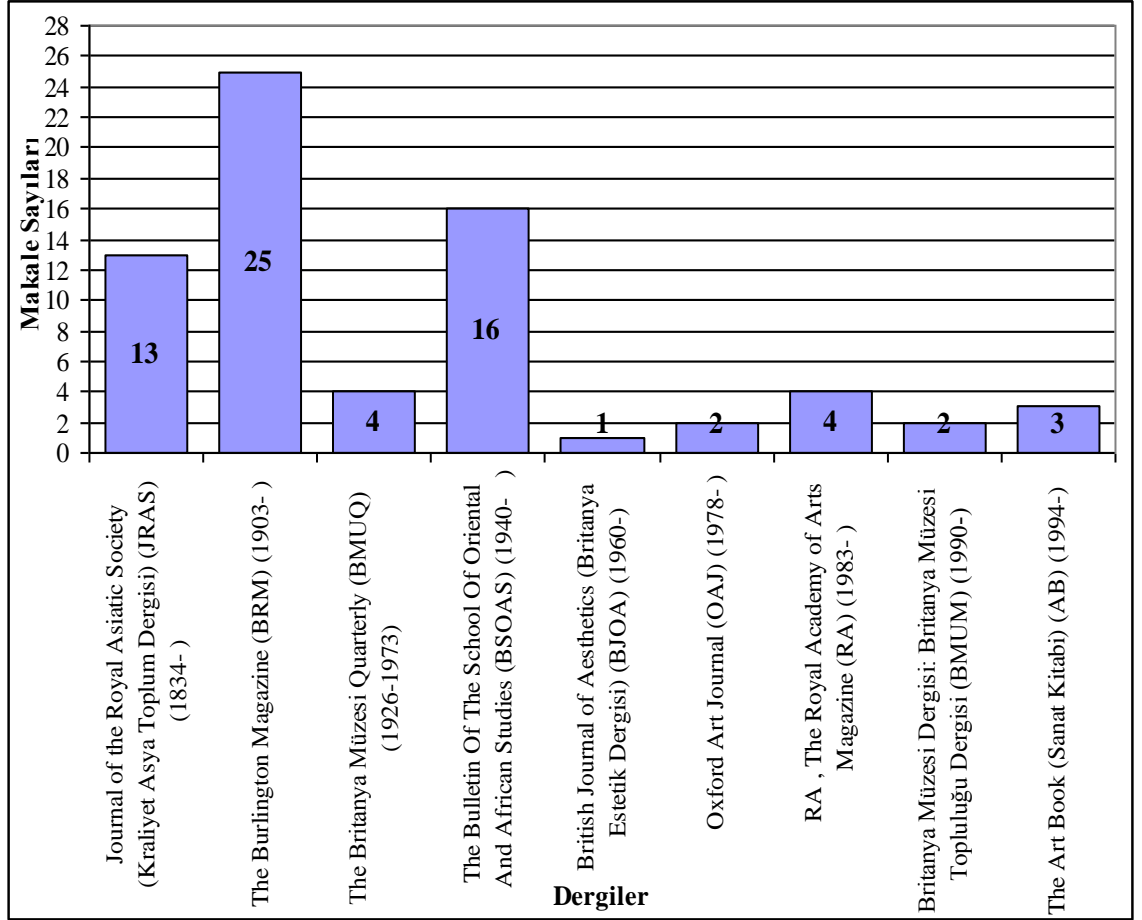
Fatih Sultan Mehmet ve Kanuni Sultan Süleyman'ın siyasi, politik kimliklerinin haricinde sanatsever yönleri ve evrensellikleri ile İngiliz sanat dünyasında en çok tanınan ve sevilen Osmanlı padişahları olduğu görülmüştür.

Çalışmanın kapsamında incelenen makalelerin, yayın karakteristiklerine göre, nicel değerlendirilmesi ile ilgili bulgular, Çizelge 4.1'de özet olarak sunulmaktadır. Bu çizelgede İngiliz dergilerinde Türk Sanatı ile ilgili yayınlanan makalelerin yıllara ve yayımlandıkları dergilere göre dağılımı verilmiştir.

Çizelge 4.1 İngiliz Dergilerinde Türk Sanatı ile İlgili Yayınlanan Kitap Tanıtım Yazıları ve Makalelerin Yıllara ve Yayınlandıkları Dergilere Göre Dağılımı

	1903-1921	1922-1931	1932-1941	1942-1951	1952-1961	1962-1971	1972-1981	1982-1991	1992-2001	2002-2011	Toplam
<i>Journal of the Royal Asiatic Society</i> (JRAS) (1834-)					1		2	6	4		13
<i>The Burlington Magazine</i> (BRM) (1903-)	3		5	1	2		2	9	3		25
The British Museum Quarterly (BMUQ) (1926-1973)		2			1	1					4
<i>The Bulletin Of The School Of Oriental And African Studies</i> (BSOAS) (1940-)						1	4	9	1	1	16
<i>British Journal of Aesthetics</i> (BJOA) (1960-)							1				1
<i>Oxford Art Journal</i> (OAJ) (1978-)								2			2
<i>RA , The Royal Academy of Arts Magazine</i> (RA) (1983-)										4	4
<i>British Museum Magazine</i> (BMUM) 1990-										2	2
<i>The Art Book</i> (Sanat Kitabı) (AB) (1994-)									2	1	3
	3	2	5	1	4	2	9	26	10	8	70

Makale yayınlarının dağılımı, dergi bazında incelendiğinde Çizelge 4.1 ve Şekil 4.1'den görüldüğü üzere en çok makaleyi (25 adet) yayınlayan derginin *Burlington Magazine* olduğu görülmektedir. Bu dergide Türk sanatı ile makaleleri her dönemde yayınlanmıştır. Bu derginin daha önceki versiyonu olan BM for Connoisseurs'da da yayına başlama tarihi olan 1909'dan itibaren BM'in yayına geçmesine kadar olan sürede Türk sanatı ile ilgili 8 makale yayınlanmıştır. Bu nedenle, Türk sanatı ile en çok makale yayınlanan yayın grubu Burlington Yayınlarıdır.

Şekil 4.1 İngiltere Sanat Dergilerinde Yayınlanan Türk Sanatı ile ilgili Makalelerin Dergilere Göre Sayısal Dağılımı

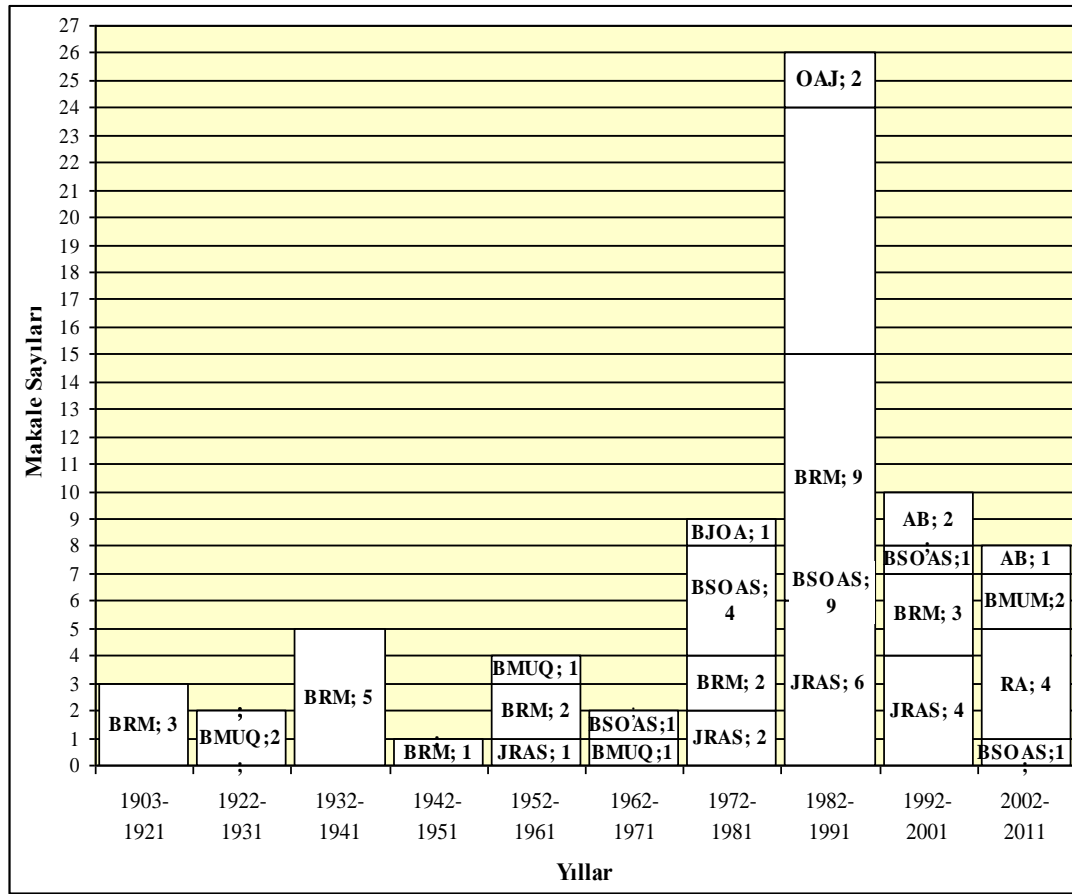
Çizelge 4.1 ve Şekil 4.1'de görüldüğü gibi, en çok makale yayınlayan ikinci dergi ise, *Bulletin of The School of Oriental and African Studies*'dir. Bu bölgesel odaklı bir Üniversite dergisidir. Londra Üniversitesi, *School of Oriental and African Studies* için yayınlanan bu dergi, akademik bir dergi niteliğindedir. Londra Üniversitesinde İslam Çalışmaları Bölümü Sanat ve Mimarlık altında, Osmanlı Sanatı lisansüstü

programları da bulunmakta ve bu okulda Osmanlı Sanatı ve Osmanlıca ile ilgili dersler verilmekte, seminerler, atölye çalışmaları düzenlenmektedir. Haliyle, bu okulun dergisinde Osmanlı Türk Sanatına daha çok yer verilmesi, beklenen, doğal bir sonuç olarak görülebilir. Buna dayanarak, bu tür konu odaklı dergilerin yayınlanması, Osmanlı tarihi ve sanatı ile ilgili akademik programların verildiği okulların sayısının artması ve bu okulların yayınlarında Osmanlı Türk Sanatına yer verilmesinin kolaylaşması, bu sanatla ilgili yayınların nitelik ve nicelik olarak artmasına yardımcı olabileceği söylenebilir. Ancak 1940'dan beri yayınlanmakta olan bu derginin ilk Türk Sanatıyla ilgili makalesinin 1971'de yayınlanmış olması dikkat çekicidir. Daha önce, Osmanlı tarihiyle ilgili birçok makale yayınlanmış olmasına rağmen, sanat konulu makalelere daha sonraki tarihlerde yer verildiği görülmektedir. JRAS dergisinde ise kitap İnceleme/tanıtım (Book Review) bölümlerinde sadece makale bulunmuştur. İngiltere'nin Asya sömürgeleri devletleri üzerine eğilen dergide daha çok ağırlıklı olarak tarih, yabancı diller, kültür ve dinler görülmüştür.

RA , *The Royal Academy of Arts Magazine*'e bakıldığında ise, bu dergide Avrupa'daki sanata ve İngiliz Sanatına daha yoğun ağırlık verildiği görülmektedir. Bununla birlikte, bu dergide kısa sürede yayınlanan makale sayısının ise nispeten diğer dergilere göre daha sık aralıklarla olduğu görülmüştür. Bunun nedeninin ise artık Avrupa'da özellikle Londra'da Osmanlı Türk sanatı üzerine sergilerin sıklıkla yapılmaya başlanması, bu sanata kamuoyu ilgisinin artması, müzelerin bu tür sergilere daha çok önem vermeye başlaması olarak söylenebilir. İngiltere'nin başkenti Londra'da `Royal Academy of Arts` (Kraliyet Sanat Akademisi) tarafından düzenlenen `Türkler: Bin Yılın Yolculuğu 600-1600` sergisi için akademinin süreli yayınlarından RA dergisinin bu sergi için kapaktan haber yapması ve dergi içinde sergi dışında Türklere ait edebiyat, film, roman gibi birçok güncel konulara yer vermesi bu tip sergilerin yurtdışında daha fazla yapılmasının çok yararlı olacağını gözler önüne sermektedir. Bu özel sayıda Selçuklular isimli makale Oya Pancaroğlu tarafından yazıldığı ve tezimizin konusu sadece Batılı yazarların görüş açısı olduğu için listeye alınmamıştır.

1973'te yayın hayatı sona eren *British Museum Quarterly*'de Türk Sanatı ile ilgili ise sadece dört makale yayınlanmıştır. 1990'dan bu yana yayınlanan *British Museum Magazine* ise Türk sanatı ile ilgili sadece iki makaleye rastlanmıştır. Bu açıdan

yorumlandığında, *British Museum* Yayınlarının tümünde, 1926 yılından bu yana sadece toplam altı yayın yapıldığı görülmektedir. Bu dergilerin yayın içeriğini, müzeye mevcutta ait olan, müze bünyesine yeni kazandırılan veya müzede geçici süreli olarak sergilenen, ya da müzede organize edilen temalı geçici sergilerin haberlerini ve bu sergilerde sergilenen eserlere ilişkin detaylı inceleme ve araştırma yazıların oluşturmaktadır, dolayısıyla da bu sayı normal olarak kabul edilebilir. Ayrıca *British Museum Magazine* ve aynı şekilde *RA Dergisi* müzeye destek olmak amacı ile, müzelere getirilen üyelik sistemi kapsamında satılmaktadır. Bu açıdan dönem İslam ve Türk eserlerinin sergilendiği bir müzeye sahip olan *London Trustee of the British Museum* konuya daha çok ilgi göstermesi beklenirken, *The Bulletin Of The School Of Oriental And African Studies* ve *Burlington* dergisinden çok daha az sayıda yayın yapmasının derginin genellikle müze koleksiyonlarına ve objeye ve sergilere yönelik yayın yapması şeklinde açıklamak mümkündür.

Şekil 4.2 İngiltere Sanat Dergilerinde Yayınlanan Türk Sanatı ile ilgili Kitap Tanıtım Yazıları ve Makalelerin Yıllara Göre Sayısal Dağılımı

Dergilerin 1903'den bu yana yıllar içinde yayınladığı makalelerin, yıllara göre dağılımında ise Çizelge 4.1'den ve Şekil 4.2'den de görüleceği üzere, yayınlar en yoğun olarak 1982-1991 yılları arasında yapılmıştır, bunların büyük bölümü *The Burlington Magazine* (9) ve *The Bulletin Of The School Of Oriental And African Studies'de* (9) yayınlanmıştır. Bu yıllardan sonra bu kadar sık yayınlar olmasa da daha önceki yıllara göre yayın sayısında artış olduğu görülmektedir.

I. Dünya Savaşı sırasında Türk sanatına ilişkin yayın yapılmamıştır. Bunun nedeninin hem savaşın İngiltere'deki ekonomik ve politik etkileri sonucunda yayınlardaki genel azalmanın doğal bir yansıması olabileceği gibi, aynı zamanda da Osmanlı Devleti'ne ihtilaf devleti olarak savaşmakta bulunan İngiltere'nin Türk Sanatı'na doğal olarak mesafeli yaklaşımının da sonucu olabileceği de söylenebilir.

Savaş sonrasında, Cumhuriyet'in ilanının ve Türkiye Cumhuriyeti'nin yapısal devrimlerinin büyük bölümünün yapıldığı yılları (1927'den sonra) takip eden dönemde, Britanya Müzesinin üç ayda bir çıkan dergisinde 2 makale yayınlanmıştır. Bu makalelerin konusu Türk sanatına ait Britanya Müzesi'nde sergilenen ve müzeye ait olan parçalara ilişkindir, 1928'den sonra ise *Burlington Magazine'de* 5 makale yayınlamıştır.

II. Dünya Savaşı yıllarında ise yine Türk Sanatı ile ilgili sadece bir makale yayınlandığı görülmektedir. İncelenen makalelerin yazar kadrosuna bakıldığı zaman birçok akademisyenin bu dönem suresince İngiliz hükümeti tarafından özellikle Hindistan gibi İngiliz sömürge ülkelerine çeşitli görevlerle gönderildikleri yada çalıştıkları müze ve kuruluşa ait koleksiyonları koruma ve tahliye görevleri verildiği görülmektedir. Buna bağlı olarak yayınların nerdeyse hiç olmamasının yine, savaş ekonomisi ve siyasal/sosyal ortam ile ilgili kısıtlardan kaynaklandığı söylenebilir de, ayrıca bunun diğer toplumsal/ekonomik değişkenler ışığında değerlendirilmesi gerekecektir.

Türk Sanatı ile ilgili yayınların 1972'den itibaren yoğunluk kazandığı, en yoğun olarak 1982-1991 yılları arasında yapıldığı görülmektedir. Bunun en önemli nedenleri ise, 1968'den itibaren dünyada başlayan kültürel ve sosyal dönüşüm döneminin de etkisiyle, Batılı araştırmacı ve yazarların Doğu kültürlerine ilgilerinin artması, bilahare 1970'den itibaren Türk akademisyenlerin Türk Sanatı ile ilgili kitap ve makalelerinin sayılarının ve uluslararası tanınırlıklarında önemli artış ve

gelişmeler olması olarak gösterilebilir. Türk Sanatına kamuoyu ve akademik/sanat çevrelerinin ilgilerinin ve sergi vb etkinliklerin sayısının artması sonucunda genel olarak İngiliz dergilerinde Türk Sanatı ile ilgili makalelerin, yayınların sayısal açıdan gelişme gösterdiği gözlenmektedir. Rogers (1996) geçen beş yirmi yıl içinde, Müslüman kültürlerin derinlemesine incelendiği sempozyumlar ve yayınlar sayesinde Batı'nın İslam Sanatı buna bağlı olarak Türk Sanatı konusunda bilgilerinin ilerlediğinden bahsetmiştir.

Yukarıda özet nicel analizi verilen makalelerin başlıkları/isimleri, dergi ve yıl aralığı/dönem bazında ayrıca Çizelge 4.2'de detaylı olarak listelenmektedir. Bu çizelgeden görüleceği üzere, Türk Sanatına ilgi duyulan alanların genişlemesi, Batı'nın minyatür, hat sanatı, çini, mimari, tekstil gibi Doğu'ya özgü sanatlarla ilgisinin giderek artması sonucunda, bu konulardaki Batı kökenli araştırmacı ve yazarların yayınlarında artış görülmektedir.

İncelenen makalelerin, içerikleri, konularına göre sayısal dağılımı, Çizelge 4.3'de özet olarak sunulmuştur. Ayrıca Çizelge 4.2'de yayınlar dönem bazında incelenmiştir. Bu iki çizelgeden de anlaşılacağı üzere en çok yayın yapılan birinci konu mimarlık, ikinci sırada genel sanat, üçüncü sırada ise çini ve minyatür/resim gelmektedir.

Makalelerin bir kısmında (Gray, 1932; Rice, 1952; Levey, 1982; Robinson, 1983; Goodwin, 1986) Osmanlı Sanatı'nın özellikle İran, Memluk medeniyetlerinin ve Bizans döneminin yüksek etkisi altında olduğu, bu anlamda özgünlüğünün sınırlı olduğu, İslam öncesi döneme ait kayda alınmış sanat ürünlerinin fazla olmadığı ifade edilmektedir. Hatta genel olarak sanatın, örneğin çini ve minyatür desenlerinin İslam öncesi kültürlerinden esinlendikleri, bu esinlerin de aslen Uzakdoğu ve Çin desenlerinin türevleri olduğu da iddia edilmiştir. Buna rağmen bazı yazarlar bu karışıklığa açıklık getirmeye çalışmışlardır. A.Sakisian'a (1945) göre Türk minyatür sanatı, daha kesin olmak gerekirse Osmanlı minyatür sanatı, 1940'li yıllarda özel bir araştırma konusu olarak hiç ele alınmamıştır. Genel olarak Osmanlı minyatür sanatının İran minyatürleri ile karıştırıldığı da olmuştur (Levey, 1982; Robinson, 1983; Allan, 1986). Bu çalışmada, bu az sayıda makaleden bir kaçının incelenmesi ile yetinilmiştir. Bununla birlikte, doküman ve mimari ile ilgili makalelerde (Wace, 1934; Digby, 1972; Fehérvári, 1971, 1982; Goodwin, 1992; Goodwin, 1986; Hutt, 1972; Llood, 1973; Norris, 1992; Petsopoulos, 1980; Posey, 2002; Raby, 1989;

Rice, 1952, Wearden, 1983; Necipoglo, 2004; Waywell, 1983) Osmanlı sanatının özgün çizgilere ve tekniklere sahip olduğu da vurgulanmıştır.

Çizelge 4.2 İngiliz Dergilerinde Türk Sanatı ile İlgili Yayınlanan Kitap Tanıtım Yazıları ve Makalelerin Konularına Göre Sayısal Dağılımı

	Genel	Mimarlık	Halı	Minyatür Resim	Metal İşleri	Çini ve Seramik	Hat Sanatı	Tekstil	Toplam
<i>Journal of the Royal Asiatic Society</i> (JRAS) (1834-)	5	5		1		1	1		13
<i>The Burlington Magazine</i> (BRM) (1903-)	4	3	1	6	1	4	1	5	25
<i>The British Museum Quarterly</i> (BMUQ) (1926-1973)				1	1	1	1		4
<i>The Bulletin Of The School Of Oriental And African Studies</i> (BSOAS) (1940-)	3	8	1	2		1	1		16
<i>British Journal of Aesthetics</i> (BJOA) (1960-)		1							1
<i>Oxford Art Journal</i> (OAJ) (1978-)	2								2
<i>RA , The Royal Academy of Arts Magazine</i> (RA) (1983-)	2	1				1			4
Britanya Müzesi Dergisi: Britanya Müzesi Topluluğu Dergisi (BMM) 1990-	1							1	2
<i>The Art Book</i> (AB) (1994-)		2					1		3
	17	20	2	10	2	8	5	6	70

Araştırmanın geneline bakıldığı zaman Türk ve Osmanlı mimarisi denilince Mimar Sinan ve Topkapı Sarayı'nın ön planda olduğu görülmüştür.

Son dönemlere bakıldığında Matthews (2000) daha önce detaylı bir şekilde belirtildiği gibi makalesinde bunu çok güzel bir şekilde ifade etmiştir. Matthews (2000) göre Edirne ve İstanbul'da inanılmaz bir mimari dönüşüm gerçekleşmiştir. 15. yy'da camiler, duvarların ardına gizlenmiş yatay planlı boşluklardan göğe doğru yükselen kubbe tarzına geçildiğini ifade etmiştir. Mimar Sinan'ın cesurca denemeler yaptığına değinen yazar bu yöntemlerin incelemeye değer olduğunu ve Mimar Sinan'ın Rönesans mimarları arasında yapı, mekan ve ışıkla yaratıcılığın sınırlarını en çok zorlayan mimar olduğunu iletmiştir. İngilizce yayınlanan Osmanlı mimarisi ile ilgili en geniş kapsamlı kitabın Godfrey Goodwin'in "*A history of Ottoman Architect*" olduğunu ifade etmiş Goodwin'in son derece bilgili olmasına rağmen birkaç küçük bolum haricinde konuyu Avrupa Mimarisi ile beraber ele almadığına değinmiştir. Mimar Sinan ile ilgili İngilizce yayınlarda sadece Türk yazarlardan yararlanabildiklerinin üstünde durmuştur.

Genel olarak makale yazarları Mimar Sinan'ın sanatsal yetkinliğini incelemiş, Osmanlı sanatının en önemli eserlerini yaratan bu sanatçının çok önemli katkı ve dönüşümler sağladığını ifade etmişlerdir (Hutt, 1972; Raby, 1977; Norris, 1992; Waywell, 1997). Son dönemlerde özellikle Prof. Gülru Necipoglu'nun Mimar Sinan ile ilgili araştırmaları ve analizlerine önem verildiği tespit edilmiştir.

Carswell (1996), göre kuşaklar boyu Türk ve yabancı araştırmacılar İstanbul'daki Topkapı Sarayının sanat, mimari ve dekorasyonu ile ilgilenmişlerdir. İstanbul, Fatih Sultan Mehmet tarafından 15. yy ikinci yarısında yaptırıldıktan sonra saray Osmanlı'nın ve sanat hamiliğinin güç merkezi haline gelmiştir. Fatih Sultan Mehmet'in sanatçı ve sanat dostu kişiliğinden övgü ile sıkça söz edilmiş, ancak yine de dönemde dinin sanata olan yaptırımlarının devam edebildiği de ifade edilmiştir (Gray, 1932; Hutt, 1972; Raby, 1982; Goodwin, 1992). Ayrıca Suleyman of The Magnificent olarak tanımladıkları Kanuni Sultan Süleyman'dan hayranlıkla bahsedilmiş, tuğraları ve minyatürleri birçok makaleye konu olmuştur (Safwat, 1945; Wilson, 1960; Levey, 1987).

Fatih Sultan Mehmet ve Kanuni Sultan Süleyman'ın siyasi, politik kimliklerinin haricinde sanat sever yönleri ve evrensellikleri ile İngiliz sanat dünyasının en

sevdiği Osmanlı padişahları olduğu görülmüştür. Bunda son dönemlerde belli ülkelerde düzenlenen batıda “Muhteşem Süleyman” diye adlandırılan Kanuni Sultan Süleyman hazineleri sergilerinin de etkisinin çok büyük olduğu görülmektedir.

Resim ve minyatür sanatında daha çok Fatih Sultan Mehmet’in portreleri ve İtalyan sanatçıları Topkapı Sarayında ağırlaması, minyatür sanatı, resim ve portre konusundaki gelişmeler makalelerin konusu olmuştur. Dr. F.R. Martin Türk minyatür sanatının Fatih Sultan Mehmet’in farklı portrelerinden ve özellikle *National Gallery*’de ki portresinden genel olarak makalelerinde bahsetmiştir. Sakisian (1945) ayrıca F.R. Martin’in, Fatih Sultan Mehmet’in emri ile İstanbul’a çağrılan harika İtalyan ressam Bellini’nin yaptığı Fatih portresinin İranlı bir sanatçı tarafından yapılan bir kopyası olma ihtimali görüşüne yer vermiştir. Bu arada F.R. Martin’in daha da ileri giderek, Bellini’yi Türk minyatür sanatının babası olarak gösterdiğinin üzerinde durmuş ve Sakisian (1945) bu görüşünün doğru olmadığını göstermek için dönemin Topkapı Sarayı müze müdürü Tahsin Öz’ün kitabına yer vererek resmin aslında Sinan Bey’e ait olduğunu belirtmiş ve Tahsin Öz’e değerli çalışmalarından dolayı teşekkürlerini sunmuştur.

Sakisian’a (1945) göre minyatür eserlerinin en önemlileri bazen yanlış sanatçılara ithaf edilmiş, hatalı sonuçlar çıkarılmış ve eserler için keyfi olarak seçilmiş tarihler kullanılmıştır. Bunun sonucu olarak Sakisian (1945) minyatür sanatının, Osmanlı Minyatür sanatı katkılarında mahrum kaldığını iletmiştir. Daha Türk minyatürlerinin en çok İran minyatürleri ile bağdaştırıldığını, fakat 15. ve 16. yy’larda Batı etkileri, özellikle İtalyan sanatı etkilerinin de görüldüğünü belirtmiştir. Gray(1932), II. Mehmet’in Avrupa resmi ile ilgilendiğini ve Gentile Bellini’nin Topkapı Sarayını 1479 yılından 1481 yılının başına kadar ziyaretinin, Bellini’nin sonraki Venedik resmi üzerindeki etkisinden dolayı Fatih Sultan Mehmet’in tarzının bir antikacı ilgisinden daha fazla olduğuna dikkat çekmiştir.

Genel sanat alanında ise belirgin sayıda makale bulunmaktadır.

Dokuma ilgili olarak tüm dokuma çeşitleri ele alınmıştır. Bunun içinde halılar da bulunmaktadır. Kadifeler, sultanların kaftanları, keçe kilimler, makalelerin konusu olmuştur. Petsopoulos (1980), en kapsamlı dokuma koleksiyonların bugün Atina Benaki Müzesi, Londra Victoria & Albert Müzesi, Paris Dekoratif Sanatlar Müzesi, Washington Tekstil Müzesi ve tabi ki İstanbul Topkapı Sarayında bulunduğunu ifade

etmiştir. Şimdiye kadar bu dokumaların birçok müzenin ve sergi kataloğunun konu temaları olduğunu, kitaplarda Türk dekoratif sanatları olarak öne çıktığını ve birçok monografinin bu tekstillere adandığını eklemiştir.

Halıyla ilgili daha çok yayın olması beklenirken, bu konudaki yayınların bu dergilerde Türk halılarından çok İran halılarına odaklandığı görülmektedir. Türk sanatı deyince Batılı kesim tarafından akla ilk gelenlerden biri olan halı hakkında araştırmada az sayıda makale olması çeşitli sebeplerle birlikte incelenebilir. Yapılan literatür taramalarında Türk halı başlığı altında araştırmanın sınırları dahilinde bir makaleye rastlanmamıştır. Genelde nicelik olarak zaten az sayıdaki bu makalelerin dedoğu kaynaklı halılar, özellikle İran halıları üzerine olduğu tespit edilmiştir. Bu konuya yönelik makalelerden sadece içinde araştırmamıza veri sağlayacak bölümlere geniş yer verilenler incelenmiştir. Bunlardan çok eski tarihli bir makalede kendisinde Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde bir süre bulunmuş olan Martin (1903) İngilizlerin doğuya ait halıların hepsini Türk Halısı olarak isimlendirdiklerini ve bununda yanlış olduğunu belirtmiştir.

Yazarların ve araştırmacılarının çoğunun, Osmanlı'nın , tarihine, siyasi yapısına, kamu yönetim, hukuk ve toplum düzenine ilişkin çıkarımlar elde ettiği, bu anlamda da sanatın Osmanlı toplumunun günlük yaşamının önemli bir parçası olduğunu saptadığı görülmektedir (Lloyd, 1973). Ayrıca, Osmanlı döneminde, İslam'ın o dönemin din uleması tarafından yorumları nedeniyle, sanat ile din arasında karşılıklı bir bağımlılık doğduğu, dinin izin verdiği kapsamda sanatsal faaliyetlerin sınırlandırılmış olduğu, yöneticilerin hayat bakış açıları ile değişiklikler göstermekle birlikte, genellikle İmparatorluğun hemen her döneminde, dinin sanata hükmettiği yönünde yazarların çıkarımları bulunabilmektedir.

Buna ek olarak, yazarların bazı tarihsel gerçekliklerle ilgili olarak yayınlarında hassas davranmadığı, gerekli tarihsel araştırmaları kısmen ihmal etmiş olabilecekleri ya da bilerek bazı tarihsel gerçekliklere eleştirel gözle bakarak bunları kendi düşünce ve inanç sistematiği dahilinde yorumlayabildiklerine de şahit olunmuştur (Rodley, 1984) . Burada özellikle fetih ve işgal kavramı arasında karmaşıklıklar bulunduğu (Fehérvári, 1982; Raby, 1982), bazı yer ve kentler için (Örneğin İstanbul yerine *Constantinople*, *Stambul* gibi) resmi isimler yerine tarihi isimlerin kullanılmasının tercih edildiği (Raby, 1982; Haskell, 1982; Rodley, 1984), tarihsel ve politik sorun ve çatışmaların, bu araştırmalara azda olsa yansdığı da görülmektedir. Örneğin

Lloyd (1973), Prof.Oktay Aslanapa'nın "Türk Sanatı ve Mimarlık" kitabının önemli ve dolayısıyla kayda değer, mükemmel bir çalışma olarak gördüğünü ifade etmiştir. Oktay Aslanapa'nın tarihsel alandaki derin bilgisi ve özenli bir şekilde kendi kişisel birikimini kitabın ana içeriğine verdiğini belirtmiş, buna rağmen belki de "politik aforoz" dolayısıyla Ermeni mimarisi örneklerine kısıtlı yer verildiğini düşündüğünün üstünde durmuştur.

Anadolu Medeniyetleri, İstanbul sergisi için Rodley (1984), hem Topkapı Sarayında hem de İbrahim Paşa Sarayındaki Kuran ciltleri, cami şamdanları ve seccadelerin, İslami fonksiyonlarının açıklanmadığını ve ayrıca Bizans sergisinde de Hıristiyanlıktan neredeyse hiç bahsedilmediğini ve yine açıklayıcı metinde Aya İrini'nin bir zamanlar önemli bir Bizans kilisesi olduğunun belirtilmediğine dikkat çekmiştir. Ayrıca oymalı bir Bizans kemeri üstünde ismi geçen Ermeni *St. Gregory* 'den sergi kataloğu içinde sadece belirsiz bir şekilde *St. Gregorios* diye söz edilmesini yetersiz bulmuştur.

Bazen yazarların İngilizce dil kullanımından dolayı Türkçe isimleri İngilizce dili kuralları çerçevesinde yazdıkları gözlenmiştir. Örneğin Veli Can yerine Wali-Jian gibi. Buna bağlı olarak makalelerde adı geçen bazı isimler İngilizce harfler kullanılarak yazıldığı için bu bazen araştırma için zorluk teşkil etmiş, bu isimler tezin kapsamına orijinal isimleri temel alınarak dahil edilmiştir.

Tüm bunlara rağmen, Türk Sanatına yönelik önemli yayınlar yapılmıştır, bu konuda zaman zaman yerel araştırmacılara örnek dahi teşkil edebilecek nitelikte merak ve ilgiler bulunmaktadır. Örneğin Goodwin'in 1971 yayın tarihli Osmanlı mimarisinin anlaşılmasına yönelik öncü niteliğindeki "*A history of Ottoman Architect*" kitabının Türk araştırmacıların dahi kaynak kitabı niteliğinde okumaya devam ettikleri, yeni baskılarının talep edildiği ve ilgiyle karşılandığı bilinmektedir.

Türk sanatına kamuoyu ve akademik/sanat çevrelerinin ilgilerinin artmasının, sergi vb. etkinliklerin çoğalmasının, özellikle T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı vasıtası ile Batı'da sergiler düzenlenmesi ve tanıtım faaliyetlerinin artmasının (Url-19) doğal sonucu olarak bunlara ilişkin yazıların ve genel olarak Türk sanatına ilişkin yayınların arttığı da görülmektedir.

Yazarların ve araştırmacıların çoğu, Türk Sanatının, Osmanlı ve Türk tarihine ilişkin bilgiler sunduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, Türk Sanatının birçok dalının diğer İslam

ve Doğu medeniyetlerinin yüksek etkisi altında olduğu konusunda da genel bir fikir birliği bulunmakta, doküma ve mimarlık gibi sanat dallarında özgün örneklerin bulunduğu kabul edilmektedir. Mimar Sinan'ın sanatsal yetkinliği, Fatih Sultan Mehmet'in sanata ilgisi değinilen diğer konulardır. Bununla birlikte yazarların tarihle ilgili referanslarında Batı kaynaklarına öncelik verildiği, makalelerde kavramsal/terminolojik bazı sorunların olduğu da görülmektedir.

Sonuç olarak, İngiltere kökenli sanat dergilerinde yayınlanan Türk Sanatıyla ilgili yayınların içerik ve nitelik olarak güçlü, ancak nicelik olarak sınırlı olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında Türk Sanatına ilginin artması ile son 20 yılda bu konuda olumlu gelişmeler gözlenmekte, Türk Sanatının farklı boyutları ile incelenmesine yönelik önemli araştırma ve yazılar ortaya konmaktadır. Ancak bu gelişimlerin ivme kazanabilmesi açısından, Türk araştırmacı ve yazarlarının da kendi çalışmalarının özellikle İngilizce olarak İngiltere kökenli yayınlarda yer alması için gerekli çaba ve ilgiyi göstermelerinin büyük faydası olacağı kuşkusuzdur. İngiltere'nin yanı sıra, diğer Batı ülkelerinin de Türk Sanatına ilgilerinin ve bakış açılarının araştırıldığı benzer çalışmalar, bu konudaki bilincin ve ilginin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Allan.J.W.**, 1986. "Persian Miniature Painting and Its Influence on the Art of Turkey and India: The British Library Collection", Bulletin of the School of Oriental and African Studies, Vol. 49, No. 2, s. 694
- Aslanapa.O.**,1986. "Atatürk'ün Kültür ve Sanat Faaliyetleri", Redeem, C: 2, S: 6, s. 741-742.
- Baker. P.**,2000. " Letters in Gold:Ottoman Calligraphy from Sakip Sabanci Collection", The Art Book, Vol:7 No:4, ss:12-14
- Biner, E.**, 2008. "II. Dünya Savaşı Döneminde Türk Basınının İngiltere'ye Bakışı". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi
- Braunholtz,H.J.**, ve Fulton,A.S.,1927,"An Inscribed Turkish Sword",The Britanya Müzesi Quarterly,Vol.1,No.4,s.106-107
- Byron.R.**,1932. "Turkish Architecture in S.W. Anatolia", The Burlington Magazine for Connoisseurs, Vol.60 ,No.349,s.220
- Clauson, C.**, 1959. "Turkish Islamic Architecture in Seljuk and Ottoman Times", Journal of the Royal Asiatic Society, No:2/4,ss:168
- Carswell. J.**, 1994. "Sinan: Ottoman architecture and its values today", Journal of the Royal Asiatic Society, Vol:4 No:1,ss:102-104
- Carswell. J.**,1996. "Architecture, ceremonial and power: the Topkapi Palace in the fifteenth and sixteenth centuries" Journal of the Royal Asiatic Society, Vol:6 No:1,ss:109
- Carswell. J.**, 2005. " Iznik: Pottery for the Ottoman Empire", Bulletin of th School of Oriental and African Studies,Vol. 68, No. 2, s. 311
- Darling, L. T.**, 1994. "Ottoman Politics through British Eyes: Paul Rycaut's "The Present State of the Ottoman Empire". Journal of World History, Vol. 5, No. 1 (Spring,), s. 71-97

- Deringil, S. M., 2007.** "Turks and Europe: Uninvited Guests or Sharers of a Common Destiny ?" *Middle Eastern Studies*, Vol 43, s. 709-723.
- Digby. S.,1972.** " Turkish Art and Architecture", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*,Vol. 35, No. 3, s. 688
- Fedden,R.,1958.***English Travellers in the Near East*,Longmans, London
- Fehérvári. G.,1971.** "The Mosque in Early Ottoman Architecture", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*,Vol. 34, No. 3, s. 607-608
- Fehérvári. G.,1972.** "Mardin'de Türk Devri Mimarisi", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*,Vol. 35, No. 3, s. 688 -689
- Fehérvári. G.,1982.** "A Major Study on Ottoman Architecture in Hungary", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*,Vol. 45, No. 1,s. 67–73
- Fehérvári. G., 1984.** "Miniatures from Turkish Manuscripts: A Catalogue and Subject Index of Paintings in the British Library and the British Museum", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*,Vol. 47, No. 1, s. 157-158
- Fehérvári.G.,1986.**"Islamic Bookbindings in the Victoria and Albert Museum", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*,Vol. 49, No. 1,
- Goodwin.G., 1992.** "Architecture, Ceremonial, and Power: The Topkapı Palace in the Fifteenth and Sixteenth Centuries, *The Burlington Magazine*,Vol.134, No.670-671, s.137-138
- Goodwin,G., 1980.** " Fifth International Congress of Turkish Art", *Journal of the Royal Asiatic Society*, No:1,ss:85-87
- Goodwin,G., 1983.** "Miniatures from Turkish Manuscripts: A Catalogue and Subject Index of Paintings in The British Library and British Museum", *Journal of the Royal Asiatic Society*, No:1,ss:111
- Goodwin,G., 1986.** " Construction work in Ottoman Cairo (1517-1798)", *Journal of the Royal Asiatic Society*, No:1,ss:112
- Goodwin.G.,1986.** "Construction Work in Ottoman Cairo (1517-1798), *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*,Vol. 49, No.1, s. 248

- Goodwin,G.,** 1987. “Imperial Ottoman Fermans, Catalouge of an Exhibition at Ibrahim Pasa Saray, (Istanbul, 19th September 1986-18th January 1987)”, Journal of the Royal Asiatic Society, No:2,ss:341-342
- Goodwin,G.,** 1988. “Süleyman the Magnificent “,)”, Journal of the Royal Asiatic Society, No:2,ss:404-405
- Goodwin,G.,** 1988. “Eastern Turkey: An Architectural and archaeological survey”, Journal of the Royal Asiatic Society, No:2,ss:407
- Goodwin,G.,** 1990. “Iznik, The Pottery of Ottoman Turkey”, Journal of the Royal Asiatic Society, No:1,ss:162-164
- Goodwin,G.,** 1992. “Sadberk Hanim Museum : Turkish Tiles and Ceramics”, Journal of the Royal Asiatic Society, Vol:2 No:3,ss:452
- Gray.B.,**1932. “Two Portraits of Mehmet II”, The Burlington Magazine for Connoisseurs, Vol.61 ,No.352 ,s.2-4
- Gray.B.,**1953. “Turkish Art in Paris”, The Burlington Magazine,Vol.95, No.601, s.137-138
- Greaves,A.M.,** 2008. “Anatolian Studies”, Britanya Müzesi Magazine, Vol.Summer. No.60,s.52-53
- Greenberg.S.,** 2004. “Turkish Delights”, RA,The Royal Academy Of Arts Magazine, Vol. Winter, No. 85,s.6
- Haskell. F.,** 1982. “A Turk and his pictures in Nineteenth century Paris”, Oxford Art Journal, Vol. 5, No. 1, s. 40-47
- Hobson,R.L.,**1927. “Turkish Jug”, The Britanya Müzesi Quarterly, Vol.2, No.2, s.52
- Hutt, A.,** 1972. “A History of Ottoman Architecture”, Bulletin of the School of Oriental and African Studies,Vol. 35, No.1, s. 158–159
- Irwin,R.,**2004.”Ottomans”, RA,The Royal of Art Magazine, Vol.Winter,No.85,s.52
- Irwin,R.,**2005.” İznik:The Artistry of Ottoman Ceramics”, RA,The Royal of Art Magazine, Vol.Spring,No.86,s.55.

- Kocabaşoğlu, U.**, 2004. “Majestelerinin konsolosları: İngiliz belgeleriyle Osmanlı İmparatorluğu’ndaki İngiliz konsoloslukları (1580-1900), İstanbul: İletişim Yayıncılık
- Kurat,A.N.**,1952.Türk İngiliz Münasebetlerine Kısa Bir Bakış, Ankara.TTKY
- Kütükoğlu,M.**,1974. Türk Dünyası Tarihi ve TürkMedeniyeti Üzerine Düşünceler,İstanbul: Ötüken
- Laciner,S.**,2001. Bır Baska Açıdan İngiltere, Ankara: Asam Yayinlari
- Levey. M.**, 1982. “London Tulips, Arabesques and Turbans at Leighton House”, The Burlington Magazine, Vol.124, No.952, s.466-469
- Levey.M.**, 1987. “Suleymanname. The Illustrated History of Süleyman the Magnificent”, The Burlington Magazine, Vol.129, No.1011, s. 409
- Lloyd.S.**, 1973. “Turkish Art and Architecture”, The Burlington Magazine, Vol.115 ,No.840 ,s. 670-671
- Mallet. J.**, 1990. “Acquisitions in the Victoria and Albert Museum's Department of Ceramics and Glass 1987-89: Supplement, III. Table. Turkish”, The Burlington Magazine, Vol.132, No.1046, s. 384-388
- Martin.F.R.**, 1903. “On Oriental Carpets”, Burlington Magazine For Conneisuer, Vol:1 No:1,s: 75-83
- Martin.F.R.**, 1906. “A Portrait by Gentile Bellini found in Constantinople”, Burlington Magazine For Conneisuer, Vol:9 No:39,s: 75-83
- Martin.F.R.**, 1909. “The True Origin of So-Called Damascus Ware”, The Burlington Magazine for Connoisseurs, Vol.15,No.77,s.269-270
- McDowell.J.A.**, 1989. “Oriental Carpets in the Museum of Islamic Art, Berlin”, Bulletin of the School of Oriental and African Studies,Vol. 52, No. 3, s. 560-562
- Meram,A.K.**,1969. Belgelerle Türk-İngiliz İlişkileri Tarihi, İstanbul:Kıtaş
- Matthews.M.**, 2000. “Bringing Ottoman Architecture into the Mainstream”, The Art Book, Vol:7 No:4, s:15-17
- Matthews.M.**, 2006. “The Age of Sinan: Architectural Culture in The Ottoman Empire”, The Art Book, Vol:13 No:2,s:53-55

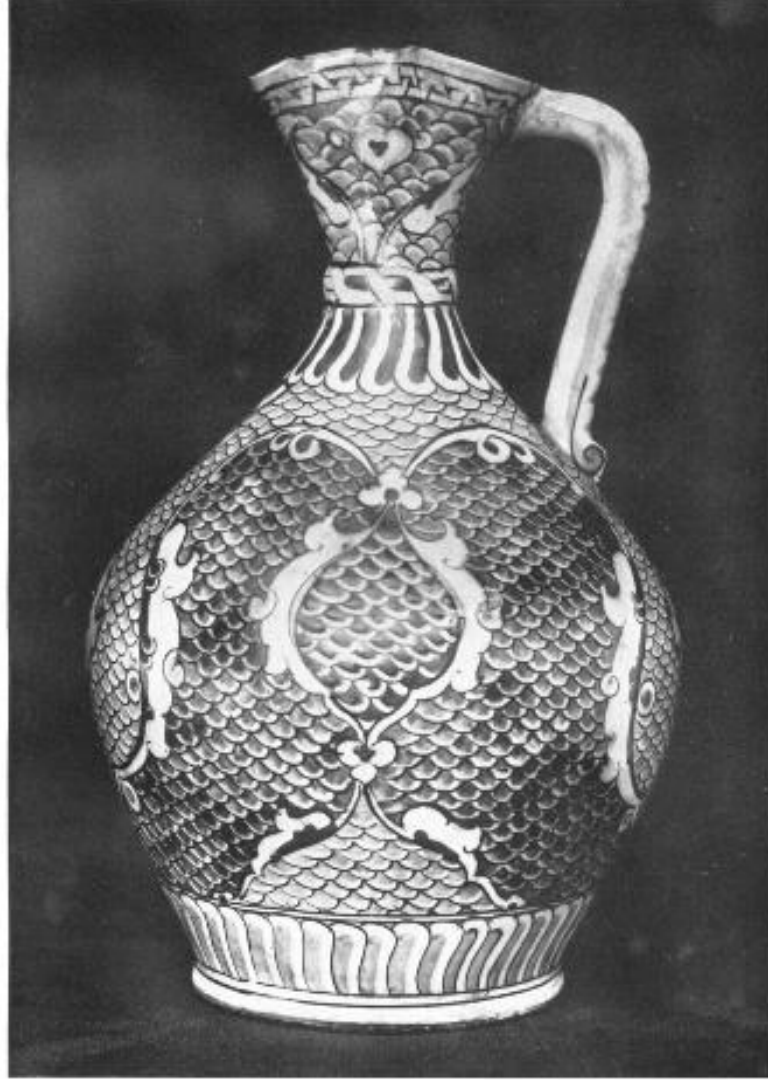
- Mughul,M.Y.**, 1974. Kanuni Devri Osmanlıların Hint Okyanusu Politikası ve Osmanlı- Hint Müslümanları Müsasebetleri,1517
- Necipoglu.G.**,2004. “Poet of Proportion”, RA,The Royal of Arts Magazine”,Vol.Winter,No.85,s.52
- Norris.H.T.**, 1992. “Studies on the Ottoman Architecture of the Balkans”, Bulletin of the School of Oriental and African Studies,Vol. 5, No. 2, s. 337
- Ortaylı,İ.**,1984.16. Yüzyıl Alman Seyahatnamelerinde Türkiye,Tarih ve Toplum, Vol.2,s.26-31
- Owens,G.M.**,1962. “Turkish Miniatures in the Selimname”, The Britanya Müzesi Quarterly, Vol.26, No.1/2, s.33-35
- Oz. T.**, “Atatürk ve Türk Sanatları”, Belleten, C: 52, S: 204(Kasım 1988), s. 1119-1120.
- Petsopoulos.Y.**,1980. “London. Imperial Ottoman Textiles at Colnaghi’s”, The Burlington Magazine, Vol.115, No.840, s. 670-671
- Pope. A.**, 1933. “ A Seljuk Silver Salver” , Burlington Magazine For Conneisuer, Vol:63 No:36,ss: 223-229
- Posey,S.**,2002.“Turkish Felt Textiles”, Britanya Müzesi Magazine, No.42, s.48
- Raby.J.**,1977. “The World of Ottoman Art”, Bulletin of the School of Oriental and African Studies,Vol. 40, No. 3, s. 625
- Raby J.**,1982. “A Sultan of Paradox: Mehmed the Conqueror as a Patron of the Arts”, Oxford Art Journal, Vol. 5, No. 1, s. 3-8
- Raby.J.**, 1989. “The Topkapı Saray Museum: Costumes, Embroideries And Other Textiles; The Topkapı Saray Museum: The Albums and Illustrated Manuscripts”, The Burlington Magazine, Vol.131, No.1034, s. 360-362
- Reyhanlı,T.**,1983.İngiliz Gzginlerine Göre XVI. Yüzyılda İstanbul’da Hayat(1582-1599), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara
- Rice.T.D.**, 1952. “Turkish Textiles And Velvets.XIV to XVI Centuries” ,The Burlington Magazine,Vol.94,No.588,s.90
- Rice.T.T.**, 1972. “ Turkish Art and Architecture” , British Journal of Aesthetics, Vol:12 No:2,ss:202-204

- Rice, D.T., 1973.** “A History of Ottoman Architecture” Journal of the Royal Asiatic Society, No:11, ss:66-67
- Robinson.B.W., 1983.** “Miniatures from Turkish Manuscripts: A Catalogue and Subject Index of Paintings in the British Library and British Museum”, ”, The Burlington Magazine, Vol.125, No.966, s. 564-565
- Rodley. L.,1984.** “The Anatolian Civilisations”, The Burlington Magazine, Vol.126, No.972, s. 186-187
- Rogers. M., 1985,**“A Group of Ottoman Pottery in the Godman Bequest”,The Burlington Magazine,Vol.127,No.984,s.134-145
- Rogers.J.M., 1996.** “The art of the Saljuqs in Iran and Anatolia. Proceedings of a symposium held in Edinburgh in 1982” , Journal of the Royal Asiatic Society, Vol:6 No:1,ss:111-113
- Rogers. J.M., 1989.** “Iznik. Istanbul”, The Burlington Magazine, Vol.131, No.1041, s. 881-883
- Rogers.J.M.,1990.** " Ottoman Art in the Service of the Empire”, Bulletin of the School of Oriental and African Studies,Vol. 56, No. 1, s. 200
- Rogers. J.M., 1999.** “Letters in Gold. Calligraphy from the Sakip Sapançi”, The Burlington Magazine, Vol.141, No.1160, s.694
- Safwat. N.F., 1990.** “Süleyman the Magnificent”, Bulletin of the School of Oriental and African Studies,Vol. 53, No. 1, s. 143
- Sakisian A., 1945.**” Turkish Miniatures”, The Burlington Magazine for Connoisseurs, Vol. 87, No. 510, s. 224-232
- Temel, M., 1998.** “Ulusal Çıkar Politikası Açısından İngiltere’nin Osmanlı Devleti’ne ve Milli Mücadeleye Bakışı”. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Vol. I/I, s.s.120-131.
- Tosun.C., 2006.** “Yabancı Dille Eğitim Sorunu”, Journal of Language and Linguistic Studies, Vol.2, No.1, ss:34-38
- Url-1** < <http://www.orinst.ox.ac.uk/>>, alındığı tarih 10.08.2009.
- Url-2** < <http://www.britishmuseum.org/>>, alındığı tarih 09.10.2009.
- Url-3**< <http://www.soas.ac.uk/>>,alındığı tarih 10.08.2009.

- Url-4** <<http://www.timesonline.co.uk/>>, alındığı tarih 10.08.2009.
- Url-5** <<http://www.artsofasianet.com/>>, alındığı tarih 10.08.2009.
- Url-6** <<http://www.vam.ac.uk/>>, alındığı tarih 10.08.2009.
- Url-7** <<http://www.guardian.co.uk/>>, alındığı tarih 10.08.2009.
- Url-8** <<http://www.jstor.org/>>alındığı tarih 10.08.2009.
- Url-9** <<http://www.liv.ac.uk/>>, alındığı tarih 10.08.2009.
- Url-10** <<http://www.worldlingo.com/>> alındığı tarih 10.08.2009.
- Url-11** <<http://www.telegraph.co.uk/>>, alındığı tarih 10.08.2009.
- Url-12** <<http://www.dictionaryofarthistorians.org/>>, alındığı tarih 10.08.2009.
- Url-13** <<http://www.cambridge.org/>>, alındığı tarih 10.08.2009.
- Url-14** <<http://www.burlington.org.uk/>>, alındığı tarih 09.10.2009.
- Url-2** <<http://www.britishmuseum.org/>>, alındığı tarih 09.10.2009.
- Url-3** <<http://www.soas.ac.uk/research/publications/journals/soasbulletin/>>, alındığı tarih 26.09.2009.
- Url-15** <<http://royalasiaticsociety.org/>>, alındığı tarih 09.04.2010.
- Url-16** <<http://oaj.oxfordjournals.org/>>, alındığı tarih 26.09.2009.
- Url-17** <<http://www.royalacademy.org.uk/>>, alındığı tarih 09.10.2009
- Url-18** <<http://www.aah.org.uk>>, alındığı tarih 09.04.2010.
- Url-19** <<http://www.kultur.gov.tr>>, alındığı tarih 09.04.2010.
- Ursinus. M.**, 1988. “ The Remaking of Istanbul: Portrait of an Ottoman city in the Nineteenth Century “,The Bulletin Of The School Of Oriental And African Studies, Vol:51 No:3, ss:567-568
- Wace. A.J.B.**, 1934. “The Dating of Turkish Velvets”, The Burlington Magazine for Connoisseurs, Vol.64 ,No.373 ,s.164-171
- Waywell.G.B.**, 1997. “Sinan. Ottoman Architecture and Its Value Today”, The Burlington Magazine, Vol.139, No.1128, s.205
- Wearden J.**,1983.“The History of Ottoman Turkish Textiles and Costume in Eastern Europe with Particular Reference to Hungary by Veronika Gervers”, The Burlington Magazine, Vol.125, No.968, s.707
- Wilson, R.P.**,1960. “Tughras of Suleyman the Magnificent”, The Britanya Müzesi Quarterly, Vol.23, No.1, s.23-25

EKLER:

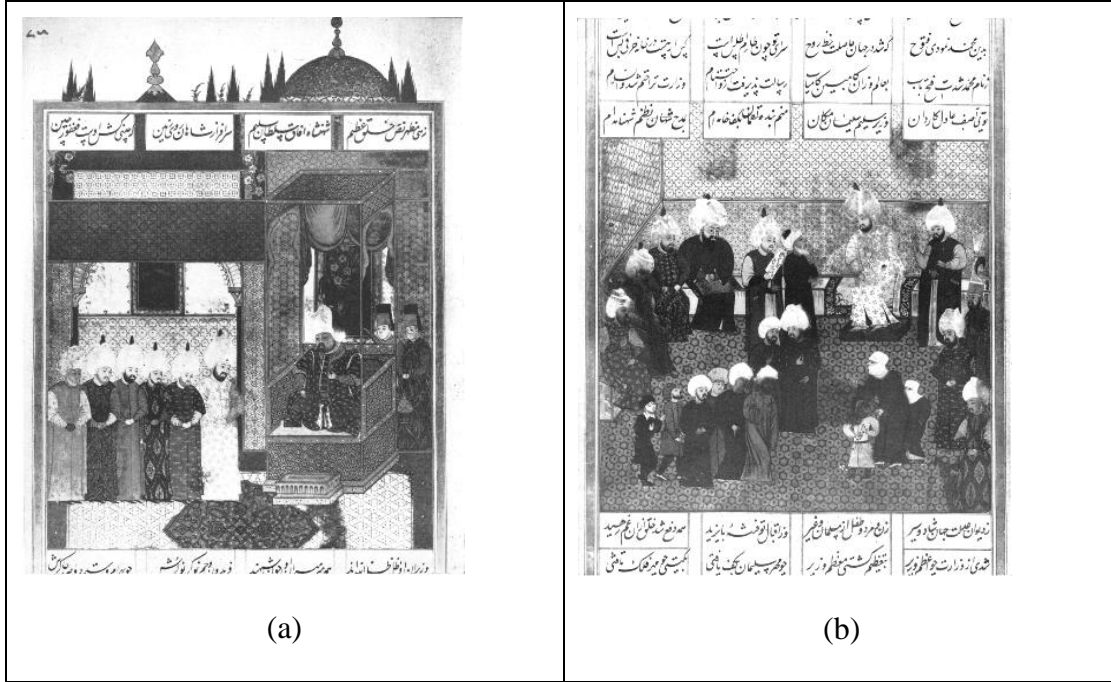
EK A1. Makalelerde Kullanılan Seçme Resimler ve Fotoğraflar

Şekil A.1 : Türk Testisi - Hobson,R.L.,1927. "Turkish Jug", The Britanya Müzesi Quarterly, Vol.2, No.2, s.52 – (Tezdeki yeri: 3.1.2)

Şekil A.2 : Türk Kılıcı - Braunholtz,H.J., ve Fulton,A.S.,1927,”An Inscribed Turkish Sword”,The Britanya Müzesi Quarterly,Vol.1,No.4,s.106-107- (Tezdeki yeri:3.1.1)

(a)

(b)

Şekil A.3 : SelimName içindeki Türk Minyatürleri- Owens,G.M.,1962. “Turkish Miniatures in the Selimname”, The Britanya Müzesi Quarterly, Vol.26, No.1/2, s.33-35 (Tezdeki yeri: 3.1.3) (a) II. Selim’in Devlet Erkanı Kabulü (b) Büyük Vezir Sokollu Mehmet Paşa Arzuhalçilerle Görüşmesi

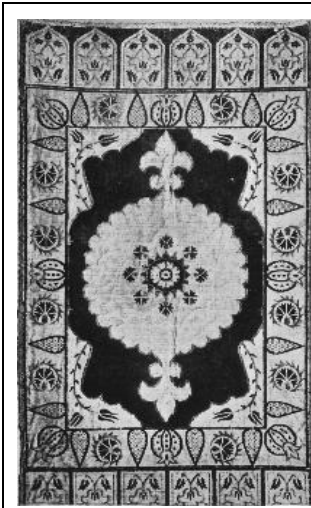

(a)

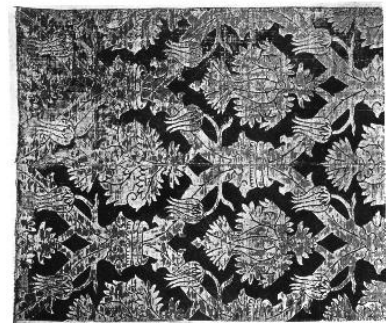
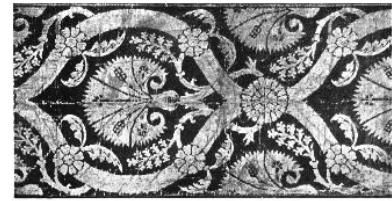

(b)

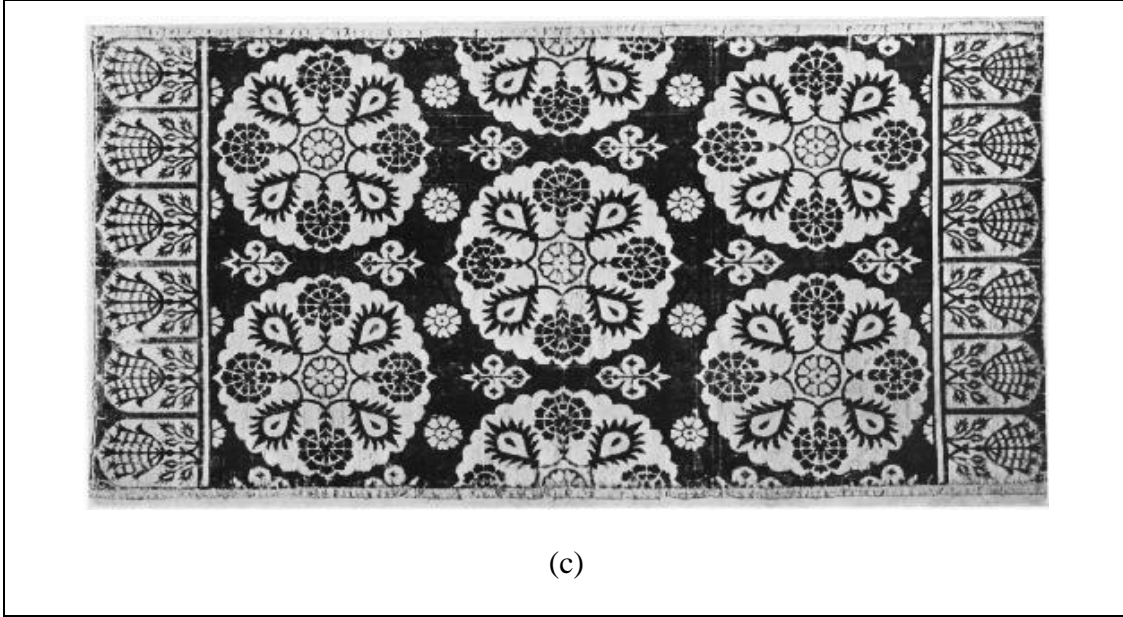
Şekil A.4 : Haskell. F., 1982. “A Turk and his pictures in Nineteenth century Paris”, Oxford Art Journal, Vol. 5, No. 1, s. 40-47 – (Tezdeki yeri:3.5.2) (a) Halil Bey’in fotoğraftan tekrar yapılmış portresi, Gustave Courbet(b) Halil Bey’nin koleksiyonundan Gustave Courbet imzalı yağlıboya,1866, Petit Palais, Paris

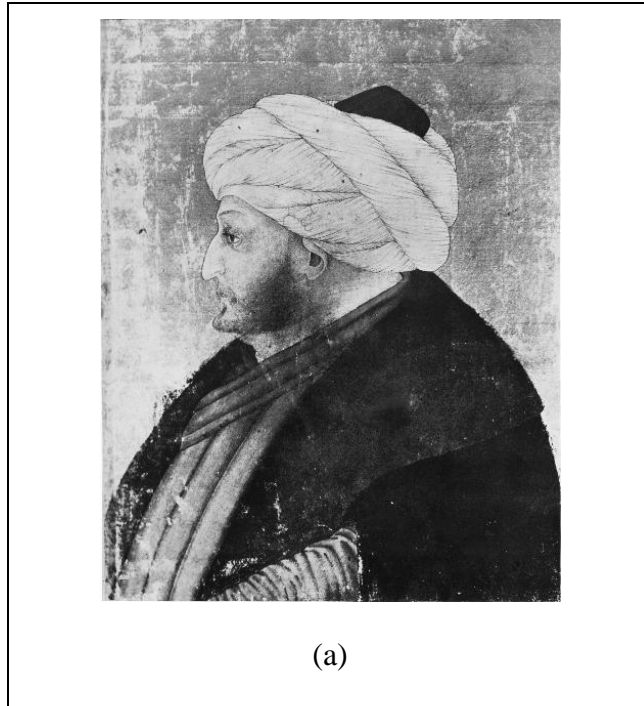
(a)

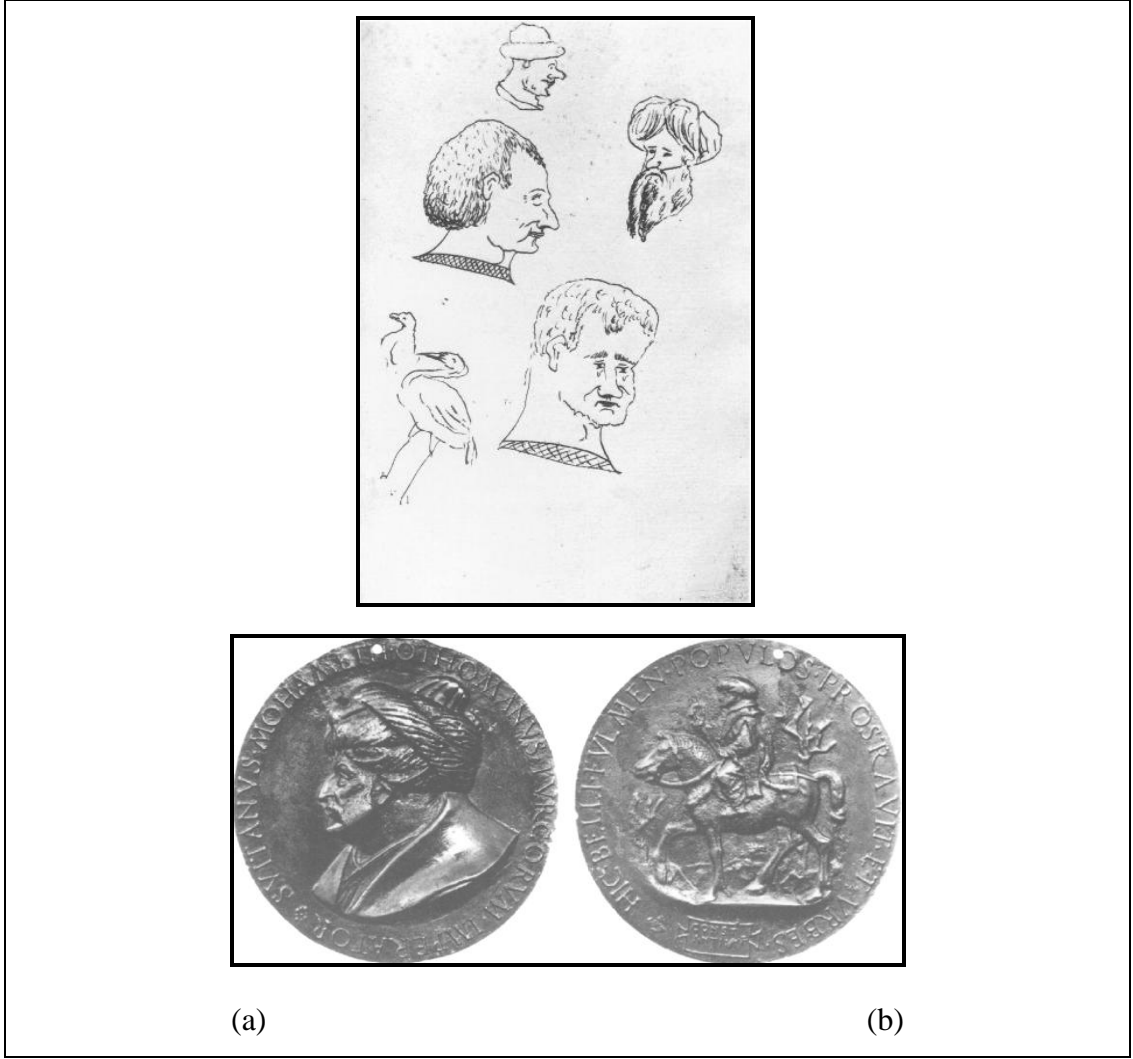
(b)

Şekil A.5 : Wace. A.J.B., 1934. "The Dating of Turkish Velvets", The Burlington Magazine for Connoisseurs, Vol.64 ,No.373 ,s.164-171 (Tezdeki yeri: 3.3.5) (a) Türk kadifesi minder kılıfı, 18.yy, V&A Museum (b) Türk Kadifeleri, V&A Museum (c)Türk Kadifesi Minder Kılıfı,17.yy ikinci yarısı, V&A Museum

Şekil A.6 : Costanzo da Ferrara tarafından yapılmış olarak tanımlanan II. Mehmet portresi - Gray.B.,1932. "Two Portraits of Mehmet II", The Burlington Magazine for Connoisseurs, Vol.61, No.352, s.2-4, (Tezdeki yeri: Sayfa 3.3.3)

Şekil A.7 : Raby J.,1982. “A Sultan of Paradox: Mehmed the Conqueror as a Patron of the Arts”, Oxford Art Journal, Vol. 5, No. 1, s. 3-8 (Tezdeki yeri: 49) (a) Mehmed II'nin Günlüklerinden Çizimler (b) Costanza da Ferrara: Fatih Sultan Mehmet Bronz Madalyon, 12.3 cm. National Gallery of Art, Washington,

(a)

(b)

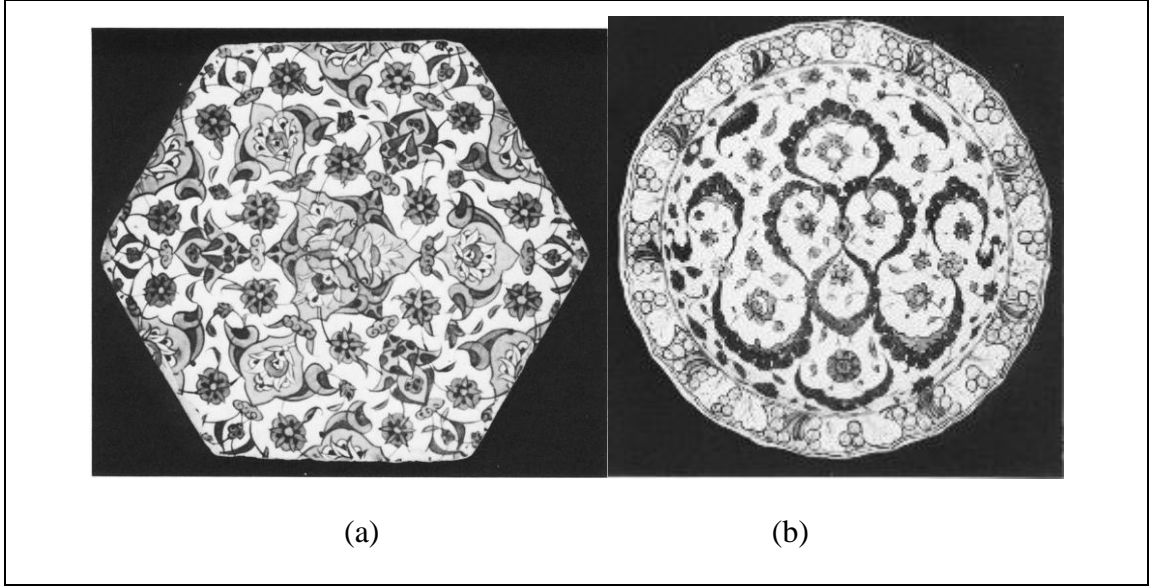

(c)

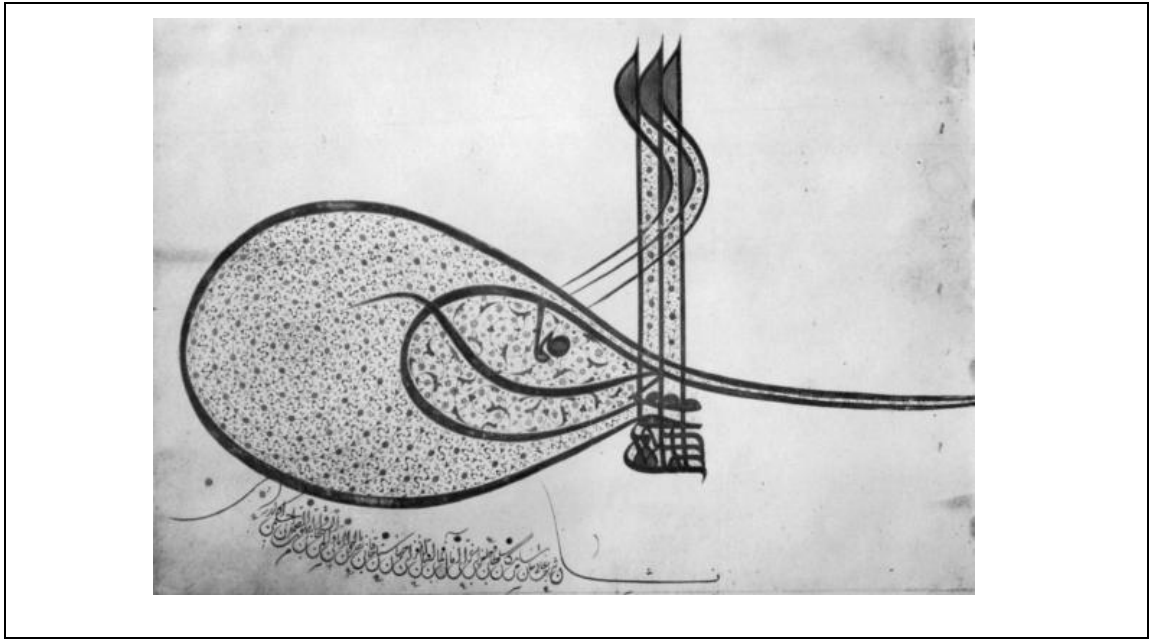

(d)

Şekil A.8 : Sakisian A., 1945. "Turkish Miniatures", The Burlington Magazine for Connoisseurs, Vol. 87, No. 510, s. 224-232 (Tezdeki yeri: 3.3.6) (a) Fatih Sultan Mehmet Portesi (b Mehmed III minyatür) (c) Bağdat Dervişî (d) II.Selim

Şekil A.9 : Rogers. J.M., 1989. “Iznik. Istanbul”, The Burlington Magazine, Vol.131, No.1041, s. 881-883, (Tezdeki yeri: 3.4.12) (a) Altıgen Şam Tipi Çini, Britanya Müzesi (b) Çini örneği, Britanya Müzesi

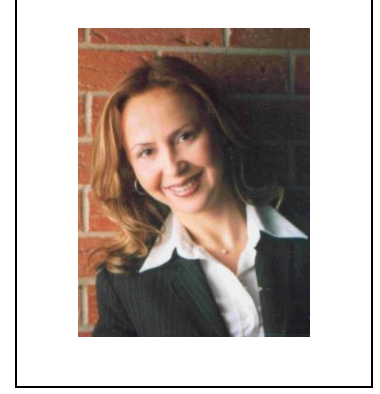

Şekil A.10 : Kanuni Sultan Süleyman Tuğrası - Wilson, R.P.,1960. “Tughras of Suleyman the Magnificent”, The Britanya Müzesi Quarterly, Vol.23, No.1, s.23-25 (Tezdeki yeri:3.1.3)

Şekil A.11 : Gray.B.,1953. “Turkish Art in Paris”, The Burlington Magazine, Vol.95, No.601, s.137-138 (Tezdeki yeri: 3.4.2) (a) Gesso Teknikli Suluboya (b) Kuran Rahlesi (Konya Müzesinden)1279-80 (c) Mehmed II'nin Kaftanı (d) Levni imzalı Bir Minyatür

ÖZGEÇMİŞ

- Ad Soyad** : Neslihan Doğan
- Doğum Yeri ve Tarihi** : İstanbul, 29 Haziran 1972
- Adres** : Bayar Caddesi Şelale Sokak Sefa Apt. No: 1 Daire 2
Kozyatağı İstanbul
- Lisans Üniversite** : İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi
Sanat Tarihi Bölümü